

महाराष्ट्रची संक्षिप्त सांख्यिकी
२००४

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
2004**

महाराष्ट्रची संक्षिप्त सांख्यिकी
२००४

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
2004**

प्रस्तावना

‘महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी’ ही पुस्तिका २००४ या संदर्भवर्षासाठी तयार करण्यात आली असून या मालिकेतील हा चव्वेचाळीसावा अंक आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक व आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नांमुळे पुस्तिकेत काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी देण्यात आली आहे.

२. या प्रकाशनातील सुरुवातीच्या तक्त्यांत महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची सामाजिक व आर्थिक बाबींची तुलनात्मक माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यांत राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक प्रगतीबाबतच्या काही निवडक निर्देशकांचे कल समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य शासनाचे व भारत सरकारचे विविध विभाग, तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल आभारी आहे.

४. ही पुस्तिका महाराष्ट्राच्या माहितीकरिता संदर्भ म्हणून उपयुक्त होईल अशी आशा आहे.

किंमत:- ४११/-
Price:- 411/-

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

महाराष्ट्र शासन, मुंबई

The Director of Economics and Statistics
Government of Maharashtra, Mumbai

मुंबई,
दिनांक : एप्रिल, २००६

द.रा.भोसले
अर्थ व सांख्यिकी संचालक
मुंबई

PREFACE

This issue of ' Handbook of Basic Statistics of Maharashtra State' for the year 2004 is the 44th in the series. The main object of this booklet is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of State Economy in a concise form. In attempting to give up-to-date information, provisional figures have been presented in respect of some items in this issue.

2. For comparison of the socio-economic aspects of the State with those of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on the trends of some selected socio-economic indicators are presented at the end of this booklet.

3. The co-operation extended by various departments of the State Government, Central Government and autonomous organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

4. The booklet, it is hoped, will be useful as a ready reference.

Mumbai,
Dated : April,2007

D.R. BHOSALE
Director of Economics and Statistics,
Mumbai

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी २००४ HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE 2004

(वर्ष ४४)	अनुक्रमणिका/CONTENTS	[Vol. XLIIII]	
	विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
	प्रस्तावना		Preface
	दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र—		Maharashtra State at a glance—
	(I) सामान्य माहिती	1	General information
	(II) भारताशी तुलना	2	Comparison with India
	1. हवामान		Climate
1.1.	निवडक केंद्रांतील कमाल व किमान तापमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस	10	Maximum and minimum temperature, rainy days and annual rainfall at selected centres
	2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		Area and Population
2.1.	पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Districtwise number of males, females and households
2.2.	जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Districtwise rural and urban population
2.3.	जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Districtwise area and density
2.4.	जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	18	Districtwise percentage of literacy
2.5.	१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल	20	Decadal variation in population since 1901
2.6.	शहरांच्या लोकसंख्या-गटानुसार नागरी लोकसंख्या	21	Urban population by population size-class of towns
2.7.	वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	22	Classification of inhabited villages according to population
2.8.	एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले	28	Cities/Urban Agglomerations with population of 1,00,000 or above
2.9.	काम करणा-यांचे व न करणा-यांचे वर्गीकरण	31	Classification of workers and non-workers
2.10.	काम न करणा-या व्यक्तींचे कार्यप्रकारानुसार वर्गीकरण	32	Classification of persons not at work by type of activity
2.11.	अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या	34	Population of scheduled castes and scheduled tribes
2.12.	महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची प्रकारानुसार संख्या	36	Disabled population in Maharashtra State by type of disability
2.13.	वयोगटानुसार लोकसंख्या	38	Population according to age groups

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या . .	40	Population by religion
2.15. २०२६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या	41	Annual estimates of population upto 2026
2.16. स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष	42	Migrants by sex and reason for migration
2.17. पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष	43	Migrants by sex and place of last residence
2.18. कुटुंबे व त्यांतील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या	47	Households and household population by languages mainly spoken
3. शेती		Agriculture
3.1. जमिनीचा वापर . .	48	Land utilisation
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र	49	Districtwise culturable area and cultivated area
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन	51	Area and out-turn of principal crops
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन	52	Districtwise area and out-turn of principal crops
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक . .	60	Index numbers of production of principal crops
3.6. मृद संधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती	62	Progress under soil conservation and land development, etc.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप . .	63	Distribution of chemical fertilisers
3.8. शेतीची अवजारे . .	64	Agricultural implements
3.9. वीज पुरवठा केलेले शेती पंप . .	65	Agricultural pumps energised
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण बहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र	67	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra
3.11. पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प, त्यांची निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	68	Irrigated projects completed, irrigation potential created and actual irrigated area
3.12. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प	69	Government hydro-electrical projects commissioned
4. पशुसंवर्धन		Animal Husbandry
4.1. पशुधन . .	70	Livestock population
4.2. जिल्हावार पशुधन . .	74	Districtwise livestock population
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती . .	76	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्ध शाळामार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण	78	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे	79	Milk products and milk chilling centres

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
5. मत्स्यव्यवसाय		Fisheries
5.1. विविध खारवण आवारांत झालेली माशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे	80	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish cured
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	81	Miscellaneous statistics relating to fisheries
5.3. मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	83	Varietywise marine fish production
5.4. मत्स्योत्पादनाची वापर (सागरी व भूजल)	85	Disposition of fish catch (Marine and inland)
6. वने		Forests
6.1. वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	86	Classification of forest area
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादने	87	Major and minor forest produce
7. उद्योग आणि खाणकाम		Industry and Mining
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण	88	Classification of working factories according to working strength
7.2. कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण	89	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries
7.3. जिल्हावार चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या	91	Districtwise No. of working factories and average daily No. of workers
7.4. महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी	93	Productive capital, output and value added by manufacture in Maharashtra State
7.5. सुती कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी	95	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry
7.6. औद्योगिक विवाद	96	Industrial disputes
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	97	Working of cotton textile industry (mill sector)
7.8. खनिज उत्पादन	98	Mineral production
7.9. औद्योगिक उत्पादन	99	Industrial production
8. वीज		Electricity
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर	100	Installed capacity, generation and consumption of electricity
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	101	Towns and villages electrified

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
9. संयुक्त भांडवली संस्था		Joint Stock Companies
9.1. ३१ मार्च २००४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	103	Number of joint stock companies as on 31st March 2004
10. बँका		Banks
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	105	Districtwise no. of places having banking offices & number of banking offices
11. सहकार		Co-operation
11.1. संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाऊ दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल	107	Societies, membership, working capital, advances and turnover
12. परिवहन आणि दळणवळण		Transport and Communications
12.1. रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्ते लांबी	108	Road length according to types of road and surface
12.2. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी	109	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation
12.3. वापरात असलेली मोटार वाहने	110	Motor vehicles in operation
12.4. महाराष्ट्रातील परिवहनांची व इतर वाहने	111	Transport and non-transport vehicle in Maharashtra State
12.5. वाहन चालकांचे व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक परवाने	112	Professional and non-professional driving licences
12.6. लोहमार्गाची लांबी	113	Railway route length
12.7. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालयांची संख्या	114	Number of post offices and telegraph offices in Maharashtra State
13. जहाज वाहतूक		Shipping
13.1. मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन	115	Number and tonnage of vessels entered in Mumbai Port
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हाताळलेला माल	116	Cargo handled at the docks and bunders in Mumbai Port
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल	117	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक	118	Passenger traffic at the minor ports of Maharashtra State
14. देशांतर्गत व्यापार		Inland Trade
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार	119	Inland Trade of Maharashtra

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
15. शिक्षण		Education
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण	121	Institutions and enrolment by type of education
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण	124	Districtwise primary and secondary education
15.3. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा	126	Number of Government and Non-Government industrial training institutions and seats sanctioned in Maharashtra
15.4. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल	127	Results of the final examinations of Government and non-Government industrial training institutes in Maharashtra
15.5. महाराष्ट्र राज्यातील शिकारू उमेदवारांची वर्गवारी	128	Classification of apprentice trainees in Maharashtra
15.6. महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या	129	Secondary and higher secondary technical schools and students in Maharashtra State
15.7. महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता	130	Technical and vocational institutes according to type of syllabus in Maharashtra and their intake capacity
15.8. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता	132	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity in Maharashtra
16. जीवनविषयक आकडेवारी		Vital Statistics
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंब नियोजन करणा-यांची जिल्हावार संख्या	134	Districtwise number of persons using various family planning methods
16.2. महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर	136	Birth, Death and Infant Mortality Rates by Sample Registration System in Maharashtra
16.3. महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा	137	Medical facilities available in Maharashtra State
17. पोलीस आणि गुन्हे		Police and Crimes
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या	138	Police stations and police force
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)	139	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code

विषय	पृष्ठ	Subject
	PAGE	
18. कारागृहे		Prisons
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	140	Number of prisons and convicts
19. घरबांधणी		Housing
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	141	Classification of houses according to use
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	143	Classification of households according to rooms occupied
19.3(A) राहत्या घराचे छप्परांसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	144	Classification of households by predominant material of roof of house occupied
19.3(B) राहत्या घराचे भिंतीसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	144	Classification of households by predominant material of walls of house occupied
19.4. बेघर व संस्थांत राहणारे लोक	146	Houseless and institutional population
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	148	Households by number of rooms occupied
20. स्थानिक स्वराज्य संस्था		Local Bodies
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	152	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats
20.2. नगरपरिषदांबाबत माहिती	153	Constitution of Municipal Councils
20.3. महानगरपालिकांबाबत माहिती	155	Constitution of Municipal Corporations
20.4. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च	156	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporation
20.5. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	158	Income & expenditure of Zilla Parishads
20.6. स्थानिक संस्थांची प्रकारानुसार संख्या	160	Local Bodies by types
21. सार्वत्रिक निवडणुका		General Elections
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	161	Results of general elections
21.2. उमेदवारांचे पक्ष संलग्नतेनुसार वर्गीकरण	162	Candidates according to party affiliations
22. किंमत निर्देशांक		Price Indices
22.1. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	163	All India wholesale price index numbers (New Series)
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	164	Consumer price index numbers for working class (New Series)
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	166	Consumer price index numbers for selected essential items for rural Maharashtra
22.4. महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	167	Consumer price index numbers for selected essential items for urban Maharashtra

विषय	पृष्ठ	Subject
	PAGE	
22.5. निवडक केंद्रांमधील नागरी श्रमिकेतर कर्मचा-यांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	168	Consumer price index numbers for urban non-manual employees at selected centers
22.6. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	169	Consumer price index numbers for agricultural labourers in Maharashtra
23. रोजगार		Employment
23.1. काम करणा-यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटानुसार वर्गीकरण	170	Industrial classification of persons at work other than cultivators
23.2. शेती करणा-यांव्यतिरिक्त काम करणा-यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण	171	Occupational classification of persons at work (other than cultivators)
23.3. रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांसंबंधित माहिती	172	Employment and Self-employment guidance centre statistics
23.4. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	173	State Government and Semi Government employees
23.5. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	175	Class and Social groupwise State Government and Semi Government employees
23.6. सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	176	Employment in public sector
23.7. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार	178	Employment under Shops and Commercial Establishments Act.
23.8. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यावरील खर्च	179	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the Employment Guarantee Scheme in Maharashtra State
24. छापखाने व प्रकाशने		Presses and Publications
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके	180	Printing presses, newspapers, books and periodicals
25. वार्षिक योजना		Annual Plans
25.1. महाराष्ट्राची नववी पंचवार्षिक योजना - वर्षानिहाय व उप क्षेत्र निहाय सुधारित नियतव्यय आणि खर्च	182	Ninth Five-Year Plan of Maharashtra Yearwise and sub-sectionwise outlay and expenditure
26. राज्य वित्त		State Finance
26.1. राज्याची महसुली जमा	184	Revenue receipts of the State
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	189	Expenditure on revenue account
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण	201	Analysis of State Government Budget

विषय	पृष्ठ	Subject
	Page	
27. राज्य उत्पन्न		State Income
27.1. चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न	204	State income at current and constant prices
28. संकीर्ण		Miscellaneous
28.1. नियंत्रित बाजारपेठा	206	Regulated markets
28.2. महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती	210	Insurance in Maharashtra
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या	211	Number of hotels in Maharashtra approved by the Tourism Department
28.4. हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक	212	Foreign tourists disembarking at Mumbai by air
28.5. महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कूड) तेलाचे उत्पादन	213	Production of crude oil in Maharashtra State
28.6. महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर	214	Reserves, gross production and utilisation of natural gas in Maharashtra State
28.7. द्रवीकृत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक	215	LPG domestic customers in Maharashtra
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		Trends in selected indicators
29.1. शेती	216	Agriculture
29.2. पशुधन व कुक्कुट	220	Livestock and poultry
29.3. उद्योग आणि खाणकाम	222	Industry and mining
29.4. वीज	222	Electricity
29.5. सहकार	224	Co-operation
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	226	Transport and communications
29.7. शिक्षण	226	Education
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	228	All India wholesale price index numbers (New Series)
29.9. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)	230	Consumer price index numbers for working class (New Series)
29.10. राज्य उत्पन्न ((सुधारित मालिका))	232	State Income (Revised Series)

दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA AT A GLANCE
(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	भौगोलिक स्थान- उत्तर अक्षांश .. पूर्व रेखांश15.45 to 22.0 ..72.45 to 80.45	Location— North latitude (degrees) East longitude (degrees)
2	विभाग 6	Number of Divisions
3	जिल्हे 35	Number of Districts
4	तालुके 353	Number of Talukas
5	शहरे † 378	Number of Town†
5.1	शहर संकुले †	15	Urban agglomeration †
6	एक लाख लोकसंख्येपेक्षा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी) †	40	Number of cities having population more than one lakh (out of the towns against Serial No. 5) †
7	खेडी-- (२००१) वस्ती असलेली .. वस्ती नसलेली ..	43,711 41,095 2,616	Number of Villages Inhabited Un-inhabited
8	क्षेत्रफळ (चौ.किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometers)
9	समुद्र किना-याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres)

टीप-- (१) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सर्व्हेअर जनरल, भारत सरकार, यांच्यानुसार आहे
(२) † २००१ जनगणनेवर आधारित
(३) † शहर संकुल-ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे

Information against item 8 is according to Surveyor General, Government of India
†2001 Population Census
†Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनु- क्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	लोकसंख्या (२००१ ची जनगणना)						POPULATION (2001 Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	.. हजारत	.. 55,778	7,42,491	7.5	Thousand	(a) Rural population
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	शेकडेवारी	57.57	72.18	...	Percentage	(b) Percentage of rural population to total population
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	.. हजारत	.. 41,101	2,86,120	14.3	Thousand	(a) Urban population
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	हजारत	42.43	27.82	...	Percentage	(b) Percentage of urban population to total population
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या	.. हजारत	.. 19,577	1,93,580	10.1	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	.. "	.. 11,174	1,37,747	8.11	Do.	(i) Rural
	(२) नागरी	.. "	.. 8,403	55,833	15.05	Do.	(ii) Urban
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या	.. "	.. 96,879	10,28,610	9.4	Do.	(a) Total population
	(१) पुरुष	.. "	.. 50,401	5,32,157	9.5	Do.	(i) Males
	(२) स्त्रिया	.. "	.. 46,478	4,96,454	9.4	Do.	(ii) Females
1.5	अनुसुचित जाती						Scheduled castes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	"	.. 9,882	1,66,636	5.9	Do.	(a) Total population
	(आ) एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	शेकडेवारी	10.2	16.2	...		(b) Percentage to total population
1.6	अनुसुचित जमाती						Scheduled tribes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	हजारत	.. 8,577	84,326	10.2	Thousand	(a) Total population
	(आ) एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	शेकडेवारी	8.9	8.2	...	Percentage	(b) Percentage to total population
1.7	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	.. हजारत	.. 3,474	3,13,005	11.1	Thousand	(a) Total main workers
	(आ) एकूण मुख्यतः काम	शेकडेवारी	35.9	30.4	...	Percentage	(b) Percentage of total

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	शेती						AGRICULTURE
	प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र (२००१-०२, २००२-०३ व २००३-०४ या वर्षाची सरासरी)						<i>Area under principal crops (Average for years 2001-02, 2002-03 and 2003-04)</i>
2.1	तांदूळ	.. हजार हेक्टर	1,525	42,530	3.6	Thou-hect.	Rice
2.2	गहू	.. "	734	25,940	2.8	Do.	Wheat
2.3	ज्वारी	.. "	4,794	9,497	50.5	Do.	Jowar
2.4	बाजरी	.. "	1,424	9,173	15.5	Do.	Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये	.. "	9,070	97,337	9.3	Do.	All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये	.. "	3,454	21,982	15.7	Do.	All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये	.. "	12,527	1,19,507	10.5	Do.	All foodgrains
2.8	भुईमूग	.. "	413	6,070	6.8	Do.	Groundnut
2.9	ऊस (का)	.. "	559	N.A.	N.A.	Do.	Sugarcane (H)
2.10	कापूस	.. "	2,889	8,147	35.5	Do.	Cotton
	प्रमुख पिकांचे उत्पादन (२००१-०२, २००२-०३ व २००३-०४ या वर्षाची सरासरी)						<i>Outturn of principal crops (Average for years 2001-02, 2002-03 and 2003-04)</i>
2.11	तांदूळ	.. हजार टन	2,446	84,492	2.9	Thousand tonnes	Rice
2.12	गहू	.. "	946	70,211	1.3	Do.	Wheat
2.13	ज्वारी	.. "	3,560	7,242	49.2	Do.	Jowar
2.14	बाजरी	.. "	958	8,374	11.4	Do.	Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये	.. "	8,813	1,87,215	4.7	Do.	All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये	.. "	1,961	13,144	14.9	Do.	All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये	.. "	10,774	2,00,359	5.4	Do.	All foodgrains

2.18	भुईमूग	..	हजार टन	461	6,444	7.2	Thousand tonnes	Groundnut
2.19	ऊस (कांड्यात)	..	"	38,246	2,73,966	14.0	Do.	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (रुई)	..	"	402	10,829	4.3	Do.	Cotton (lint)
3 पशुसंवर्धन								
पशुगणना, २००३ *								
3.1	एकूण पशुधन	..	हजारात	36,122	4,85,002	7.4	Thousand	Total livestock
3.2	एकूण गाई - बैल	..	"	16,033	1,85,181	8.7	Do.	Total cattle
3.3	गाई - बैल	..	"					Cattle—
	(१) तीन वर्षावरील बैल	..	"	6,367	N.A.	...	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील गाई	..	"	5,005	N.A.	...	Do.	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी - रेडे	..	"	6,145	97,922	6.3	Do.	Total buffaloes
3.5	म्हशी - रेडे --	..	"					Buffaloes—
	(१) तीन वर्षावरील रेडे	..	"	270	N.A.	...	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	..	"	3,652	N.A.	...	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	..	"	13,778	1,85,827	7.4	Do.	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे व शिंगरे	..	"	40	751	5.3	Do.	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	..	"	508	15,321	3.3	Do.	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	..	"	37,968	4,89,012	7.8	Do.	Total poultry
3.10	व्हीलड ट्रॅक्टर	..	"	104	2361	4.4	Do.	Wheekd tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली ऑईल इंजिने	..	"	N.A.	N.A.	...	Do.	Oil engines for irrigation purposes
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप	..	"	1,087	15,684	6.9	Do.	Electric pumps for irrigation
4 जंगले (२००२-०३) *								
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	..	चौ.कि.मी.	61,939	7,74,740	8.0	Sq. km.	Total forest area

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

* अस्थायी/Provisional

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5	उद्योग आणि खाणकाम						INDUSTRY AND MINING
5.1	कारखाने*						*Factories—
	(अ) चालू कारखाने (२००१)	.. संख्या	28,399	2,39,627	11.9	Number	(a) Working factories (2001)
	(आ) कामगारांची दैनिक सरासरी (२००१)	.. हजारान्त	1,249	10,885	11.5	Thousand Numbers.	(b) Average daily number of workers (2001)
5.2	वार्षिक उद्योगांची पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (२००१-०२)*						Annual Survey of Industries (Census plus Non Census parts) (2001-02)
	(अ) उत्पादक भांडवल	.. कोटी रुपये	85,340	6,05,913	14.1	Crore Rs.	(a) Productive capital
	(ब) रोजगारांवर असलेल्या लोकांची संख्या	.. हजारान्त	1,175	7,750	15.2	Thousand Numbers.	(b) Number of persons employed
	(क) एकूण उत्पादन	.. कोटी रुपये	1,82,533	9,62,457	19.0	Crore Rs.	(c) Gross output (ex-factory value)
	(ड) उत्पादन मूल्यवृद्धी	.. "	29,901	1,44,302	20.7	Do.	(d) Value added by manufacture
5.3	(अ) चालू असलेल्या सूती कापड गिरण्या (मार्च, २००४)	.. संख्या	219	2,922	7.5	Number	(a) Working cotton textile mills (March 2004)
	(आ) या गिरण्यांतील कामगारांची संख्या (मार्च, २००४)	.. हजारान्त	170	929	18.3	Thousand	(b) Number of workers employed in cotton textile mills (March 2004)
	(इ) सुताचे मासिक उत्पादन (मार्च, २००४)	.. लाख कि. ग्रॅम	2,984	30,518	9.8	Lakh Kg.	(c) Monthly production of spun yarn (March 2004)
	(ई) कापडाचे मासिक उत्पादन (मार्च, २००४)	.. दशलक्ष चौरस मीटर	378	1,410	26.8	Mn. sq. meters	(d) Monthly production of cloth (March, 2004)
5.4	खाणकाम (२००२-०३)						MINING (2002-03)
	(अ) कोळसा (उत्पादन)	.. '००० टन	31,359	3,41,248	9.2	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	.. कोटी रुपये	2,485	22,426	11.1	Crore Rs.	(Value)

(आ) कच्चे लोखंड	(उत्पादन)	'००० टन	36	96,962	0.04	'000 Tonnes (b) Iron ore	(Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	0.53	2,710	0.02	CroreRs	(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज	(उत्पादन)	'००० टन	396	1,662	23.8	'000 Tonnes (c) Manganese	(Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	79	246	32.1	Crore Rs. ore	(Value)
(ई) बाँकसाईट	(उत्पादन)	'००० टन	978	9,777	10.0	'000 Tonnes (d) Bauxite	(Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	17	216	7.9	Crore Rs.	(Value)
6 वीज (२००३-०४)							
6.1	एकूण उत्पादन	दशलक्ष कि.वॅ.तास	66,991	5,65,102	11.9	Million kwh Total generation	
6.2	एकूण वापर	"	52,233	3,60,937	14.5	Do. Total consumption	
6.3	(अ) औद्योगिक वापर	"	19,806	1,24,573	15.9	Do. (a) Industrial consumption	
	(आ) औद्योगिक वापराची एकूण वापराशी टक्केवारी	शेकडेवारी	37.9	34.5	..	Percentage (b) Percentage of Industrial consumption to total consumption	
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका							
7.1	संयुक्त भांडवली कंपनी (३१ मार्च, २००४ रोजी)	संख्या	1,41,044	6,41,512	22.0	Number Companies at work (as on 31st March 2004)	
7.2	त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	कोटी रुपये	95,705	4,98,790	19.2	Crore Rs. Their paid-up capital	
7.3	बँक कार्यालये - अनुसुचित वाणिज्यिक (सप्टेंबर, २००४ रोजी)	संख्या	6,332	66,667	9.4	Number Banking offices- scheduled commercial (as on September 2004)	
7.4	दर लाख लोकसंख्येशी बँक कार्यालयांचे प्रमाण	"	6.3	6.2	...	Do. Banking officer per lakh of population	
7.5	बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (अनुसुचित वाणिज्यिक) (३१ मार्च, २००२)	संख्या	2,612	35,502	7.3	Do. Places having banking offices (Scheduled, commercial) (31st March 2002)	
8 सहकार (१९९८-९९)							
8.1	सहकारी संस्था	संख्या	1,48,280	5,29,802	28.0	Number Co-operative Societies	

ELECTRICITY (2003-04)

JOINT STOCK COMPANIE AND BANKS

CO-OPERATION (1998-99)

~1

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—cond.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.2	सभासदांची संख्या	लाखात	411	2,026	20.3	Lakh	Membership
8.3	सर्व सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल	कोटी रुपये	79,704	N.A.	N.A.	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies
8.4	कृषि पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज	कोटी रुपये	48,032	N.A.	N.A.	Do.	Advances by agricultural credit societies
9 परिवहन आणि दळणवळण						TRANSPORT AND COMMUNICATIONS	
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च, २००३ रोजी)	किलो मीटर	5,450	63,122	8.6	K.m.	(a) Total railway length (as on 31st March 2003)
	(आ) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे क्षेत्रफळाशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमागे) (३१ मार्च, २००३ रोजी)	किलो मीटर	1.8	1.9	...	Do.	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 2003)
9.2	१०० चौरस किलो मीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च, २००२ रोजी)	किलो मीटर	87	75	...	Do.	Road length per 100 square Kilometres of area (as on 31st March 2002)
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्र-फळामागे असणारी मोटा वाहने (३१ मार्च, २००२ रोजी)	संख्या	2,410	1,859	...	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms. of area (as on 31st March 2002)
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च, २००४ रोजी)*	संख्या	8,847	6,726	...	Do.	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March, 2004)*
10 राज्य उत्पन्न (२००३-०४)						STATE INCOME (2003-04)	
10.1	(अ) चालू किंमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये	**2,94,001	@22,52,070	13.1	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किंमतीनुसार दरडोई उत्पन्न	रुपये	**29,204	@20,989	...	Rs.	(b) Per capita income at current prices

** प्रारंभिक अंदाज/Preliminary estimates @ शीघ्र अंदाज/Quick estimates *अस्थायी/Provisional N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3

जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	क्षेत्रफळ (चौ.किमी.) Area in (sq.kms.) (3)	घनता (प्रत्येक चौ. किमी.मागे लोकसंख्या)Density (No. of persons per sq. kms) (4)	District (2)	
1	मुंबई	...	157	21,261	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	...	446	19,373	Mumbai Suburb
3	ठाणे	...	9,558	851	Thane
4	रायगड	...	7,152	309	Raigad
5	रत्नागिरी	...	8,208	207	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	5,207	167	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	30,728	810	Konkan Division
7	नाशिक	...	15,530	322	Nashik
8	धुळे	...	8,063	212	Dhule
9	नंदुरबार	...	5,034	261	Nandurbar
10	जळगाव	...	11,765	313	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	17,048	237	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	57,440	274	Nashik Division
12	पुणे	...	15,643	262	Pune
13	सातारा	...	10,480	268	Satara
14	सांगली	...	8,572	301	Sangli
15	सोलापूर	...	14,895	258	Solapur
16	कोल्हापूर	...	7,685	458	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	57,275	349	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	1,45,443	417	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	...	10,107	287	Aurangabad
18	जालना	...	7,718	209	Jalna
19	परभणी	...	6,517	234	Parbhani
20	हिंगोली	...	4,524	218	Hingoli
21	बीड	...	10,693	202	Beed

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
22	नांदेड ...	10,528	273	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	7,569	196	Osmanabad
24	लातूर ...	7,157	291	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	64,813	241	Aurangabad Division
25	बुलढाणा ...	9,661	231	Buldhana
26	अकोला ...	5,429	300	Akola
27	वाशिम ...	5,153	198	Washim
28	अमरावती ...	12,210	214	Amravati
29	यवतमाळ ...	13,582	181	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	46,035	216	Amravati Division
30	वर्धा ...	6,309	196	Wardha
31	नागपूर ...	9,802	415	Nagpur
32	भंडारा ...	3,895	292	Bhandara
33	गोंदिया ...	5,425	221	Gondiya
34	चंद्रपूर ...	11,443	181	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	14,412	67	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	51,286	208	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	97,321	212	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	3,07,577	315	Maharashtra State
	भारत * ...	3166285	325	India *

टीप -* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी
आधार- (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त,
भारत सरकार, नवी दिल्ली

Note --* Please see the Note on page No.3
Source--(1) Director of Census Operations,
Maharashtra, Mumbai
(2) Registrar General and Census
Commissioner, Govt. of India,
New Delhi

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4
जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)
PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT
2001

अनुक्रमांक Serial No.	साक्षरतेचे प्रमाण (टक्केवारी) / Literacy percentage				District (2)
	जिल्हा (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1	मुंबई ...	90.23	81.38	86.40	Mumbai
2	मुंबई उपनगर ...	91.56	81.12	86.89	Mumbai Suburb
3	ठाणे ...	87.06	73.10	80.66	Thane
4	रायगड ...	86.15	67.75	77.03	Raigad
5	रत्नागिरी ...	85.89	65.77	75.05	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	90.26	71.23	80.30	Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	89.10	75.75	82.93	Konkan Division
7	नाशिक ...	83.65	64.35	74.36	Nashik
8	धुळे ...	81.40	61.39	71.65	Dhule
9	नंदुरबार ...	66.16	45.18	55.78	Nandurbar
10	जळगाव ...	85.91	64.30	75.43	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	85.70	64.35	75.30	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	83.08	62.43	73.05	Nashik Division
12	पुणे ...	88.34	71.89	80.45	Pune
13	सातारा ...	88.20	68.38	78.22	Satara
14	सांगली ...	86.26	66.73	76.62	Sangli
15	सोलापूर ...	81.99	59.84	71.25	Solapur
16	कोल्हापूर ...	87.47	66.02	76.93	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	86.69	67.38	77.27	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	86.81	69.46	78.54	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद ...	84.89	60.09	72.94	Aurangabad
18	जालना ...	79.14	49.04	64.40	Jalna
19	परभणी ...	79.63	52.02	66.07	Parbhani
20	हिंगोली ...	80.71	51.17	66.25	Hingoli
21	बीड ...	80.70	54.52	67.99	Beed
22	नांदेड ...	80.44	54.35	67.77	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	80.42	56.89	69.02	Osmanabad
24	लातूर ...	82.94	59.40	71.54	Latur
	औरंगाबाद विभाग ...	81.44	55.36	68.77	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	
24	बुलढाणा	...	86.93	64.07	75.78	Buldhana
25	अकोला	...	88.91	73.43	81.41	Akola
26	वाशिम	...	85.44	60.57	73.37	Washim
27	अमरावती	...	88.91	75.73	82.54	Amravati
28	यवतमाळ	...	84.09	62.52	73.62	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	86.93	67.95	77.72	Amravati Division
29	वर्धा	...	87.18	72.45	80.06	Wardha
30	नागपूर	...	90.18	77.42	84.03	Nagpur
31	भंडारा	...	88.97	67.82	78.47	Bhandara
32	गोंदिया	...	89.61	67.58	78.52	Gondiya
33	चंद्रपूर	...	82.94	62.89	73.17	Chandrapur
34	गडचिरोली	...	71.86	48.07	60.10	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	86.63	69.25	78.15	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	86.78	68.63	77.94	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य-२००१...	...	85.97	67.03	76.88	Maharashtra State-2001
	महाराष्ट्र राज्य-१९९१...	...	76.56	52.32	64.87	Maharashtra State-1991
	भारत *	२००१...	75.26	53.67	64.84	India * 2001

टीप -* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

Note--* Please see the Note on page No.3

आधार - (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source.— (1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai

(2) Registrar General and Census Commissioner, Govt. of India, New Delhi

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल

Decadal Variation in Population Since 1901

दशक Decade	लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population			
(1)	(2)			
1901-11	+10.74
1911-21	-2.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54
1981-91	+25.73
1991-01	+22.73

आधार - संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6

शहरांच्या लोकसंख्या गटानुसार नागरी लोकसंख्या

URBAN POPULATION BY SIZE—CLASS OF TOWNS
2001

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे Number of towns	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 5,000 हून कमी	8	29,284	0.07
2	5,000—9,999	50	3,64,597	0.89
3	10,000—19,999	101	14,71,300	3.58
4	20,000—49,999	135	41,72,034	10.15
5	50,000—99,999	44	31,14,623	7.58
6	1,00,000 आणि याहून अधिक and above.	...	40	3,19,49,146	77.73
एकूण/Total ...		378	4,11,00,980	100.0	

आधार - संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले

CITIES/URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000
OR ABOVE
2001

अनुक्रमांक Serial No.	शहर/शहर संकुलाचे नाव City/Urban Agglomeration	लोकसंख्या (हजारत) Population (in thousand)	Name of City/UA
(1)	(2)	(3)	(4)
1.	बृहन्मुंबई शहर संकुल	16,435	Brihan Mumbai Urban Agglomeration
	(अ) बृहन्मुंबई (म.न.पा.)	11,978	(a) Brihan Mumbai (M. Corpn.)
	ठाणे जिल्ह्यात अंतर्भूत असलेले	4,457	Constituent in Thane District
	(अ) कल्याण-डोंबिवली (म.न.पा.)	1,194	(a) Kalyan-Dombivli (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म.न.पा.)	1,263	(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (म.न.पा.)	474	(c) Ulhasnagar (M. Corpn.)
	(ई) नवी मुंबई (म.न.पा.)	704	(d) Navi Mumbai (M. Corpn.)
	(उ) मीरा-भाईंदर (न.प.)	520	(e) Mira Bhayandar (M.)
	(ऊ) अंबरनाथ (न.प.)	204	(f) Ambernath (M.)
	(ए) बदलापूर (न.प.)	98	(g) Badlapur (M.)
2.	पुणे शहर संकुल	3,759	Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म.न.पा.)	2,538	(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पिंपरी-चिंचवड (म.न.पा.)	1,012	(b) Pimpri-Chinchwad (M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	80	(c) Pune (Cantonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	77	(d) Kirkee (Cantonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	47	(e) Dehu Road (Cantonment)
	(ऊ) देहू (गणना शहर)	5	(f) Dehu (C.T.)
3.	नागपूर शहर संकुल	2,129	Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म.न.पा.)	2,052	(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	40	(b) Wadi (C.T.)
	(इ) डिगडोह (गणना शहर)	37	(c) Digdoh (C.T.)
4.	नाशिक शहर संकुल	1,152	Nashik Urban Agglomeration
	(अ) नाशिक (म.न.पा.)	1,077	(a) Nashik (M. Corpn.)
	(आ) देवळाली (कटक मंडळ)	51	(b) Deolali (Cantonment)
	(इ) भगूर (न.प.)	12	(c) Bhagur (M.)
	(ई) एकलहरे (गणना शहर)	12	(d) Eklahare (C.T.)
5.	सोलापूर (म.न.पा.)	873	Solapur (M. Corpn.)
6.	औरंगाबाद शहर संकुल	892	Aurangabad Urban Agglomeration
	(अ) औरंगाबाद (म.न.पा.)	873	(a) Aurangabad (M. Corpn.)
	(आ) औरंगाबाद (कटक मंडळ)	19	(b) Aurangabad (Cantonment)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
7.	अमरावती (म.न.पा.)	550	Amravati (M. Corpn.)
8.	कोल्हापूर शहर संकुल	505	Kolhapur Urban Agglomeration
	(अ) कोल्हापूर (म.न.पा.)	493	(a) Kolhapur (M.Corpn)
	(आ) गांधीनगर (गणना शहर)	12	(b) Gandhinagar (C.T.)
9.	भिवंडी शहर संकुल	621	Bhiwandi Urban Agglomeration
	(अ) भिवंडी (न.प.)	599	(a) Bhiwandi (M.)
	(आ) खोनी (गणना शहर)	23	(b) Khoni (C.T.)
10.	सांगली शहर संकुल	448	Sangli Urban Agglomeration
	(अ) सांगली/मिरज/कुपवाड(म.न.पा.)	437	(a)Sangli/Miraj/Kupwad(M.Corpn)
	(आ) माधवनगर (गणना शहर)	11	(b) Madhavnagar (C.T.)
11.	मालेगाव (न.प.)	409	Malegaon (M.)
12.	अकोला (न.प.)	401	Akola (M.)
13.	नांदेड-वाघल (म.न.पा.)	431	Nanded-Waghala (M.Corpn)
14.	धुळे (न.प.)	342	Dhule (M.)
15.	जळगाव (न.प.)	369	Jalgaon (M.)
16.	इचलकरंजी शहर संकुल	286	Ichalkaranji Urban Agglomeration
	(अ) इचलकरंजी (न.प.)	258	(a) Ichalkaranji (M.)
	(आ) कवनूर (गणना शहर)	28	(b) Kabnur (C.T.)
17.	चंद्रपूर (न.प.)	289	Chandrapur (M.)
18.	अहमदनगर शहर संकुल	348	Ahmednagar Urban Agglomeration.
	(अ) अहमदनगर (न.प.)	308	(a) Ahmednagar (M.)
	(आ) अहमदनगर (कटक मंडळे)	40	(b) Ahmednagar (Cant.)
19.	लातूर (न.प.)	300	Latur (M.)
20.	परभणी (न.प.)	259	Parbhani (M.)
21.	जालना (न.प.)	236	Jalna (M.)
22.	भुसावळ शहर संकुल	188	Bhusawal Urban Agglomeration
	(अ) भुसावळ (न.प.)	172	(a) Bhusawal (M.)
	(आ) कन्दारी (गणना शहर)	15	(b) Kandri (C.T.)
23.	नालासोपारा (न.प.)	185	Nalasopara Urban Agglomeration
24.	वसई शहर संकुल	174	Vasai Urban Agglomeration
	(अ) वसई (न.प.)	49	(a) Vasai (M.)
	(आ) नवघर माणिकपूर (न.प.)	117	(b) Navghar-Manikpur (M.)
	(इ) संदोर (गणना शहर)	8	(c) Sandor (C.T.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- conclud.

(1)	(2)	(3)	(2)
25.	कामटी शहर संकुल	137	Kamptee Urban Agglomeration
	(अ) कामटी (न.प.)	84	(a) Kamptee (M.)
	(आ) कन्हान पिपरी (गणना शहर)	22	(b) Kanhan Pipri (C.T.)
	(इ) टेकाड (गणना शहर)	17	(c) Tekadi (C.T.)
	(ई) कामटी (कटक मंडळ)	14	(d) Kamptee (Cantt.)
26.	यवतमाळ शहर संकुल	155	Yavatmal Urban Agglomeration
	(अ) यवतमाळ (न.प.)	121	(a) Yavatmal (M.)
	(आ) उमरखेड (गणना शहर)	34	(b) Umarchhed (C.T.)
27.	बीड (न.प.)	138	Beed (M.)
28.	गोंदिया (न.प.)	121	Gondiya (M.)
29.	वर्धा (न.प.)	111	Wardha (M.)
30.	विरार (न.प.)	119	Virar (M.)
31.	सातारा (न.प.)	108	Satara (M.)
32.	अचलपूर (न.प.)	107	Achalpur (M.)
33.	बारशी (न.प.)	105	Barshi (M.)
34.	पनवेल (न.प.)	104	Panvel (M.)
एकूण ...		32,923	... Total

म.न.पा.=महानगरपालिका/M. Corp.=Municipal Corporation

न.प.=नगरपरिषद/M.= Municipality. C.T.-गणना शहर/Census Town

टीप - आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही *Note.—Details may not add to the totals due to rounding*आधार - भारताची जनगणना २००१, मालिका २८ *Source.—Census of India 2001, Series 28*

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणा-यांचे व न करणा-यांचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS

जनगणना / Population Census, 2001

(हजारात/In thousand numbers)

अनुक्रमांक	बाब	महाराष्ट्र	
Sr. No.		Maharashtra	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	शेतकरी	...	10,182 Cultivators
2	शेतमजूर	...	7,641 Agricultural labourers
3	घरगुती उद्योग	...	810 Household industry
4	इतर सेवा	...	16,115 Other Services
	एकूण-मुख्यतः काम करणारे	...	34,748 Total — main workers
	सीमांतिक कामगार	...	6,425 Marginal workers
	एकूण-काम न करणारे	...	55,705 Total — non-workers
	एकूण -काम करणारे आणि न करणारे	...	96,878 Total — workers and non-workers

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

आधार - भारतीय जनगणना, २००१
 Source — Census of India, 2001

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

2001

(हजारत/In thousand)

एकूण/ग्रामीण/नागरी Total/Rural/Urban (1)	एकूण लोकसंख्या/Total population				संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)	
	वय-गट Age-group (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
एकूण/Total	...	0—9	10,286	9,477	19,763	20.40
		10—14	5,946	5,392	11,338	32.10
		15—19	5,263	4,308	9,571	41.98
		20—24	4,781	4,075	8,856	51.12
		25—29	4,187	4,031	8,218	59.61
		30—34	3,801	3,592	7,393	67.24
		35—39	3,540	3,418	6,958	74.42
		40—44	3,010	2,536	5,546	80.14
		45—49	2,404	2,139	4,543	84.83
		50—54	1,863	1,583	3,446	88.39
		55—59	1,320	1,353	2,673	91.15
		60—64	1,204	1,527	2,731	93.97
		65—69	1,230	1,403	2,633	96.69
		70—74	814	815	1,629	98.37
		75—79	334	349	683	99.07
		80+	351	428	779	99.88
वय माहीत नसलेले/Age not known			66	52	118	100.00
एकूण/Total	...		50,401	46,478	96,879
ग्रामीण/Rural	...	0—9	6,284	5,818	12,102	21.70
		10—14	3,591	3,279	6,870	34.01
		15—19	2,940	2,431	5,371	43.64
		20—24	2,402	2,172	4,574	51.84
		25—29	2,082	2,158	4,240	59.45
		30—34	1,945	1,999	3,944	66.52
		35—39	1,880	1,922	3,802	73.33
		40—44	1,605	1,445	3,050	78.80
		45—49	1,300	1,214	2,514	83.31
		50—54	1,003	913	1,916	86.75
		55—59	754	849	1,603	89.62
		60—64	748	1,041	1,789	92.83
		65—69	861	980	1,841	96.13
		70—74	566	552	1,118	98.13
		75—79	217	226	443	98.92
		80+	236	284	520	99.86
वय माहीत नसलेले/Age not known			44	36	80	100.00
एकूण/Total	...		28,459	27,319	55,778

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
नागरी/Urban	...	0—9	4,002	3,659	7,661	18.64
		10—14	2,355	2,112	4,467	29.51
		15—19	2,323	1,877	4,200	39.73
		20—24	2,379	1,903	4,282	50.14
		25—29	2,105	1,873	3,978	59.82
		30—34	1,856	1,593	3,449	68.21
		35—39	1,660	1,496	3,156	75.89
		40—44	1,405	1,090	2,496	81.97
		45—49	1,105	925	2,029	86.90
		50—54	860	670	1,530	90.63
		55—59	566	504	1,070	93.23
		60—64	456	486	942	95.52
		65—69	368	424	792	97.45
		70—74	248	264	512	98.69
		75—79	117	123	240	99.28
		80+	116	144	260	99.91
वय माहीत नसलेले/Age not known			22	16	38	100.00
एकूण/Total	21,942	19,159	41,101

आधार - भारतीय जनगणना, २००१
Source — Census of India, 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14

धर्मानुसार लोकसंख्या

POPULATION BY RELIGION
2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	धर्म (2)	लोकसंख्या Population (3)	Religion (2)
1	बौद्ध	58,38,710	Buddhist
2	ख्रिश्चन	10,58,313	Christian
3	हिंदू	7,78,59,385	Hindu
4	जैन	13,01,843	Jain
5	मुस्लिम	1,02,70,485	Muslim
6	शीख	2,15,337	Sikh
7	धर्म न सांगितलेले	97,713	Religion not stated
8	इतर	23,6,841	Others
	एकूण	9,68,78,627	Total

आधार — भारतीय जनगणना, २००१
Source — Census of India, 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15

२०२६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या

ANNUAL ESTIMATES OF POPULATION UP TO 2026

(आकडे हजारात/Figures in thousand)

वर्ष Year (1)	भारत/India *	महाराष्ट्र/Maharashtra
	१ऑक्टोबर 1st October (2)	१ ऑक्टोबर 1st October (3)
2001	10,37,952	97,786
2002	10,55,051	99,201
2003	10,72,580	1,00,670
2004	10,89,915	1,02,099
2005	11,07,064	1,03,513
2006	11,23,993	1,04,923
2007	11,40,715	1,06,316
2008	11,57,245	1,07,688
2009	11,73,458	1,09,035
2010	11,89,793	1,10,383
2011	12,05,874	1,11,710
2012	12,21,839	1,13,023
2013	12,37,638	1,14,321
2014	12,53,748	1,15,638
2015	12,68,576	1,16,866
2016	12,84,216	1,18,149
2017	12,98,982	1,19,380
2018	13,13,035	1,20,570
2019	13,27,318	1,21,766
2020	13,41,255	1,22,930
2021	13,54,852	1,24,063
2022	13,68,132	1,25,170
2023	13,81,090	1,26,248
2024	13,93,667	1,27,291
2025	14,05,833	1,28,290
2026	14,17,888	1,29,273

टीप -* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी Note-- * Please see the Note on page No.3.

आधार— भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय, भारत
Source — Office of the Registrar-General, India

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16

स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष

MIGRANTS BY SEX AND REASON FOR MIGRATION

जनगणना / Population Census, 2001

(हजारात/In thousand)

स्थलांतराचे कारण (1)	पुरुष, स्त्रिया, एकूण (2)	महाराष्ट्र/Maharashtra			Male, Female, Total (2)	Reason for migration (1)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)		
1. रोजगार ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	1,413 377 1,790	4,820 296 5,115	6232 673 6905	M F T	Employment
2. व्यवसाय ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	26 12 38	141 13 155	167 25 193	M F T	Business
3. शिक्षण ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	148 64 212	293 99 392	441 163 604	M F T	Education
4. विवाह ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	80 10,611 10,691	34 4,143 4,177	114 14,754 14,868	M F T	Marriage
5. जन्मानंतर ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	1,935 1,170 3,105	1,174 830 2,004	3,109 2,000 5,109	M F T	Moved after birth
6. कुटुंबासह ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	1,108 1,496 2,603	1,866 2,718 4,585	2,974 4,214 7,188	M F T	Moved with household
7. इतर ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	2,113 1,898 4,011	1,613 1,224 2,837	3,726 3,126 6,848	M F T	Others
एकूण ..	पुरुष स्त्रिया एकूण	6,822 15,628 22,450	9,942 9,323 19,265	16,764 24,952 41,716	M F T	Total

आधार — भारताची जनगणना २००१

Source — Census of India 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17

पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष

IN MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE

जनगणना / Population Census, 2001

(हजारात/In thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण (1)	एकूण ग्रामीण नागरी (2)	एकूण स्थलांतरित Total Migrants			Total Rural Urban (2)	Last residence (1)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
I. गणना राज्यात						<i>Within State of Enumeration—</i>
गणना जिल्ह्यात इतरत्र ..	एकूण ग्रामीण नागरी	7,237 4,891 2,346	14,901 12,154 2,747	22,138 17,045 5,093	Total Rural Urban	Elsewhere in district of enumeration
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण ग्रामीण नागरी	5,249 1,389 3,860	6,838 2,832 4,006	12,087 4,221 7,866	Total Rural Urban	In other Districts of State
एकूण (I) ..	एकूण ग्रामीण नागरी	12,486 6,280 6,206	21,739 14,986 6,753	34,225 21,266 12,959	Total Rural Urban	Total (I)
II. गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य						<i>State in India Beyond State of Enumeration</i>
आंध्र प्रदेश ..	एकूण ग्रामीण नागरी	206 37 168	226 61 165	432 99 333	Total Rural Urban	Andhra Pradesh
आसाम ..	एकूण ग्रामीण नागरी	10 1 9	7 0 6	7 2 15	Total Rural Urban	Assam

*५०० पेक्षा कमी/Less than 500

स्तंभ २ मधील 'एकूण' ह्यात पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण आहे की नागरी ह्याचा उल्लेख नसलेल्यांचाही समावेश आहे/
"Total" in col. 2 includes unspecified, whether rural or urban status of last residence

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
अरुणाचल प्रदेश	एकूण	*	*	1	Total	Arunachal Pradesh
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
बिहार	एकूण	272	89	361	Total	Bihar
	ग्रामीण	31	8	39	Rural	
	नागरी	242	81	322	Urban	
झारखंड	एकूण	42	16	58	Total	Jharkhand
	ग्रामीण	7	2	9	Rural	
	नागरी	35	14	50	Urban	
गुजरात	एकूण	412	437	849	Total	Gujarat
	ग्रामीण	31	51	83	Rural	
	नागरी	380	386	766	Urban	
गोवा	एकूण	25	35	60	Total	Goa
	ग्रामीण	4	9	13	Rural	
	नागरी	21	27	48	Urban	
दिल्ली	एकूण	36	34	69	Total	Delhi
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	34	32	66	Urban	
हरियाणा	एकूण	22	18	40	Total	Haryana
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	20	17	37	Urban	
हिमाचल प्रदेश	एकूण	8	5	14	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	1	*	1	Rural	
	नागरी	7	5	12	Urban	
जम्मू व काश्मीर	एकूण	9	6	16	Total	Jammu and Kashmir.
	ग्रामीण	1	*	2	Rural	
	नागरी	8	6	14	Urban	
कर्नाटक	एकूण	536	629	1,165	Total	Karnataka
	ग्रामीण	133	227	359	Rural	
	नागरी	404	402	806	Urban	
केरळ	एकूण	146	112	259	Total	Kerala
	ग्रामीण	9	4	13	Rural	
	नागरी	137	108	246	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मध्य प्रदेश	एकूण	258	332	590	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	99	159	258	Rural	
	नागरी	159	173	332	Urban	
छत्तीसगड	एकूण	98	107	205	Total	Chattisgad
	ग्रामीण	52	57	109	Rural	
	नागरी	46	50	96	Urban	
मणिपूर	एकूण	1	1	2	Total	Manipur
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
मेघालय	एकूण	1	1	2	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	1	1	Urban	
मिझोराम	एकूण	*	*	1	Total	Mizoram
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
नागालैंड	एकूण	1	*	1	Total	Nagaland
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
ओरिसा	एकूण	62	30	91	Total	Orissa
	ग्रामीण	12	5	17	Rural	
	नागरी	50	24	74	Urban	
पंजाब	एकूण	37	31	68	Total	Punjab
	ग्रामीण	3	1	5	Rural	
	नागरी	34	30	63	Urban	
राजस्थान	एकूण	262	169	431	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	20	10	30	Rural	
	नागरी	243	159	402	Urban	
सिक्कीम	एकूण	*	*	1	Total	Sikkim
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	

* ५०० पेक्षा कमी/Less than 500

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
तामिळनाडू	.. एकूण	139	111	250	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	5	3	8	Rural	
	नागरी	134	107	242	Urban	
त्रिपुरा	.. एकूण	1	1	2	Total	Tripura
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	*	1	Urban	
उत्तर प्रदेश	.. एकूण	1,426	646	2,072	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	66	27	94	Rural	
	नागरी	1,360	619	1,979	Urban	
उत्तरांचल	.. एकूण	22	14	36	Total	Uttaranchal
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	20	13	34	Urban	
पश्चिम बंगाल	.. एकूण	139	70	209	Total	West Bengal
	ग्रामीण	11	4	15	Rural	
	नागरी	127	67	194	Urban	
केंद्रशासित प्रदेश	.. एकूण	6	6	12	Total	Union Territories
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	5	5	11	Urban	
एकूण (II)	.. एकूण	4,179	3,134	7,313	Total	Total (II)
	ग्रामीण	531	635	1,165	Rural	
	नागरी	3,648	2,500	6,148	Urban	
पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण. . भारतात इतरत्र	एकूण	99	78	177	Total	Last residence outside India
	ग्रामीण	12	8	19	Rural	
	नागरी	88	71	158	Urban	(I + II).
III. आशियातील भारताबाहेरचे देश		93	72	164		Countries in Asia Beyond India
IV. इतर देश	..	7	7	13		Other countries
एकूण	..	16,764	24,952	41,716	Total	

आधार - भारताची जनगणना २००१

Source -- Census of India 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.18

कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या

HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN
1981

(संख्या/Number)

भाषा	कुटुंबे	व्यक्ती	Languages
(1)	Households	Persons	(1)
आसामी	.. 155	593	Assamese
बंगाली	.. 20,288	88,040	Bengali
गुजराथी	.. 3,11,754	16,84,323	Gujarati
हिंदी	.. 8,11,176	41,47,199	Hindi
कन्नड	.. 1,73,788	9,20,108	Kannada
काश्मिरी	.. 267	1,097	Kashmiri
मल्याळम	.. 54,720	2,20,871	Malayalam
मराठी	.. 86,50,248	4,58,16,753	Marathi
उडिया	.. 3,748	15,581	Oriya
पंजाबी	.. 35,666	1,84,053	Punjabi
संस्कृत	.. 48	281	Sanskrit
सिंधी	.. 1,00,920	5,17,874	Sindhi
तामिळ	.. 65,538	3,00,348	Tamil
तेलगू	.. 1,81,252	9,36,928	Telgu
उर्दू	.. 6,84,727	43,19,067	Urdu
इतर	.. 5,96,660	36,31,055	Others
एकूण	.. 1,16,90,955	6,27,84,171	Total

आधार - भारताची जनगणना १९८१, १९८७ चा पेपर एक, महाराष्ट्र मालिका १२

Source — Census of India 1981, Paper I of 1987, Maharashtra series 12

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2002-03* (3)	2003-04 * (4)	Item (2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र	.. 30,758	30,758	Total geographical area
2	जंगलव्याप्त क्षेत्र	.. 5,214	5,214	Area under forests
3	पडीक व लागवडीलायक नसलेली जमीन	.. 1,720	1,725	Barren and unculturable land
4	बिगर-शेती वापराखाली असलेली जमीन	.. 1,380	1,390	Land put to non-agricultural uses
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली जमीन	.. 915	917	Culturable waste
6	कायम गुरचरण	.. 1,249	1,249	Permanent pastures
7	झाडे-झुडुपांखालील जमीन	.. 247	251	Land under miscellaneous trees & bushes
8	चालू पड	.. 1,355	1,364	Current fallows
9	इतर पड	.. 1,200	1,216	Other fallows
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	.. 17,579	17,432	Net area sown
11	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र	.. 4,808	4,758	Area sown more than once
12	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र	.. 22,388	22,190	Gross cropped area

टीप -- * अस्थायी /Provisional

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA

2003-04

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area (3)	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area (4)	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown (5)	लागवड केलेले क्षेत्र एकूण क्षेत्र Gross cropped area (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	.. 38	0	0	0	Greater Mumbai
2	ठाणे	.. 934	332	245	251	Thane
3	रायगड	.. 687	309	189	216	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 816	550	245	255	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	.. 504	349	140	159	Sindhudurg
	कोकण विभाग	.. 2,979	1,540	819	880	Konkan Division
6	नाशिक	.. 1,563	1,009	875	952	Nashik
7	धुळे	.. 733	456	435	489	Dhule
8	नंदुरबार	.. 705	306	296	529	Nandurbar
9	जळगाव	.. 1,164	874	851	1,360	Jalgaon
10	अहमदनगर	.. 1,702	1,360	1,091	1,369	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	.. 5,867	4,005	3,548	4,499	Nashik Division
11	पुणे	.. 1,562	1,064	946	1,121	Pune
12	सातारा	.. 1,058	679	524	621	Satara
13	सांगली	.. 861	713	584	672	Sangli
14	सोलापूर	.. 1,488	1,328	1,020	1,116	Solapur
15	कोल्हापूर	.. 776	507	428	831	Kolhapur
	पुणे विभाग	.. 5,745	4,292	3,502	4,362	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	.. 14,592	9,836	7,868	9,740	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
16	औरंगाबाद ..	1,008	816	694	1,021	Aurangabad
17	जालना ..	773	714	580	728	Jalna
18	परभणी ..	631	574	490	837	Parbhani
19	हिंगोली ..	466	401	330	522	Hingoli
20	बीड ..	1,069	940	763	896	Beed
21	नांदेड ..	1,033	843	705	824	Nanded
22	उस्मानाबाद ..	748	702	483	756	Osmanabad
23	लातूर ..	716	653	520	718	Latur
	औरंगाबाद विभाग ..	6,443	5,644	4,565	6,302	Aurangabad Division
24	बुलढाणा ..	967	751	684	847	Buldhana
25	अकोला ..	543	455	436	529	Akola
26	वाशिम ..	513	410	379	590	Washim
27	अमरावती ..	1,222	815	750	1,054	Amravati
28	यवतमाळ ..	1,352	944	849	978	Yavatmal
	अमरावती विभाग ..	4,597	3,376	3,098	3,999	Amravati Division
29	वर्धा ..	629	474	366	386	Wardha
30	नागपूर ..	986	642	547	599	Nagpur
31	भंडारा ..	928	423	366	441	Bhandara
32	गोंदिया	Gondia
33	चंद्रपूर ..	1,092	533	452	541	Chandrapur
34	गडचिरोली ..	1,492	253	170	182	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ..	5,127	2,325	1,901	2,148	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ..	9,724	5,701	4,999	6,147	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	30,758	21,180	17,432	22,190	Maharashtra State

टीप -- (१) लागवडीलायक क्षेत्र — यात (१) लागवडीलायक पडीक, (२) झाडे झुडुपांखालील जमीन, (३) चालू पड (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो
(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

Note —1) Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and (5) net area sown

2) Details may not add to the totals due to rounding

आधार — कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS

(क्षेत्र हजार हेक्टरात व उत्पादन हजार मेट्रिक टनात)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand M. ton)

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	पीक (2)	2001-02		2002-03		2003-04		Crops (2)	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)	क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Outturn (8)		
1	तांदूळ	..	1,514	2,651	1,523	1,854	1,535	2,839	Rice
2	गहू	..	776	1,077	751	984	665	778	Wheat
3	ज्वारी	..	5,137	3,910	4,804	3,882	4,440	2,888	Jowar
4	बाजरी	..	1,399	831	1,547	1,146	1,325	896	Bajri
5	एकूण तृणधान्ये (इतर धान्ये धरून)	..	9,411	9,305	9,231	8,773	8,568	8,367	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	..	3,388	1,880	3,547	2,047	3,436	1,955	Total pulses
7	ऊस @	..	578	45,140	573	42,617	526	2,699	Sugarcane @
8	कापूस *	..	3,105	2,690	2,800	2,596	2,762		Cotton*
9	भुईमूग (एकूण)	..	429	492	419	450	390	453	Groundnut (Total)
10	तंबाखू	..	6	7	7	9	6	7	Tobacco

टीप -- **अस्थायी/Provisional

@ ऊसाचे उत्पादन कांड्यामध्ये आहे व ते तोडणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे

* कापसाचे उत्पादन रुईमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे

Note—@ The production of sugarcane is in terms of cano and is worked out on the basis of harvested area

* The production of cotton is in terms of lint and in ' 000 bales of 170 Kg. each

आधार—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source —Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/
तक्का क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन/
(क्षेत्र हजार हेक्टरात व उत्पादन हजार टनात/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Production (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Production (6)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	141	398	*	*
3	रायगड	133	376
4	रत्नागिरी	79	239
5	सिंधुदुर्ग	79	245
	कोकण विभाग	432	1,258	*	*
6	नाशिक	51	66	36	41
7	धुळे	5	7	17	28
8	नंदुरबार	22	18	9	15
9	जळगाव	1	1	33	62
10	अहमदनगर	8	6	39	40
	नाशिक विभाग	87	98	134	186
11	पुणे	60	85	39	48
12	सातारा	44	73	24	34
13	सांगली	16	40	12	20
14	सोलापूर	*	*	31	13
15	कोल्हापूर	107	248	9	17
	पुणे विभाग	227	446	115	132
	उर्वरित महाराष्ट्र	746	1,802	249	318

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

DISTRICTWISE AREA AND PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS 2003-04

Area in '000 hectares and Production in '000 tonnes)

क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Production (8)	बाजरी/Bajri		एकूण तृणधान्ये/All cereals		District (2)
		क्षेत्र Area (9)	उत्पादन Production (10)	क्षेत्र Area (11)	उत्पादन Production (12)	
...	Brihan Mumbai
...	170	419	Thane
...	150	389	Raigad
...	106	273	Ratnagiri
...	82	251	Sindhudurg
...	508	1,332	Konkan Division
17	9	317	197	511	449	Nashik
40	67	145	158	225	294	Dhule
54	69	19	19	130	160	Nandurbar
189	340	62	64	301	518	Jalgaon
478	55	204	71	753	188	Ahmednagar
778	540	747	509	1,920	1,609	Nashik Division
265	68	97	68	490	299	Pune
125	124	23	6	245	282	Satara
203	49	11	*	257	141	Sangli
614	29	10	4	672	51	Solapur
18	27	170	347	Kolhapur
1,225	297	141	78	1,834	1,120	Pune Division
2,003	837	888	587	4,262	4,061	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
16	औरंगाबाद	...	*	*	31	40
17	जालना	...	1	*	18	24
18	परभणी	...	10	4	39	45
19	हिंगोली	...	9	5	39	61
20	बीड	...	3	1	26	14
21	नांदेड	...	23	13	32	43
22	उस्मानाबाद	...	18	3	22	5
23	लातूर	...	21	7	27	18
	औरंगाबाद विभाग	...	85	33	234	250
24	बुलढाणा	31	48
25	अकोला	9	12
26	वाशिम	...	1	*	12	14
27	अमरावती	...	10	6	12	14
28	यवतमाळ	...	3	2	18	21
	अमरावती विभाग	...	14	8	80	109
29	वर्धा	...	*	*	21	25
30	नागपूर	...	45	65	35	43
31	भंडारा	...	173	272	10	10
32	गोंदिया	...	177	267	4	3
33	चंद्रपूर	...	143	208	32	20
34	गडचिरोली	...	146	179	1	1
	नागपूर विभाग	...	685	991	102	101
	विदर्भ विभाग	...	699	999	182	210
	महाराष्ट्र राज्य	...	1,530	2,834	665	778

टीप - (१) आकडे अस्थायी आहेत

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

टीप - (३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत

TABLE No. 3.4 —contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
188	85	129	110	443	431	Aurangabad
171	102	74	75	327	364	Jalna
281	236	10	7	342	293	Parbhani
94	124	1	1	145	192	Hingoli
322	122	180	100	537	241	Beed
195	245	1	*	253	305	Nanded
359	79	20	6	432	96	Osmanabad
186	242	8	4	249	275	Latur
1,796	1,235	423	303	2,728	2,197	Aurangabad Division
130	195	4	2	192	303	Buldhana
83	161	2	1	94	176	Akola
60	78	2	1	75	93	Washim
100	143	1	*	125	167	Amravati
129	133	5	2	155	158	Yavatmal
502	710	14	6	641	897	Amravati Division
30	29	51	55	Wardha
53	46	134	156	Nagpur
1	*	184	282	Bhandara
...	181	271	Gondia
47	27	223	255	Chandrapur
8	4	158	190	Gadchiroli
139	106	931	1,207	Nagpur Division
641	816	14	6	1,572	2,104	Vidharbha Division
4,440	2,888	1,325	896	8,561	8,362	Maharashtra State

Note.— (1) Figures are provisional

(2) Details may not add up to total due to rounding

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area (13)	उत्पादन Production (14)	क्षेत्र Area† (15)	उत्पादन (कांड्यात) Production (Cane) (16)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	...	19	11	...
3	रायगड	...	12	6	...
4	रत्नागिरी	...	7	3	...
5	सिंधुदुर्ग	...	7	3	...
	कोकण विभाग	...	45	23	...
6	नाशिक	...	84	43	21 1,159
7	धुळे	...	74	46	5 312
8	नंदुरबार	...	80	53	4 248
9	जळगाव	...	184	121	13 440
10	अहमदनगर	...	83	30	31 1,487
	नाशिक विभाग	...	505	293	74 3,646
11	पुणे	...	53	25	40 2,756
12	सातारा	...	54	21	31 2,106
13	सांगली	...	38	14	35 2,796
14	सोलापूर	...	41	8	49 2,832
15	कोल्हापूर	...	28	15	87 4,918
	पुणे विभाग	...	214	83	242 15,408
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	764	399	316 19,054

TABLE No. 3.4 —contd.

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District (2)
क्षेत्र Area (17)	उत्पादन Production (18)	क्षेत्र Area (19)	उत्पादन Production (20)	
...	Brihan Mumbai
...	...	*	1	Thane
...	...	*	*	Raigad
...	...	*	1	Ratnagiri
...	...	5	8	Sindhudurg
...	...	6	10	Konkan Division
7	5	37	28	Nashik
67	90	38	40	Dhule
36	41	16	19	Nandurbar
384	515	9	9	Jalgaon
10	10	6	5	Ahmednagar
504	661	106	101	Nashik Division
*	*	48	56	Pune
1	1	59	89	Satara
1	1	17	12	Sangli
*	2	2	1	Solapur
*	*	67	116	Kolhapur
2	4	193	274	Pune Division
506	665	305	385	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)	
16	औरंगाबाद	...	102	45	8	377
17	जालना	...	139	69	7	340
18	परभणी	...	199	101	13	855
19	हिंगोली	...	94	62	14	808
20	बीड	...	98	33	22	849
21	नांदेड	...	203	152	14	1,007
22	उस्मानाबाद	...	215	44	12	343
23	लातूर	...	222	113	20	1,024
	औरंगाबाद विभाग	...	1,272	619	110	5,603
24	बुलढाणा	...	274	170	1	69
25	अकोला	...	160	101	1	48
26	वाशिम	...	181	128	1	66
27	अमरावती	...	215	149	2	155
28	यवतमाळ	...	220	156	6	350
	अमरावती विभाग	...	1,050	704	11	688
29	वर्धा	...	87	95	3	172
30	नागपूर	...	100	61	1	53
31	भंडारा	...	31	17	1	71
32	गोंदिया	...	19	10	1	29
33	चंद्रपूर	...	86	39
34	गडचिरोली	...	27	11
	नागपूर विभाग	...	350	233	6	324
	विदर्भ विभाग	...	1,400	937	17	1,012
	महाराष्ट्र राज्य	...	3,436	1,955	443	25,668

टीप - (१) आकडे अस्थायी आहेत

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

(३) * आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत

(४) कापसाचे उत्पादन रूईमध्ये आहे व ते प्रत्येकी १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यांत आहे

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

TABLE No. 3.4 —contd.

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
168	144	9	6	Aurangabad
157	164	1	1	Jalna
185	227	4	4	Parbhani
72	112	3	3	Hingoli
95	60	10	4	Beed
215	203	7	10	Nanded
2	1	8	2	Osmanabad
6	5	13	3	Latur
900	915	55	33	Aurangabad Division
183	255	1	1	Buldhana
218	199	1	1	Akola
75	63	*	*	Washim
267	272	2	2	Amravati
376	382	5	5	Yavatmal
1,119	1,171	9	9	Amravati Division
111	150	2	2	Wardha
74	115	8	7	Nagpur
...	...	*	*	Bhandara
...	Gondia
52	64	Chandrapur
*	*	*	*	Gadchiroli
238	330	10	9	Nagpur Division
1,357	1,501	19	18	Vidharbha Division
2,762	3,080	379	437	Maharashtra State

Note — (1) Figures are provisional

(2) Details may not add up to total due to rounding

(3) * Figures are below 500 hectares/tonnes

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

Source — Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काळ : १९८१-८२ (त्रैवार्षिक)= १००]

[Base : 1981-82 (Triennial) =100]

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (2)	2001-02 (3)	2002-03 (4)	2003-04 (5)	Item (2)
1	अन्नधान्ये-				Foodgrains
	(अ) तृणधान्ये-				(a) Cereals—
	(1) तांदूळ	120.1	83.9	128.3	Rice
	(2) गहू	111.3	101.6	80.4	Wheat
	(3) ज्वारी	79.8	79.3	59.0	Jowar
	(4) बाजरी	115.0	158.7	124.1	Bajri
	(5) बार्ली	17.0	9.43	15.1	Barley
	(6) मका	491.8	622.9	630.3	Maize
	(7) नाचणी	85.8	58.7	80.4	Ragi
	(8) कोद्रा	34.2	41.9	28.3	Kodra
	(9) इतर धान्ये	94.9	48.9	51.7	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये	100.4	94.5	88.9	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये-				(b) Pulses—
	(1) हरभरा	274.0	272.8	256.1	Gram
	(2) तूर	193.7	195.3	174.2	Tur
	(3) इतर कडधान्ये	157.8	196.9	201.6	Other pulses
	एकूण कडधान्ये	192.9	206.8	195.0	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	118.8	116.8	110.0	Total Foodgrains
2	अन्नधान्यतर -				Non-Foodgrains
	(अ) गळिताची धान्ये -				(a) Oilseeds—
	(1) भुईमूग	79.9	73.1	70.9	Groundnut
	(2) तीळ	110.1	103.9	111.9	Seasamum
	(3) मोहरी, राई व जवस	39.8	23.5	29.1	Rape, Mustard and Linseed
	(4) एरंडी	258.3	566.7	391.7	Caster seed
	(5) सूर्यफूल	263.8	286.5	203.0	Sunflower
	एकूण गळिताची धान्ये -	90.0	84.6	78.5	Total Oilseeds

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(ब) तंतू पिके -					(b) Fibres—
(1) कापूस	...	184.4	178.0	211.2	Cotton
(2) मेस्टा	...	34.5	28.2	25.6	Mesta
एकूण - तंतू पिके ...		183.8	177.4	210.4	Total Fibres
(क) संकीर्ण -					(c) Miscellaneous
(1) ऊस	...	170.2	160.7	96.8	Sugarcane
(2) तंबाखू	...	98.0	139.6	102.5	Tobacco
(3) बटाटा	...	129.7	127.6	125.6	Potato
(4) मिरची	...	79.3	73.9	59.7	Chillies
एकूण - संकीर्ण पिके		162.7	154.4	94.5	Total-Miscellaneous
एकूण - अन्नधान्येतर पिके		153.0	145.7	115.7	Total-Non-foodgrains
सर्व पिके		135.0	130.5	112.7	All Commodities

*निर्देशांक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत/Index numbers are based on final forecast @ अस्थायी / Provisional

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.— Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.6

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती

PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND DEVELOPMENT ETC.

अनुक्रमांक Serial. No.	योजना	२००३-०४	Scheme
		मध्ये झालेले Achievements during 2003-04	
(1)	(2)	(3)	(2)
1	समतल सलग चर (हेक्टर)	.. 43,988	Continuous contour trencher (in hectares)
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर)	.. 10,765	Area terraced (in hectares)
3	जैविक बांधासह समपातळी/ ढाळीचे बांध (हेक्टर)	.. 1,03,916	Contour / Graded bunding with vegetative bunds (in hectares)

टीप /Note — आकडे अस्थायी आहेत/The figures are provisional

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3 शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS

2003-04

(हजार टनात/ 000' Tonnes)

बाब	राज्यास दिलेले खत Quantity distributed distributed to the State	Item
(1)	(2)	(3)
नत्रयुक्त--		
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N)	30.45	Nitrogenous— Ammonium Sulphate (20.6 per cent N).
युरिया (४६ टक्के N)	1,309.40	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	...	Ammonium Sulphate Nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	6.34	Calcium Ammonium Nitrate (25 per cent N).
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N)	...	Ammonium Chloride (25 per cent N).
फॉस्फेट --		
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅)	495.70	Phosphates— Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅).
मिश्र --		
१२-३२-१६	41.46	12—32—16
१७-१७-१७	...	17—17—17
१८-४६-०	377.91	18—46—0
२०-२०-०	216.84 *	20—20—0
२३-२३-०	135.26	23—23—0
१५-१५-१५	105.40	15—15—15
१०-२६-२६	163.44	10—26—26
१९-१९-१९	125.97	19—19—19
१४-३५-१४	3.87	14—35—14
पोटॅसिक --		
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O)	149.87	Potassic— Muriate of potash (60 per cent K ₂ O)
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K ₂ O)	2.28	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O)

टीप/Note * २०-२०-० यामध्ये २०.७-२०.७-० समावेश आहे/ 20—20—0 includes 20.7—20.7—0 also

आधार - भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई

Source — Fertilizer Association of India, Western Region, Mumbai

३. शेती/AGRICULTURE
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8
 शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS
 2003

अनु क्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती परिमाण (3)	Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	नांगर -				Ploughs—
	(अ) लाकडी	..	हजारात	1,509	'000 No. (a) Wooden
	(ब) लोखंडी	..	हजारात	697	'000 No. (b) Iron
2	गाड्या	..	हजारात	1,144	'000 No. Carts
3	ऊसाचे चरक -				Sugarcane crushers—
	(अ) शक्तीवर चालणारे	..	संख्या	4,805	Number (a) Worked by power
	(ब) बैलाच्या सहाय्याने चालणारे	..	संख्या	17,141	Number (b) Worked by bullocks
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी				Used for Irrigation purpose
	(अ) डिझेल इंजिने	..	संख्या	1,20,273	Number (a) Disal engine
	(ब) विजेवर चालणारे पंप	..	संख्या	9,66,713	Number (b) electric pumps
5	घाणी				Ghanis—
	(अ) शक्तीवर चालणा-या	..	संख्या	N.A.	Number (a) Worked by power
	(ब) इतर	..	संख्या	10,422	Number (b) Other

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available
 आधार - १७ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००२

Source—Quinquennial 17th Livestock Census, 2003

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.9

वीज पुरवठा केलेले शेती पंप /Agricultural Pumps Energised
(३१ मार्च, २००२ रोजी/As on 31st March 2002)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricultural Pumps energised (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	...	Brihan Mumbai
2	ठाणे	20,533	Thane
3	रायगड	10,676	Raigad
4	रत्नागिरी	10,951	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	12,776	Sindhudurg
	कोकण विभाग	54,936	Konkan Division
6	नाशिक	2,03,228	Nashik
7	धुळे	} 97,875	Dhule
8	नंदुरबार		Nandurbar
9	जळगाव	1,42,876	Jalgaon
10	अहमदनगर	2,36,271	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	6,80,250	Nashik Division
11	पुणे	1,51,459	Pune
12	सातारा	91,669	Satara
13	सांगली	1,13,779	Sangli
14	सोलापूर	1,72,523	Solapur
15	कोल्हापूर	73,456	Kolhapur
	पुणे विभाग	6,02,886	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	13,38,072	Rest of Maharashtra

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)	
16	औरंगाबाद	...	1,22,140	Aurangabad
17	जालना	...	68,749	Jalna
18	परभणी	...	} 76,470	Parbhani
19	हिंगोली	...		Hingoli
20	बीड	...	90,946	Beed
21	नांदेड	...	64,187	Nanded
22	उस्मानाबाद	...	70,941	Osmanabad
23	लातूर	...	64,602	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	5,58,035	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	...	89,324	Buldhana
25	अकोला	...	} 59,184	Akola
26	वाशिम	...		Washim
27	अमरावती	...	86,036	Amravati
28	यवतमाळ	...	54,926	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	2,89,470	Amravati Division
29	वर्धा	...	47,563	Wardha
30	नागपूर	...	74,062	Nagpur
31	भंडारा	...	} 32,143	Bhandara
32	गोंदिया	...		Gondia
33	चंद्रपूर	...	21,230	Chandrapur
34	गडचिरोली	...	6,500	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,81,498	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	4,70,968	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	23,67,075	Maharashtra State

आधार —महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई

Source —Maharashtra State Electricity Board, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.10

महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र
NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN MAHARASHTRA
कृषि गणना/Agricultural Census 1995-96

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वहित धारण जमिनीची संख्या ('००) Number of operation holdings ('00)	वहित धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र ('०० हेक्टर) Area of operational holdings ('00 hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of holdings (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 0.5 हून कमी	22,409	0.26
2	0.5 - 1.0	...	20,252	0.76
3	1.0 - 2.0	...	31,755	1.45
4	2.0 - 3.0	...	14,745	2.40
5	3.0 - 4.0	...	6,774	3.44
6	4.0 - 5.0	...	3,874	4.44
7	5.0 - 7.5	...	4,120	6.04
8	7.5 - 10.0	...	1,438	8.54
9	10.0 - 20.0	...	1,029	13.13
10	20.0 व त्याहून अधिक/ and above.	...	133	39.65
एकूण/Total		1,06,529	1,98,796	1.87

आधार — कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्के, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे
Source — Statistical Tables on Agricultural Census, Department of Agriculture,
Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.11

पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प, त्यांची निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र
IRRIGATION PROJECTS COMPLETED, IRRIGATION POTENTIAL CREATED
AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(३० जून, २००४ रोजी)

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

जल सिंचन प्रकल्प	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of completed projects	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची निर्मित सिंचनक्षमता Irrigation potential created through the completed projects	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र Actual irrigated area	Projects
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1. मोठे	32	1226.55	553.07	Major
2. मध्यम	178	550.55	130.12	Medium
3. लघु व उपसा				Minor & Lift
अ)राज्य क्षेत्र	2,239	911.51	225.29	State Sector
ब)स्थानिक क्षेत्र	Local Sector
एकूण	2,449	2,688.61	908.48	Total

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source — Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प

GOVERNMENT HYDRO ELECTRICAL PROJECTS COMMISSIONED

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

प्रकल्प	मार्च, २००३ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 2003		एप्रिल, २००३ ते मार्च, २००४ मध्ये कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 2003 to March 2004		Project
	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	9	2247	--	--	Major
लहान	22	187.325	--	--	Minor

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुधन/LIVESTOCK POPULATION

(पशुधन गणना/LIVESTOCK Census 2003)

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	गायवर्ग -		<i>Cattle—</i>
(१)	तीन वर्षांवरील बैल -		(1) Males over three years—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	136	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	369	(b) Used for both breeding and work
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	5,794	(c) Used for work only
	(ड) इतर	68	(d) Others
	एकूण-	6,367	.. Total
(२)	तीन वर्षांवरील गाई -		(2) Females over three years—
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Use for breeding or milk —
	(१) दुभत्या	2,822	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	2,169	(ii) Dry and not calved even once
	(ब) कामाच्या	..	(b) Working
	(क) इतर	14	(c) Others
	एकूण	5,005	.. Total
(३)	वासरे	4,661	(3) Young Stock
	एकूण-गाई-बैल	16,033	.. Total—Cattle
अ-१	संकरित गायवर्ग-		Cross-breed cattle—
(१)	अडीच वर्षांवरील संकरित बैल --		(1) Two and half years cross-breed males—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	18	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू.	29	(b) Used for both breeding and work
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	184	(c) Used for work only
	(ड) इतर	7	(d) Others
	एकूण	228	.. Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(२)	अडीच वर्षांवरील संकरित गाई -		(2) Adult cross-breed cows above two and half years—
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या.		(a) Used for breeding or milch
	(१) दुभत्या	934	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	525	(ii) Dry and not calved even once
	(ब) इतर	14	(b) Others
	एकूण	1,473	.. Total
(३)	वासरे (अडीच वर्षांखालील)	1,065	(3) Young Stock (below two and half years)
	एकूण - संकरित गाय वर्ग	2,776	.. Total - Cross breed cattle
अ-२	देशी गायवर्ग -		Deshi Cattle—
(१)	तीन वर्षांवरील देशी बैल--		(1) Above 3 years Deshi male—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	118	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू	340	(b) Used for breeding and work both
	(क) केवळ कामासाठी वापरलेले	5,610	(c) Used for work only
	(ड) इतर	61	(d) Others
	एकूण	6,129	.. Total
(२)	तीन वर्षांवरील देशी गाई--		(1) Above 3 years deshi cows
(अ)	पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Used for breeding or milch
	(१) दुभत्या	1,888	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,644	(ii) Dry and not calved even once
	(ब) इतर	..	(b) Others
	एकूण	3,532	.. Total
(३)	वासरे (तीन वर्षे व त्याखालील)	3,596	(3) Young Stock (Three years and below)
	एकूण - देशी गाय वर्ग	13,357	.. Total—Deshi cattle

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
2	म्हशी-रेडे--		Buffaloes—
(१)	तीन वर्षांवरील रेडे --		(1) Males over three years—
(अ)	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	61	(a) Used for breeding only
(ब)	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	36	(b) Used for breeding and work both
(क)	केवळ कामाकरिता वापरलेले	161	(c) Used for work only
(ड)	इतर	12	(d) Others
	एकूण	270	.. Total
(२)	तीन वर्षांवरील म्हशी --		(2) Females over three years—
(अ)	पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Used for breeding or milch
(१)	दुभत्या	2,242	(i) Milch
(२)	भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,234	(ii) Dry and not calved even once
(ब)	इतर	43	(b) Others
	एकूण	3,652	.. Total
(३)	रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)..	2,180	(3) Young Stock (three years and below).
	एकूण--म्हशी-रेडे	6,145	.. Total—Buffaloes
3	मेंढरे	3,094	Sheep
4	शेळ्या	10,684	Goats
5	घोडे-शिगरे	40	Horses and ponies
6	इतर जनावरे*	508	Others livestock*
	एकूण --पशुधन	36,504	.. Total—Livestock
	(कुत्री वगळून)		(Excluding dogs)
7	कोंबड्या, बदके वगैरे	37,968	Poultry

- (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
- (२) पहिली पशुधन गणना १९१९ मध्ये घेण्यात आली
- (३) * इतर जनावरांत डुकरे, गाढवे, खेचरे व उंट, ससे यांचा समावेश आहे

Source.—Quinquennial 17th Livestock Census, 2003

आधार - १७ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००३

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

जिल्हावार पशुधन/DISTRICTWISE LIVESTOCK POPULATION

(पशुधन गणना/LIVESTOCK CENSUS 2003)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	संकरित गाय वर्ग Cross Breed	देशी गाय वर्ग Deshi	गाय बुल Cattle	गाई-बौल Cattle	म्हशी-रेडे Buffaloes	शेळ्या Goats	मेंढरे Sheep	इतर जनावरे Others	एकूण जनावरे Total*	कोंबड्या, बदके वगैरे Total	District	(हजारत/In thousand)	
													(1)	(2)
1	बृहन्मुंबई	3	4	7	21	37	6	148	98	98	148	Brihan Mumbai	(1)	(2)
2	ठाणे	12	467	479	1	231	10	935	2,178	935	2,178	Thane		
3	रायगड	10	369	379	1	123	6	936	1,620	936	1,620	Raigad		
4	रत्नागिरी	26	442	467	0	38	@	568	1,069	568	1,069	Ratnagiri		
5	सिंधुदुर्ग	11	183	194	0	34	2	321	749	321	749	Sindhudurg		
6	कोकण विभाग	62	1,466	1,528	23	463	24	2,607	5,714	2,607	5,714	Konkan Division		
7	नाशिक	167	814	981	232	324	39	2,278	4,043	2,278	4,043	Nashik		
8	धुळे	41	307	348	96	260	34	1,070	620	1,070	620	Dhule		
9	नंदुरबार	16	408	425	102	75	23	934	3,106	934	3,106	Nandurbar		
10	जळगाव	86	507	593	33	545	31	1,533	701	1,533	701	Jalgaon		
11	अहमदनगर	675	571	1,245	192	364	38	2,800	2,075	2,800	2,075	Ahmednagar		
12	नाशिक विभाग	985	2,607	3,592	954	1,057	164	8,615	10,545	8,615	10,545	Nashik Division		
13	पुणे	377	335	712	245	411	25	1,901	6,077	1,901	6,077	Pune		
14	सातारा	157	213	369	358	340	12	1,468	2,754	1,468	2,754	Satara		
15	सांगली	64	202	266	527	217	13	1,413	1,594	1,413	1,594	Sangli		
16	सोलापूर	300	430	259	389	254	23	2,159	1,778	2,159	1,778	Solapur		
17	कोल्हापूर	112	148	260	662	170	6	1,267	1,234	1,267	1,234	Kolhapur		
18	पुणे विभाग	939	1,327	2,266	2,181	1,392	78	8,209	13,437	8,209	13,437	Pune Division		
19	उर्वरित महाराष्ट्र	1,986	5,400	7,385	3,703	2,472	266	19,431	29,696	19,431	29,696	Rest of Maharashtra		

16	औरंगाबाद	403	516	83	82	382	28	1,091	500	Aurangabad
17	जालना	35	589	226	48	204	26	1,129	404	Jalna
18	परभणी	14	317	102	20	182	13	648	195	Parbhani
19	हिंगोली	19	270	80	9	156	10	543	176	Hingoli
20	बीड	124	463	209	127	444	13	1,379	805	Beed
21	नांदेड	25	623	258	55	358	32	1,350	565	Nanded
22	उस्मानाबाद	96	273	166	41	236	7	819	451	Osmanabad
23	लातूर	33	345	246	46	177	11	858	426	Latur
	औरंगाबाद विभाग	458	3,284	1,369	427	2,138	141	7,818	3,522	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	49	464	130	94	337	23	1,097	367	Buldhana
25	अकोला	19	280	66	4	187	11	568	314	Akola
26	वाशिम	9	166	74	1	153	12	415	182	Washim
27	अमरावती	28	489	120	21	286	17	962	442	Amravati
28	यवतमाळ	22	725	144	9	771	12	1,684	573	Yavatmal
	अमरावती विभाग	128	2,124	533	130	1,734	76	4,725	1,879	Amravati Division
29	वर्धा	45	299	65	4	165	7	585	296	Wardha
30	नागपूर	79	461	88	11	286	12	937	737	Nagpur
31	भंडारा	43	224	90	10	158	2	520	270	Bhandara
32	गोंदिया	13	367	102	@	159	4	645	308	Gondiya
33	चंद्रपूर	20	574	108	35	264	8	1,010	637	Chandrapur
34	गडचिरोली	4	524	86	13	174	32	834	624	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	204	2,449	539	65	1,208	64	4,530	2,871	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	332	4,573	1,072	195	2,942	140	9,255	4,751	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	2,776	13,257	6,145	3,094	10,684	548	36,504	37,968	Maharashtra State

@500 पेक्षा कमी/Less than five hundred, †डुकरे, घोडे, गाढव, उंट, खेचरे, ससे धरून/Includes pigs, horses, donkey, camel, mules, rabbit आकडे सक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही/ Details may not add up to totals due to rounding *कुत्री वगळून/Excludes dogs

आधार - १७ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००३ Source —Quinquennial 17th Livestock Census, 2003

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3.

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	वाब	३१ मार्च, २००४ रोजी As on 31st March 2004	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पैदास केंद्रे	12	Number of cattle breeding farms.
2	बकरे पैदास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms
3	मेष पैदास केंद्रे	9	Number of sheep breeding farms
4	कुक्कुट पैदास व अंडी उबविण्याची केंद्रे	4	Number of poultry breeding farms and central hatcherie
5	सधन कुक्कुट सुधार केंद्रे	16	Number of intensive poultry development blocks
6	आधारभूत ग्राम केंद्रे	48	Number of key village centres
7	पशुरोगसाथ नियंत्रण फिरती केंद्रे	10	Number of mobile epizotic control units
8	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49	Number of regional artificial insemination centres
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	Number of district artificial insemination centres
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे		Number of artificial insemination sub-centres
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	3,793	(a) Under Zilla Parishads
	(ब) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रांखालील	670	(b) Under regional artificial in semination centres

तक्का क्रमांक/TABLE No. 4.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(क) आधारभूत ग्राम केंद्रांखालील	*		(c) Under Key village centres.
11 पशुवैद्यकीय संस्था--			Number of veterinary institutions
(अ) पशुवैद्यकीय बहुचिकित्सालये . .	31†		(a) Veterinary Polyclinics
(ब) पशुवैद्यकीय रुग्णालये/दवाखाने . .	12‡		(b) Veterinary hospitals/ dispensaries (State sector)
(क) पशुवैद्यकीय दवाखाने . .	1,523		(c) Veterinary dispensaries (स्थानिक क्षेत्र) (Local sector)
(ड) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने . .	61		(d) Mobile Veterinary clinics (स्थानिक क्षेत्र) (Local sector)
(इ) पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे . .	2,392		(e) Veterinary aid centres (स्थानिक क्षेत्र) (Local sector)
(ज) फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे . .	2		(f) Mobile extension cum demonstration centres

- टीप/Note** — (१) † यामध्ये दापोली, परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक धरून
(1) † Including one each under Agricultural Universities at Dapoli, Parbhani and Nagpur
(२) ‡ पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील “सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू ॲनिमल्स” या संस्थेचे एक धरून
(2) ‡ Including one at Pune under Agricultural University and one under Society for Prevention of Cruelty to Animals at Mumbai.
(३) बकरे पैदास केंद्र व मेष पैदास केंद्र ह्या संस्था मेष विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेल्या आहेत
(3) The institutions Goat development center and Sheep development centre have been transferred to Sheep Development Corporation
(४) * आधारभूत ग्राम केंद्रांखालील उपकेंद्रे जिल्हापरिषदेकडे हस्तांतरित करण्यात आली आहेत
(4) * Subcentres under Key Village Centres are transferred to Zilla Parishad

आधार — पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्का क्रमांक/TABLE No. 4.4.

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT
AND CO-OPERATIVE SECTORS

2003-04

(लाख लिटरमध्ये/In lakh litres)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग Division	प्रतिदिनी सरासरी गाईचे दूध संकलन Daily average collection of cow milk		
(1)	(2)	(3)	(2)	
1	मुंबई 0.12	...	Mumbai
2	नाशिक 9.69	...	Nashik
3	पुणे 21.97	...	Pune
4	औरंगाबाद 4.70	...	Aurangabad
5	अमरावती 0.17	...	Amravati
6	नागपूर 1.12	...	Nagpur
	एकूण . .	37.77	...	Total

दुधाचे प्रतिदिन सरासरी वितरण/Average distribution of milk per day

1. बृहन्मुंबई दूध योजना/ Brihan Mumbai milk scheme	4.59	लाख लिटर/lakh litres
2. स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/ Local rural sale of milk	2.56	लाख लिटर/lakh litres
3. महानंद दुग्धशाळेचे वितरण/ Distribution of Mahananda dairy	6.59	लाख लिटर/lak litres

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे

MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES
2003-04

अनु क्रमांक Serial No. (1)	उत्पादनाचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of production (2)
1	तूप	मे. टन	236.51	M. tonne	Ghee
2	टेबल बटर	"	Nil	"	Table butter
3	पनीर	"	10.47	"	Paneer
4	चीज	"	Nil	"	Cheese
5	श्रीखंड	"	8.94	"	Shrikhand
6	मसाला दूध	लाख बाटल्या	10.45	Lakh Bottle	Masala milk
7	एनर्जी	"	90.22	"	Energy
8	मलईविरहीत दूध भुकटी	मे. टन	2,016.99	M. tonne	Skimmed milk powder
9	सफेद लोणी	"	1,153.6	"	White butter
10	लस्सी	लाख बाटल्या	56.31	Lakh Bottle	Lassi
11	दीर्घकाळ टिकणारे दूध	"	2.99	"	Processed Milk
(एक)	शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्यादूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्याची क्षमता		(I) No. and capacity of milk chilling centres in milk processing plants in Government and Co-operative sector		
(अ)	एकूण दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	127	22.76	(a) Total milk chilling centres Capacity (in lakh litres)	
(ब)	शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	72	7.09	(b) Government milk chilling centres Capacity (in lakh litres)	
(क)	सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	55	15.67	(c) Co-operative milk chilling centres Capacity (in lakh litres)	
(दोन)	सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा दूध प्रक्रिया यंत्रांची संख्या क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	32	31.90	(II) Co-operative Dairies Number of milk processing plants. Capacity (in lakh litres)	
(तीन)	शासकीय दुग्धशाळा क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	32	40.25	(III) Government Dairies Capacity (in lakh litres)	

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1

विविध खारवण आवारांत झालेली माशांची आवक,

खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे

QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH CURED
2003-04

(मेट्रिक टन/in M. tonne)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	आवार (2)	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing (3)	मिठाचा वापर Quantity of salt issued (4)	खारवलेल्या माशांचे वजन Weight of cured fish removed (5)	Name of the yard (2)
1	बोरिया	9	4	5	Boria
2	जयगड	280	36	112	Jaigad
3	वरवडे	200	119	166	Warwade
4	मिरकर वाडा	1,992	924	996	Mirkar wada
5	रत्नागिरी (भाट्ये)	10	4	5	Ratnagiri (Bhatye)
6	पूर्णगड	Purnagad
7	जैतापूर	Jaitapur
8	विजयदुर्ग	20	10	7	Vijaydurg
9	तारा मुंब्री	140	70	40	Tara mumbri
10	मालवण	650	325	215	Malwan
11	वेंगुर्ला	488	265	181	Vengurla
एकूण ..		3,789	1,757	1,727	

आधार — आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तत्का क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES
2003-04

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	एकूण समुद्र किनारा ..	कि.मीटर	720	Kilometre	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/ गावठाणे	संख्या	414	No.	Marine fishing villages/ hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	"	22,322	No.	Boats engaged in fishing.
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजनाच्या होड्या	"	16,423	No..	Boats above one M.ton
5	यांत्रिकीकृत होड्या--	"	11,624		<i>Mechanised Boats</i> --
(अ)	खात्यानुसार	"	N.A.	No.	(a) Departmentally
(ब)	अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या धरून)	"	N.A.	No.	(b) Existing(including mechanised by other agencies).
6	एकूण मत्स्योत्पादन--				<i>Fish Production</i> --
(अ)	सागरी	हजार मे. टन	420	Th.M. tonne	(a) Marine
(ब)	गोड्या पाण्याचे	"	125	"	(b) Inland

81

तत्का क्रमांक/TABLE No. 5.2 — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था	संख्या	2,591	No.	Co-operative societies in fisheries
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या	हजारात	216	Thousand	Their members
9	राज्यातील गोडे पाणी व्यापन क्षेत्र	हजार हेक्टर	301	Th. hectare	Total inland water spread area
10	मत्स्य बीज साठा				<i>Carp fry stocked--</i>
	(अ) बाहेरून आणलेले	हजारात		Thousand	(a) Imported
	(ब) स्थानिक रित्या पेंदास केलेले	हजारात	N.A.	Do.	(b) Induced breeding
	(क) सायप्रिनस	हजारात		Do.	(c) Cyprinus
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	संख्या	N.A.	No.	Fish curing yards
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	संख्या	9	No.	Fishery education institute
13	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्रे	संख्या	No	No	Co-operative boat building yards

82

N.A. = उपलब्ध नाही/Not available

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source - Commissioner of Fisheries. Government of Maharashtra, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्का क्रमांक/TABLE No. 5.3

मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन/VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION
2003-04

(मेट्रिक/ M.tonnes)

अनुक्रमिक Serial No.	प्रकार (2)	ठाणे Thane (3)	बृहन्मुंबई Brihan Mumbai (4)	रायगड Raigad (5)	रत्नागिरी Ratnagiri (6)	सिंधुदुर्ग Sindhudurg (7)	एकूण Total (8)	वैविध्य Variety (2)
1	मुशी, पाकट, वागळी ..	982	2,387	552	2,834	235	6990	Elasmobranches
2	बाम ..	112	1,160	9	12	47	1,340	Eels
3	शिगाडा, शिंगटी ..	1,505	3,782	869	2,857	828	9,841	Catfishes
4	कर्ली, दाताळी ..	368	426	191	631	202	1,818	Chirocentrus
5	पेडबा, पेडी, मिलाजी, तारली ..	144	3,212	3,355	17,132	1,871	25,714	Sardines
6	भिग पाला ..	375	41	523	74	4	1,017	Hilsa-Alisha
7	मांदेली ..	504	8,166	1,810	5,559	..	16,039	Anchoviella
8	काटी ..	1,144	1,002	248	32	1	2,427	Thrissocles
9	खवली, पातुडी	1	161	2,394	186	2,742	Other cludedia
10	बाँबिल ..	33,342	10,060	1,108	194	..	44,704	Harpodon Neherias
11	करकरा, खजुरा ..	12	40	16	183	5	256	Perchaos
12	तांब	949	17	57	8	1,031	Red snapper
13	दाढा, रावस ..	325	131	54	32	3	545	Polynomids
14	घोळ, कोय ..	812	5,411	137	74	6	6,440	Sciaemids
15	बळा वाकटी ..	1,163	9,352	1,133	15,079	3,695	30,422	Ribbon fish

तक्का क्रमांक/ TABLE No. 5.3 — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	ढोमा, घोडी ..	604	7,530	1,934	12,979	679	23,726	Otalithes sp.
17	खरबा बांगडा ..	384	2,981	246	4,419	230	8,260	Caranx
18	सरंगा ..	2,795	473	388	1,586	145	5,387	Pomfrets
19	हलवा ..	251	1,086	100	1,247	85	2,769	Black Pomfrots
20	बांगडा ..	93	2,369	388	10,684	539	14,073	Mackerai
21	सुरमई, डगोळ, फलई ..	724	2,806	1,479	2,298	560	7,867	Seer fish
22	गेदर, दुण ..	119	2,140	82	1,444	162	3,947	Tunnies
23	तेडली	244	2,285	1	22	2,552	BregnaoresNoelilamid
24	लेप ..	72	996	296	6,640	683	8,687	Soles
25	कोकरी, होकी	1,654	269	189	851	2,963	Leignathus
26	खाप	18	25	91	490	624	Carangids small
27	चिरटी, राणी, बामणे	11,508	29	5,847	3,110	20,494	Upenaides sp.
28	कोळंबी ..	1,800	28,817	3,894	13,904	1,059	49,474	Prawns
29	जवळा, करंदी ..	6,032	39,560	13,536	1,493	4	60,625	Shrimps
30	शेंवंड ..	38	85	94	68	22	307	Lobsters
31	साँदाळा ..	10	172	91	270	142	685	Lactarius
32	म्हाकूळ ..	101	8,001	185	5,023	996	14,306	Cattle fish & Squids.
33	इतर ..	1,342	8,722	2,195	22,088	2,447	36,794	Miscellaneous
	एकूण	55,153	1,65,282	37,699	1,37,415	19,317	4,14,866	Total

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4

मत्स्योत्पादनाचा वापर (सागरी व भूजल)

DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)

2003-04

(मे.टनात/M.Tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचा प्रकार (2)	मत्स्योत्पादन Fish product (3)	Types of disposition (1)
1	विक्रीसाठी ताजे मासे ...	4,14,668	Fresh Fish for marketing
2	गोठविण्याकरिता ...	N.A.	Freezing
3	वाळविण्याकरिता ...	89,679	Sun-dried
4	खारविण्याकरिता ...	12,449	Salted
5	डबा बंद मासे ...	N.A.	Canning
6	खताकरिता ...	28,381	Reduction
7	इतर ...	N.A.	Miscellaneous purpose
एकूण ...		5,45,197	Total

N.A. = उपलब्ध नाही/Not available

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ.कि.मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	2003-04* (3)	Class of Forest (2)
1	राखीव ...	45,264	Reserved
2	संरक्षित ...	8,034	Protected
3	अवर्गीकृत ...	4,518	Unclassified
एकूण . .		57,816	Total

* अस्थायी / Provisional

टीप - वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे

Note — The above forest area is under administrative control of the State

आधार - मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source — Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

मुख्य आणि गौण वनोत्पादने
MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCE

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	2003-04*	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड -		<i>Timber—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	38	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ...	2,88,945	(b) Value (Rs. in thousand)
2	जळाऊ लाकूड--		<i>Firewood—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	96	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ...	34,170	(b) Value (Rs. in thousand)
3	गौण वनोत्पादन--		<i>Minor forest Products—</i>
	मूल्य (हजार रुपयांत)		Value (Rs. in thousand)
	(अ) बांबू ...	2,15,843	(a) Bamboo
	(ब) गवत इत्यादी ...	3,518	(b) Grass and grazing
	(क) विडी पाने ...	3,45,444	(c) Bidi leaves
	(ड) इतर उत्पादन ...	20,929	(b) Other product

* अस्थायी / Provisional Parbhani Parbhani

आधार -- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source — Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण
DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
2004

अनुक्रमांक Serial No.	कामावरील कामगारांच्या दैनिक सरासरीचा गट Strength average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily number of workers (No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Less than 10/पेक्षा कमी	11,481	57,873
2	10 to 19	7,362	98,574
3	20 to 49	6,477	1,88,857
4	50 to 99	1,878	1,25,443
5	100 to 499	1,746	3,58,703
6	500 to 999	209	1,42,386
7	1,000 to 4,999	98	1,82,852
8	5,000 व त्याहून अधिक/ and above	5	37,931
	एकूण/Total ...	29,256	11,92,619

टीप -- विवरण पत्र प्राप्त झालेल्या कारखान्यांचीच माहिती तक्त्यात देण्यात आलेली आहे

Note : The information in this table covers only those factories which supplied return

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण
**FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING
 TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 2004**

अनु क्रमांक Serial No. (1)	कारखान्यांचे प्रमुख गट (2)	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने संख्या working factories (3)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily No. of workers (4)	Major Group (2)
1	कृषि, शिकार व संबंधित सेवा	623	27,541	Agriculture, hunting and relate dservice activities
2	वन संवर्धन आणि ऑडके पाडणे व संबंधित सेवा	1	5	Forestry, logging and related service activities
3	कोळसा, दगडी कोळसा यांचे खनिजांचे खाणकाम व वनस्पतीजन्य उत्खनन	1	50	Mining of coal and lignite; extraction of peat
4	कच्च्या धातूचे खाणकाम	1	25	Mining of matel ores
5	खाणकाम व दगड खाणकाम, पेट्रोलियम, नैसर्गिक वायु, युरेनियम, कच्चे धातू इ.वगळून	23	364	Mining and Quarrying excluding petroleum,natura gas, uranium metal ores etc.
6	खाद्य उत्पादने व पेये	3,068	1,39,727	Food products and beverages
7	तंबाखू उत्पादने	40	3,817	Tobacco Products
8	वस्त्रोद्योग	3,979	1,35,033	Textiles
9	परिधान करण्याची वस्त्रे	744	21,250	Wearing apparels
10	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	135	2,496	Tanning and dressing of leather
11	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	3,388	16,158	wood and wood products
12	कागद आणि कागदाची उत्पादने	650	20,033	Paper and Paper products
13	प्रकाशन आणि मुद्रण	948	36,668	Publishing and printing
14	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम उत्पादने व अणु इंधने	148	12,613	Coke, refined petroleum products and nuclear fuel
15	रसायने व रासायनिक उत्पादने	3,000	1,40,308	Chemicals and chemical products
16	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	1,525	53,309	Rubber and plastic products
17	इतर अधातू खनिज उत्पादने	823	30,769	Other non-metallic min products
18	मूलभूत धातू	1,053	64,690	Basic metals
19	धातूच्या तयार वस्तू	2,759	83,126	Fabricated metal products
20	यंत्रे व यंत्रसामग्री	1,473	95,079	Machinery and equipment
21	कार्यालयीन, लेखांकन व संगणना यंत्रसामग्री	54	4,030	Office, accounting and computing machinery
22	विद्युत यंत्रसामग्री व उपकरणे	803	44,313	Electrical machinery and

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
23	रेडिओ, दूरदर्शन, दळणवळण सामग्री आणि उपकरणे	286	21,260	Radio, T.V. communication equipment s& appartus
24	वैद्यकीय अचूक मोजमापनाची आणि ऑप्टिकल साधने	197	7,635	Medical precision and optical Instruments
25	मोटर वाहने, ट्रेलर्स	393	53,354	Motor vehicles, trailers
26	इतर परिवहन सामग्री	164	39,667	Other transport equipments
27	फर्निचर (इतरत्र वर्गीकरण न केलेले)	1,016	48,286	Furniture (not elsewhere classified)
28	वीज, वायु, वाफ आणि गरम पाणी पुरवठा	79	17,199	Electricity, gas, steam and hot water supply
29	पाण्याचे संचयन, शुद्धीकरण आणि वितरण	119	3,474	Collection, purification and distribution of water
30	बांधकाम	13	389	Construction
31	मोटर वाहनांची विक्री व दुरुस्ती	1,355	49,289	Sale and repair of motor vehicles
32	घाऊक व्यापार व कमिशन व्यापार	59	4,074	Wholesale trade and commission trade
33	किरकोळ व्यापार, वैयक्तिक व घरगुती वस्तुची दुरुस्ती	88	3,707	Retail trade, repair of personal household goods
34	जमिनीवरील वाहतूक, पाईपलाईनद्वारे वाहतूक	1	20	Land transport ,transport via pipe line
35	परिवहन सहाय्यकारी कार्ये	95	7,813	Supporting and auxiliary transport activities
36	डाक व दूरसंचरण	2	240	Post and telecommunication
37	चालकाशिवाय यंत्रे व यंत्रसामग्री आणि वैयक्तिक घरगुती वस्तु भाड्याने देणे	1	10	Renting of machinery and equipments without operator and personal household goods
38	संगणक व संबंधित कार्ये	8	1,652	Computer and related activities
39	संशोधन व विकास	8	533	Research and development
40	इतर व्यापारधंदे	8	361	Other business activities
41	लोक प्रशासन आणि संरक्षण	6	72	Public administration and defence
42	शिक्षण	2	14	Education
43	आरोग्य व सामाजिक कार्ये	1	124	Health and social work
44	मल व केरकचरा विल्हेवाट आणि स्वच्छता	38	714	Sewage and refuse disposal sanitation services
45	मनोरंजन आणि क्रीडा	16	461	Recreation and sporting
46	इतर सेवा कार्ये	30	834	Other service activities
एकूण . .		29,256	11,92,619	Total

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
 Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यातील कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या
DISTRICTWISE WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NO. OF WORKERS
2004

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	चालू कारखान्यांची संख्या Working factories (No.)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.)	District (2)
(1)	(2)	(4)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	6,758	3,15,062	Brihan Mumbai
2	ठाणे	4,876	1,63,596	Thane
3	रायगड	1,069	66,330	Raigad
4	रत्नागिरी	273	11,340	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	112	2,437	Sindhudurg
	कोकण विभाग	13,088	5,58,765	Konkan Division
6	नाशिक	1,426	73,264	Nashik
7	धुळे	386	12,447	Dhule
8	नंदुरबार	Nandurbar
9	जळगाव	745	21,809	Jalgaon
10	अहमदनगर	567	18,800	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	3,124	1,26,320	Nashik Division
11	पुणे	3,272	2,03,415	Pune
12	सातारा	452	21,942	Satara
13	सांगली	642	19,233	Sangli
14	सोलापूर	2,444	29,171	Solapur
15	कोल्हापूर	1,283	47,753	Kolhapur
	पुणे विभाग	8,093	3,21,514	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	24,305	10,06,599	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3—contd.

(1)	(2)	(4)	(6)	(2)
16	औरंगाबाद	632	43,319	Aurangabad
17	जालना	131	5,556	Jalna
18	परभणी	164	5,854	Parbhani
19	हिंगोली	Hingoli
20	बीड	83	5,193	Beed
21	नांदेड	239	6,376	Nanded
22	उस्मानाबाद	52	4,566	Osmanabad
23	लातूर	144	4,300	Latur
	औरंगाबाद विभाग	1,445	75,164	Aurangabad Division
24	बुलढाणा	328	10,194	Buldhana
25	अकोला	430	10,654	Akola
26	वाशिम	107	2,109	Washim
27	अमरावती	305	6,522	Amravati
28	यवतमाळ	231	8,631	Yavatmal
	अमरावती विभाग	1,401	38,110	Amravati Division
29	वर्धा	143	8,630	Wardha
30	नागपूर	1,421	44,085	Nagpur
31	भंडारा	145	4,701	Bhandara
32	गोंदिया	154	1,646	Gondia
33	चंद्रपूर	208	12,675	Chandrapur
34	गडचिरोली	34	1,009	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	2,105	72,746	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	3,506	1,10,856	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	29,256	11,92,619	Maharashtra State

आधार — औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योगआणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE IN MAHARASHTRA STATE

2003-04

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग गट	उत्पादक भांडवल Productive Capital	एकूण उत्पादन Total output	मूल्य वृद्धी Value added	Industry Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	सूत काढणे, वटणी, सफाई इत्यादी	176	77,663	38	Cotton ginning, cleaning etc.
2	मिठाचे उत्पादन	4	623	4	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने व पेये	10,682	27,87,867	2,792	Food products and beverages
4	तेलावू उत्पादने	377	1,18,119	323	Tobacco products
5	वस्त्रोद्योग	5,819	11,34,848	1,563	Textiles
6	परिधान करण्याची वस्त्रे	452	1,62,966	327	Wearing apparels
7	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	72	23,962	41	Tanning and dressing of leather
8	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	246	36,730	43	Wood and wood products
9	कागद आणि कागदाची उत्पादने	2,389	3,44,676	553	Paper and Paper products
10	प्रकाशन आणि मुद्रण	1,392	2,59,611	752	Publishing and printing
11	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	6,945	33,58,880	9,994	Coal, refined petroleum products etc.
12	रबर आणि प्लास्टिक उत्पादने	5,256	7,54,148	1,350	Rubber and plastic products
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	19,203	37,52,745	7,893	Chemicals and chemical products
14	इतर अधातू खनिज उत्पादने	4,798	4,46,320	1,105	Other non-metallic min products
15	मूलभूत धातू	17,507	24,67,263	2,568	Basic metals

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 7.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
16	धातूच्या तयार वस्तू	3,850	9,19,709	1,568	Fabricated metal products
17	यंत्रे व यंत्रसामग्री	6,444	16,37,933	3,265	Machinery and equipment
18	कार्यालयीन, लेखांकन व संगणना यंत्रसामग्री	158	51,270	48	Office, accounting and computing machinery
19	विद्युत यंत्रसामग्री व उपकरणे	2,927	6,74,039	1,440	Electrical machinery and apparatus
20	रेडिओ, दूरदर्शन, दळणवळण सामग्री आणि उपकरणे	3,883	5,28,101	705	Radio, T.V., communication equipments & apparatus
21	वैद्यकीय अचूक मोजमापनाची आणि ऑप्टिकल साधने इ.	626	1,43,125	434	Medical precision and optical instruments etc.
22	मोटर वाहने, ट्रॅल्स	4,687	15,52,328	2,717	Motor vehicles, trailers
23	इतर परिवहन सामग्री	1,969	7,75,500	1,523	Other transport equipment
24	फर्निचर (इतरत्र वर्गीकरण न केलेले)	3,938	11,76,776	1,333	Furniture (not else where classified)
25	मेटल रिसायकलींग, विद्युत व वायू पुरवठा, जलशुद्धीकरण व पुरवठा	703	47,456	161	Metal recycling, electricity & gas supply, water purification and supply
26	मोटर वाहने व मोटर सायकलीची दुरुस्ती	469	6,22,300	215	Repairs of motor vehicles & motor cycles
27	वैयक्तिक आणि गृहोपयोगी वस्तू यांची उत्पादने	11	1,908	6	Repairs of personal and household goods
28	शीतगृहे आणि गोदामे	76	8,219	40	Cold storage and warehousing
29	मनोरंजन आणि क्रीडा	283	55,048	110	Recreation and sporting
30	संगणकसेवा, इतर व्यावसायिक सेवा आणि स्वच्छता सेवा	24	2,174	17	Computer service, other business services and sanitation services
31	इतर सेवा कार्ये	16	3230	10	Other service activities
		एकूण	2,39,25,537	42,617	Total

टीप - वार्षिक उद्योग पाहणी, २००३-०४ यामध्ये वीज उपक्रम व पाणीपुरवठा, गॅस, गोदामे, राज्य परिवहन आणि रेल्वेच्या कार्यशाळा यासंबंधी सरकारी घटक यांचा समावेश नाही

Note - A. S. I., 2003-04 excludes electricity and government units dealing with water supply, gas, storage work shops of S. T. and Railways

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

Source. - Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5

सुती कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी

AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
2004

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई	14.45	Mumbai
2	सोलापूर	21.82	Solapur
3	नागपूर	21.03	Nagpur
4	जळगाव	...	Jalgaon
5	नांदेड	17.63	Nanded
6	औरंगाबाद	16.55	Aurangabad
7	इतर केंद्रे	41.81	Other centres
एकूण केंद्रे		16.29	All centres

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars 2004	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	कापड गिरण्या--		<i>Textiles—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	1	(a) Number of disputes
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	35	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	35	(1) Directly
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	10,745	(c) Number of mandays lost
2	यंत्रोत्पादक कारखाने--		<i>Engineering—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	4	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	1,978	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	1,978	(1) Directly
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	6,07,246	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण व रसायन--		<i>Miscellaneous and Chemical—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	2	(a) Number of disputes
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	76	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	76	(1) Directly
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	23,332	(c) Number of mandays lost
4	एकूण--		<i>Total—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	7	(a) Number of disputes
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	2,089	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	2,089	(1) Directly
	(२) अप्रत्यक्ष	...	(2) Indirectly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	6,41,323	(c) Number of mandays lost

टीप /Note -(१) आकडे अस्थायी आहेत /Figures are provisional

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.7

कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग (2)	माहे अखेर at the end of month												Region (2)
		गिरण्यांची संख्या Number of mills			कामगारांची संख्या Number of employees on roll			स्थापित चालत्या (हजारत) Spindles installed (Thousand)			माग (शंभरत) Looms (Hundred)			
		मार्च 2003 (3)	मार्च 2004 (4)	मार्च 2003 (5)	मार्च 2004 (6)	मार्च 2003 (7)	मार्च 2004 (8)	मार्च 2003 (9)	मार्च 2004 (10)					
1	महाराष्ट्र	224	219	1,81,692	1,70,330	5,173	5,071	357	336	Maharashtra				
(a)	मुंबई शहर	53	51	80,156	72,764	2,097	2,015	279	262	Mumbai City				
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र	171	168	1,01,536	97,566	3,076	3,056	78	74	Rest of Maharashtra				

आधार — वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई

Source — Textile Commissioner, Government of India, Mumbai

98

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.8
खनिज उत्पादन/Mineral Production
2003-04

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ (2)	उत्पादन (हजार टनांत) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयांत) Value (in thousand Rs.)	Minerals (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट ...	0.01	21	Chromite
2	कोळसा ...	32,912	2,67,87,500	Coal.
3	कच्चे लोखंड ...	118	17,904	Iron Ore
4	चुनखडी ...	10,212	8,83,989	Lime stone
5	कच्चे मँगनीज ...	453	9,52,346	Manganese Ore
6	कओलिन (नेसर्गिक) ...	0.06	7	Kaolin (Natural)
7	गेरु ...	N.A.	N.A.	Oahre
8	बॉक्साईट ...	1,206	2,28,473	Bauxite
9	सिलिका सॅंड ...	239	35,542	Silica sand
10	मीठ*	204	...	Salt *
11	कायनाईट ...	3	2,409	Kyanite
12	डोलोमाईट ...	85	10,598	Dolomite
13	इतर + ...	736	65,125	Other +

टीप - (१) + कोरंडम, फायर क्ले, पायरोफायलाईट, स्फटिक, वाळू(इतर), सिलिमनाईट,शेल,लॅटेराईट आणि फ्लोराईट (ग्रेडेड), हे इतर खनिजांमध्ये अंतर्भूत आहेत
+ Others include minerals like Corandum, Fireclay, Pyrophyllite, Quartz, Sand (others), Sillimanite, Shale, Laterite and Flourite(Graded)
(२) * सहायक मीठ आयुक्त, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Assistant Salt Commissioner, Mumbai
(३) N.A.— उपलब्ध नाही/Not available

आधार — भारतीय खाण केंद्र, नागपूर
Source — Indian Bureau of Mines, Nagpur

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.9

औद्योगिक उत्पादन/INDUSTRIAL PRODUCTION

अनु- क्रमांक Serial No.	वस्तूचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production		Unit	Name of Item
			2002-03	2003-04		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(3)	(2)
1	कोळसा	हजार टन	N.A.	N.A.	Thousand tonnes	Cole (inclignite)
2	पेट्रोलियम (क्रुड)	"	N.A.	N.A.	Do.	Petroleum (crude)
3	साखर	"	N.A.	N.A.	Do.	Sugar
4	मीठ	"	N.A.	N.A.	Do.	Salt
5	सूती धागा	टन	2,760	2,710	Th. Tonnes	Cotton yarn.
6	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	N.A.	N.A.	Thousand meters.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (रिफायनरी) उत्पादन	लाख टन	1,041	1,158	Lakh tonnes	Petroleum (refinery) production.
8	तयार पोलाद	"	34,400	N.A.	Do.	Finished steel
9	पोलादाची लगड	"	N.A.	N.A.	Do.	Steel in gots.
10	लोहयुक्त मिश्रधातू	"	N.A.	N.A.	Do.	Ferrus Alloys
11	रेल्वे डबे	संख्या	N.A.	N.A.	Number	Railway Coaches
12	वनस्पती	हजार टन	N.A.	N.A.	Thousand tonnes.	Vanaspati

आधार - केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, भारतीय आकडे २००४

Source.—Central Statistical Organisation, India in figures 2004

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि व्यापार

INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
2003-04

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	स्थापित क्षमता (मेगॅवॅटमध्ये) (३१ मार्च रोजी)		Installed Capacity (in mw.) (As on 31st March)
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	.. 8,075	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायुजन्य	.. 1,760	(b) Natural Gas
	(क) जलजन्य	.. 2,878	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य (महाराष्ट्राचा वाटा)	.. 190	(d) Nuclear (Maharashtra's share)
	एकूण	.. 12,903	.. Total
2	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)		Generation (Million Kwh.)
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	.. 54,071	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायुजन्य	.. 5,432	(b) Natural Gas
	(क) जलजन्य	.. 5,425	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य (महाराष्ट्राचा वाटा)	.. 1,131	(d) Nuclear (Maharashtra's share)
	(इ) इतर	.. 932	(e) Other
	एकूण	.. 66,991	.. Total
3	वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास)		Consumption (Million Kwh.)
	(अ) घरगुती वापर	.. 12,617	(a) Domestic
	(ब) वाणिज्यिक वापर	.. 5,015	(b) Commercial
	(क) औद्योगिक वापर	.. 19,806	(c) Industrial
	(ड) वाहने चालविण्यासाठी	.. 1,749	(d) Transport
	(इ) इतर	.. 13,046	(e) Other
	एकूण	.. 52,233	.. Total

टीप - आकडे केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग
संबंधातील आहेतNote.— The figures relates to public
utilities only

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई

Soures.—Maharashtra State Electricity
Board, Mumbai

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2

विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या/No. OF TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED
(३१ मार्च, २००३ रोजी/As on 31st March 2003)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या		District
		No. of towns and villages electrified		
(1)	(2)	(3)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	...	1	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	1,699	Thane
3	रायगड	...	1,870	Raigad
4	रत्नागिरी	...	1,522	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	733	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	5,825	Konkan Division
6	नाशिक	...	1,829	Nashik
7	धुळे	...	669	Dhule
8	नंदुरबार	...	925	Nandurbar
9	जळगाव	...	1,497	Jalgaon
10	अहमदनगर	...	1,566	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	6,486	Nashik Division
11	पुणे	...	1,860	Pune
12	सातारा	...	1,558	Satara
13	सांगली	...	731	Sangli
14	सोलापूर	...	1,144	Solapur
15	कोल्हापूर	...	1,200	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	6,493	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	18,804	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
16	ओरंगाबाद ...	1,308	Aurangabad
17	जालना ...	960	Jalna
18	परभणी ...	772	Parbhani
19	हिंगोली ...	708	Hingoli
20	बीड ...	1,276	Beed
21	नांदेड ...	1,528	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	724	Osmanabad
23	लातूर ...	919	Latur
	ओरंगाबाद विभाग ...	8,195	Aurangabad Division
24	बुलढाणा ...	1,309	Buldhana
25	अकोला ...	882	Akola
26	वाशिम ...	699	Washim
27	अमरावती ...	1,692	Amravati
28	यवतमाळ ...	1,837	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	6,419	Amravati Division
29	वर्धा ...	968	Wardha
30	नागपूर ...	1,653	Nagpur
31	भंडारा ...	740	Bhandara
32	गोंदिया ...	921	Gondia
33	चंद्रपूर ...	1,480	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	1,507	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	7,269	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	13,688	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	40,687	Maharashtra State

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Mumbai

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च, २००४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 2004

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व काम नफ्यासाठी न करणा-या कंपन्या Companies limited by guarantee and associations not for profit		एकूण Total	District
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई ...	13,759	84,674	225	185	98,843	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	602	7,981	22	13	8,618	Thane
3	रायगड ...	80	543	2	4	629	Raigad
4	रत्नागिरी ...	12	123	1	1	137	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ...	6	41	...	2	49	Sindhudurg
	कोकण विभाग...	14,459	93,362	250	205	1,08,276	Konkan Division
6	नाशिक ...	116	2,242	2	4	2,364	Nashik
7	धुळे ...	23	242	...	3	268	Dhule
8	नंदुरबार	Nandurbar
9	जळगाव ...	95	669	...	2	766	Jalgaon
10	अहमदनगर ...	114	746	2	...	862	Ahmednagar
	नाशिक विभाग...	348	3,899	4	9	4,260	Nashik Division
11	पुणे ...	805	12,436	10	54	13,305	Pune
12	सातारा ...	50	528	1	2	581	Satara
13	सांगली ...	70	585	1	3	659	Sangli
14	सोलापूर ...	60	366	...	6	432	Solapur
15	कोल्हापूर ...	145	1,131	3	10	1,289	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	1,130	15,046	15	75	16,266	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र...	15,937	1,12,307	269	289	1,28,802	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
16	औरंगाबाद ...	132	1,244	5	5	1,386	Aurangabad
17	जालना ...	9	180	...	1	190	Jalna
18	परभणी ...	11	35	46	Parbhani
19	हिंगोली	Hingoli
20	बीड ...	15	34	49	Beed
21	नांदेड ...	16	185	1	...	202	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	12	27	39	Osmanabad
23	लातूर ...	24	128	1	...	153	Latur
	औरंगाबाद विभाग	219	1,833	7	6	2,065	Aurangabad Division
24	बुलढाणा ...	13	61	...	1	75	Buldhana
25	अकोला ...	108	311	...	2	421	Akola
26	वाशिम	Washim
27	अमरावती ...	44	284	...	1	329	Amravati
28	यवतमाळ ...	15	72	...	2	89	Yavatmal
	अमरावती विभाग	180	728	...	6	914	Amravati Division
29	वर्धा ...	26	122	1	1	150	Wardha
30	नागपूर ...	484	3,309	10	8	3,811	Nagpur
31	भंडारा ...	10	68	78	Bhandara
32	गोंदिया	Gondia
33	चंद्रपूर ...	16	102	...	1	119	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	4	5	9	Gadchiroli
	नागपूर विभाग...	540	3,606	11	10	4,167	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग...	720	4,334	11	16	5,081	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य...	16,876	1,18,474	287	311	1,35,948	Maharashtra State

आधार - कंपनी व्यवहार खाते, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source.—Department of Company Affairs, Ministry of industry, Government of India, New Delhi

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या
DISTRICTWISE NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICE

(३१ मार्च, २००४ रोजी/As on 31st March 2004)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या		एकूण बँक कार्यालयांची संख्या	District
		No. of places having banking offices	Total No. of banking offices		
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
1	बृहन्मुंबई ...	1	1,599		Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	108	463		Thane
3	रायगड ...	94	149		Raigad
4	रत्नागिरी ...	92	133		Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ...	58	81		Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	353	2,425		Konkan Division
6	नाशिक ...	113	236		Nashik
7	धुळे ...	48	76		Dhule
8	नंदुरबार ...	34	45		Nandurbar
9	जळगाव ...	101	179		Jalgaon
10	अहमदनगर ...	133	207		Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	429	743		Nashik Division
11	पुणे ...	150	616		Pune
12	सातारा ...	99	153		Satara
13	सांगली ...	99	186		Sangli
14	सोलापूर ...	116	223		Solapur
15	कोल्हापूर ...	114	233		Kolhapur
	पुणे विभाग ...	578	1,411		Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	1,360	4,579		Rest of Maharashtra

तक्का क्रमांक/TABLE No. 10.1-- Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
16	औरंगाबाद ...	73	167	Aurangabad
17	जालना ...	51	78	Jalna
18	परभणी ...	45	71	Parbhani
19	हिंगोली ...	26	38	Hingoli
20	बीड ...	69	98	Beed
21	नांदेड ...	78	131	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	50	70	Osmanabad
23	लातूर ...	62	98	Latur
	औरंगाबाद विभाग...	454	751	Aurangabad Division
24	बुलढाणा ...	73	103	Buldhana
25	अकोला ...	59	105	Akola
26	वाशिम ...	44	54	Washim
27	अमरावती ...	87	145	Amravati
28	यवतमाळ ...	76	118	Yavatmal
	अमरावती विभाग...	339	525	Amravati Division
29	वर्धा ...	52	74	Wardha
30	नागपूर ...	92	308	Nagpur
31	भंडारा ...	43	64	Bhandara
32	गोंदिया ...	39	61	Gondia
33	चंद्रपूर ...	97	153	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	35	43	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	358	703	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	697	1,228	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	2,511	6,558	Maharashtra State

11. सहकार/CO-OPERATIONS

तक्का क्रमांक/TABLE No. 11.1

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER OF PRODUCE, 2003-04

अनु- क्रमांक Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Societies (Thousand No.)	(3)	खेळते भांडवल (लाख रुपये) Working Capital (Lakh Rs.)	(5)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये) Advances (Lakh Rs.)	येणे रक्कम मालाची उलाढाल (लाख रुपये) Outstanding Turnover of produce (Lakh Rs.)	(7)	(8)	(2)
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व विगर-कृषि संस्था	34	186	52,32,214	18,48,336	26,06,451	...	All appex and central societies		
2	कृषि पतसंस्था *	21,000	11,629	10,46,727	4,04,991	7,43,755	29,284	Agricultural credit*		
3	विगर-कृषि पतसंस्था	25,664	19,547	91,84,721	54,25,248	52,56,134	5,076	Non-agricultural credit		
4	पणन संस्था	1,222	917	1,21,727	358	6,218	2,10,380	Marketing		
5	उत्पादक संस्था	40,885	6,695	10,42,940	8,696	22,554	2,40,098	Productive enterprises		
6	इतर	90,049	6,127	4,18,311	22,390	72,801	2,21,379	Others		
	एकूण ...	1,78,854	45,101	1,70,46,640	77,10,019	87,07,912	7,06,217	Total		

* यात प्राथमिक कृषि पत संस्था यांचा समावेश आहे.

आधार - सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

* Includes primary agricultural credit societies.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तत्का क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्ते लांबी/ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPE OF ROAD AND SURFACE * (किमी/KM)

अ.क्र. Sr. No.	रस्त्याचा प्रकार	३१ मार्च रोजी/ As on 31st March	(3)	(4)	पृष्ठांकित/Surfaced		(7)	(8)	(2)
					सिमेंट कॉंक्रीट/ डांबरी Cement Concrete/ Mecadam Black topped	खडोचे Water Total			
1	राष्ट्रीय महामार्ग	2003	3,662	0	3,662	48	3,710	National highways	
		2004	4,208	7	4,215	10	4,225 +		
2	राज्य महामार्ग	2003	32,531	908	33,439	266	33,705	State highways	
		2004	32,475	928	33,403	230	33,633+		
3	प्रमुख जिल्हा मार्ग	2003	32,399	13,880	46,279	1,913	48,192	Major district roads	
		2004	33,582	12,933	46,515	1,705	48,220 +		
4	इतर जिल्हा मार्ग	2003	18,710	19,486	38,196	5,987	44,183	Other district roads	
		2004	19,200	19,634	38,834	5,487	44,321		
5	ग्राम मार्ग	2003	19,940	50,875	70,815	24,335	95,150	Village roads	
		2004	20,722	54,770	75,492	21,101	96,593		
	एकूण	2003	1,07,242	85,149	1,92,391	32,549	2,24,940	Total	
		2004	1,10,187	88,272	1,98,459	28,533	2,26,992 +		

+ अस्थायी/Provisional

टीप - शासकीय निर्णयानुसार १९८४ पासून अवर्गीकृत रस्ते हे ग्राम रस्ते मध्ये अंतर्भूत केले असल्याने यापुढे अवर्गीकृत रस्ते हा प्रकार असणार नाही
Note.—Since 1984 as per Government Resolution unclassified roads are included in village roads, hence the unclassified roads will not be shown separately henceforth.

*सर्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन व जिल्हा परिषदेच्या ताब्यातील रस्ते/Roads belonging to PWD,Govt. of Maharashtra & Z.P.
आधार - सर्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source—Public Works Department, Government of Maharashtra, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तत्का क्रमांक/TABLE No. 12.2

महाराष्ट्र राज्य मार्गपरिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी
OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION
2003-04

अनु- क्रमांक Serial No.	विभाग	मार्गाची संख्या ३१ मार्च, २००४ रोजी	मार्गाची एकूण लांबी (कि.मी.) ३१ मार्च, २००४ रोजी	मार्गावर वाहतूक करण-या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या (२००३-०४)	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची सरासरी संख्या (२००३-०४)	प्रवाशांची दैनिक सरासरी संख्या (लाखात) (२००३-०४)	Average No. of passengers travelled daily	Division
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	अमरावती	1,732	1,27,715	1,607	1,687	5.10	Amravati	
2	औरंगाबाद	2,716	2,58,983	2,567	2,763	8.80	Aurangabad	
3	मुंबई	3,651	2,39,916	2,746	2,944	11.48	Mumbai	
4	नागपूर	1,530	1,23,141	1,514	1,605	5.26	Nagpur	
5	नाशिक	3,511	2,21,035	2,828	2,975	11.23	Nashik	
6	पुणे	4,695	3,10,585	3,917	4,146	14.55	Pune	
	एकूण	17,835	12,81,374	15,179	16,120	56.42	Total	

आधार — महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई Source—Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

वापरात असलेली मोटार वाहने

MOTOR VEHICLES IN OPERATION

(३१ मार्च, २००४ रोजी / As on 31st March 2004)

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार (2)	वाहनांची संख्या Number of Motor Vehicles (3)	Class of vehicles (2)
1	दुचाकी स्वयंचलित वाहने	.. 62,16,794 ...	Two wheelers Auto Vehicles
2	मोटारी, जीप,वाघीणी	.. 11,99,356 ...	Motor cars,Jeeps,Station Wagons
3	टॅक्सी कॅब्ज 1,02,475 ...	Taxi cabs
4	स्वयंचलित रिक्शा 4,93,142 ...	Auto rickshaws
5	स्टेज कॅरेजेस 27,576 ...	Stage carriages
6	कंत्राटी वाहने 12,904 ...	Contract carriages
7	ट्रक्स व मालमोटारी 4,99,195 ...	Trucks and Lorries including Delivery van
8	रुग्णवाहिका 4,894 ...	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस 2,521 ...	School buses
10	खाजगी सेवा वाहने 6,361 ...	Private service vehicles
11	जोड वाहने (ट्रेलर) 1,90,628 ...	Trailers
12	ट्रॅक्टरस 2,01,940 ...	Tractors
13	इतर 11,217 ...	Others
एकूण		.. 89,68,733	Total

आधार — परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source —Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च, २००४/As on 31st March 2004)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग (2)	वापरातील वाहनांची संख्या No. of vehicles in operation			Region (6)
		बिगर-परिवहनाची Non- Transport (3)	परिवहनाची Transport (4)	एकूण Total (5)	
1	मुंबई (मध्य) ...	3,89,221	68,386	4,57,607	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम) ...	4,03,780	91,478	4,95,258	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व) ...	1,82,462	64,089	2,46,551	Mumbai (East)
4	ठाणे ...	9,94,732	3,26,703	13,21,435	Thane
5	नाशिक ...	8,29,419	78,110	9,07,529	Nashik
6	धुळे ...	3,81,307	46,854	4,28,161	Dhule
7	पुणे ...	15,94,492	1,70,185	17,64,677	Pune
8	कोल्हापूर ...	8,11,196	73,073	8,84,269	Kolhapur
9	औरंगाबाद ...	4,62,227	65,156	5,27,383	Aurangabad
10	नांदेड ...	2,39,191	40,286	2,79,477	Nanded
11	अमरावती ...	5,19,440	58,275	5,77,715	Amravati
12	नागपूर ...	7,46,203	49,574	7,95,777	Nagpur
13	नागपूर (ग्रामीण) ...	2,66,265	16,629	2,82,894	Nagpur (Rural)
एकूण ...		78,19,935	11,48,798	89,68,733	Total

आधार— परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source—Transport Commissioner Government of Maharashtra, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

वाहनचालकांचे व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक परवाने

PROFESSIONAL AND NON-PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च, २००४/As on 31st March 2004)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	विभाग (2)	चालकांचे परवाने/Driving Licences			Region (2)
		व्यावसायिक Professional (3)	बिगर-व्यावसायिक Non- Professional (4)	एकूण Total (5)	
1	मुंबई (मध्य)	11,09,442	8,46,771	19,56,213	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	7,08,799	7,39,130	14,47,929	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	5,10,752	3,48,370	8,59,122	Mumbai (East)
	बृहन्मुंबई (उप- बेरीज १ ते ३)	23,28,993	19,34,271	42,63,264	Mumbai (Sub-total 1 to 3)
4	ठाणे	5,89,195	9,00,003	14,89,198	Thane
5	नाशिक	1,57,072	7,68,248	9,25,320	Nashik
6	धुळे	1,04,286	5,05,902	6,10,188	Dhule
7	पुणे	7,54,246	17,31,602	24,85,848	Pune
8	कोल्हापूर	2,71,555	6,45,718	9,17,273	Kolhapur
9	औरंगाबाद	3,79,815	3,87,063	7,66,878	Aurangabad
10	नांदेड	1,52,733	1,23,317	2,76,050	Nanded
11	अमरावती	2,16,457	3,85,105	6,01,562	Amravati
12	नागपूर	1,95,307	6,53,625	8,48,932	Nagpur
13	नागपूर (ग्रामीण)	1,06,974	2,49,304	3,56,278	Nagpur (Rural)
	एकूण	52,56,633	82,84,158	1,35,40,791	Total

आधार - परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Transport Commissioner Government of Maharashtra, Mumbai

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

(३१ मार्च, २००४ रोजी/As on 31st March 2004)

(कि.मी./k.m.)

ब्रॉड गेज/ Broad gauge (1)	मीटर गेज/ Metre gauge (2)	नॅरो गेज/ Narrow gauge (3)	एकूण/Total (4)
4,299	445	753	5,497

आधार - रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड), नवी दिल्ली

Source—Ministry of Railway (Railway Board), New Delhi

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.7

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year (1)	डाक कार्यालये Post Offices (2)	तार कार्यालये Telegraph Offices (3)
1989-90	11,757	2,560
1990-91	11,910	2,531
1991-92	12,041	2,593
1992-93	12,161	2,741
1993-94	12,269	2,746
1994-95	12,270	2,747
1995-96	12,282	2,218
1996-97	12,324	2,978
1997-98	12,609	2,923
1998-99	12,424	2,067
1999-00	12,155	1,747
2000-01	12,223	1,757
2001-02	11,789	1,710
2003-04	11,789	N.A.

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

आधार - पोस्टमास्तर जनरल, भारत सरकार, मुंबई

Source — Postmaster General, Government of India, Mumbai

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN MUMBAI PORT
2003-04

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	जहाजांचा प्रकार (2)	जहाजांची संख्या No. of Ships (3)	मेट्रिक टनात/M.Tone		Class of vessels (2)		
			एकूण (हजारांत) Gross (in' 000) (4)	निव्वळ (हजारांत) Net (in' 000) (5)			
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकांव्यतिरिक्त)				Steamship (other than oil tankers)		
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी-				(A) Foreign		
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	493	5,420	2,126	(1) Above 3,500 G.R.T.		
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	208	418	261	(2) 3,500 G.R.T. and less.		
	(ब) किना-यावर वाहतूक करणारी-				(B) Coastal—		
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	804	11,073	5,439	(1) Above 3,500 G.R.T.		
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	1,325	2,161	1,040	(2) 3,500 G.R.T. and less.		
	(३) रिंग पुरवठा करणारे	2,073	2,551	836	(3) Rig supplier		
	(४) जहाजे	20	672	330	(2) Ferry ships		
2	तेलवाहक जहाजे	...	936	19,131	10,864	Oil Tankers	
3	कोळसा नेणारी	Colliers	
			एकूण	5,859	41,426	20,896	... Total

टीप - ३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन

Note- 3,500 G.R.T.= 3,556 gross registered metric tone

आधार - मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source.—Mumbai Port Trust

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.2

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND PORTS IN MUMBAI PORT
2003-04

(दशलक्ष टनात/In million tonne)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (4)
1	आयात माल	..	Imports
2	निर्यात माल	..	Exports
	एकूण	29.99	Total

आधार — मुंबई पोर्ट ट्रस्ट
Source — Mumbai Port Trust

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात)माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS OF
MAHARASHTRA STATE

2003-04

(मे.टनात/in metric tonne)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	Name of the Port (2)	
1	डहाणू	...	5,86,553	...	Dahanu	
2	अर्नाळा	Arnala	
3	ठाणे	Thane	
4	ट्रॉम्बे	...	1,628	1,628	Trombay	
5	बेलापूर (उळवा)	...	9,25,802	124	9,25,926	Belapur (Ulwa)
6	मोरा	Mora	
7	करंजा	Karanja	
8	अलिबाग(धरमतर)	...	61,97,408	4,63,870	66,61,278	Alibag (Dharamtar)
9	रेवदंडा	...	10,01,348	2,39,705	12,41,053	Revadanda
10	राजपुरी	Rajpuri	
11	दिघी	1,52,264	1,52,264	Dighi
12	हर्ण	Harnai	
13	दाभोळ	90,462	90,462	Dabhol
14	जयगड	5,448	5,448	Jaigad
15	रत्नागिरी	...	5,15,848	...	5,15,848	Ratnagiri
16	जैतापूर	Jaitapur	
17	विजयदुर्ग	...	173	...	173	Vijaydurg
18	देवगड	Devgad	
19	मालवण	Malvan	
20	वेंगुर्ला	Vengurla	
21	रेडी	Redi	
22	इतर बंदरे	72,708	72,708	Other ports
	एकूण	...	92,28,760	11,03,259	1,03,32,019	Total

आधार— मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.4

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक

PASSANGERS TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE
2003-04

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव	बिगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels	यांत्रिक जहाजाने By mech- anised vessels	एकूण Total	Name of the Port
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	डहाणू	5,23,828	Dahanu
2	सातपाटी	5,25,980	Satpati
3	दातिवरे	Datiware
4	मनोरी	38,66,489	Manori
5	कल्याण	30,254	26,031	56,285	Kalyan
6	वरसोवा	30,13,700	Varsova
7	मोरा	7,70,980	Mora
8	करंजा	21,917	2,90,348	3,12,265	Karanja
9	रेवस	7,50,097	Rewas
10	अलिबाग	30,713	Alibag
11	राजपुरी	2,16,623	1,34,556	3,51,179	Rajpuri
12	दिघी	12,159	1,73,654	1,85,813	Dighi
13	हर्ण	25,000	...	25,000	Harnai
14	दाभोळ	3,07,842	82,148	3,89,990	Dabhol
15	जयगड	1,00,331	...	1,00,331	Jaigad
16	रत्नागिरी	24,400	8,500	32,900	Ratnagiri
17	पूर्णगड	3,585	...	3,585	Purnagad
18	जैतापूर	1,69,290	...	1,69,290	Jitapur
19	विजयदुर्ग	86,690	...	86,690	Vijaydurg
20	देवगड	1,00,725	...	1,00,725	Devgad
21	आचरे	Achre
22	मालवण	1,13,218	...	1,13,218	Malvan
23	वेंगुर्ला	Vengurla
24	रेडी	Redi
25	इतर	2,07,459	16,81,308	18,88,767	Other
एकूण ...		19,76,096	1,13,21,639	1,32,97,735	Total

आधार — मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA
2003-04

(हजार मेटनात/In thousand M. tonne.)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (संख्या हजारात)	Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक	1,28,45,331	17,85,875	Coal and coke
3	कच्चे मॅंगेनिज	3,467	24,349	Manganese ore
4	चुना आणि चुनखडी	1,41,578	...	Lime and limestone
5	मीठ	60,224	...	Salt
6	तांदूळ	7,78,711	1,74,202	Rice
7	गहू व गव्हाचे पीठ	14,34,678	4,921	Wheat and wheat flour
8	ज्वारी	}	234	Jowar
9	बाजरी			Bajri
10	कडधान्ये व इतर धान्ये	...	81	Pulses and other grains
11	गळिताचे धान्ये	Oil seeds
12	वनस्पती तेल	216	...	Vegetable oils
12	तेलबिया	812	1,058	Oil seed
13	साखर	63,466	9,73,511	Sugar
14	गूळ	87	...	Gur
15	कापड (कापसाचे) आणि धागा	59	...	Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोलाद	15,38,180	2,14,220	Iron and steel
17	सिमेंट	57,50,995	3,13,717	Cement

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
18	केरोसिन तेल	...	1,666	...	Kerosene oil
19	पेंड	...	9,207	3,65,554	Oil cakes
20	चहा	Tea
21	इमारतीचे लाकूड (सागवान धरुन)	...	547	1,079	Timber (including teak wood)
22	पशुजन्य उत्पादन	Animal products
23	मका	Maize
24	बाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकदल धान्ये	Milletts other than bajra, jowar
25	हरभरा व तज्जन्य उत्पादन	Gram and gram products
26	खनिज तेल	...	7,954	...	Mineral oil
27	विटा व कौले	Bricks and tiles
28	काच	Glass
29	हिरडा	Myrobalance
30	ताग व लाख	Jute and hemp
31	यंत्रे व यंत्रसामग्री	...	10,201	19,51,288	Machinery & equipment
32	धातू व धातूच्या वस्तू	Metal & Metal products
33	पादत्राणे	Shoes (footwear)
34	कच्चे लोखंड	...	3,91,601	...	Iron ore
35	विडीचे पान	Bidi leaves
36	बांबू	2,552	Bamboo
37	कापूस	...	30	...	Raw cotton
38	कच्चा तंबाखू	Tobacco raw
39	फळे व भाजीपाला	...	1,159	3,435	Fruits and vegetable
40	लोकर व रेशमाच्या कापडाचे तागे	...	26	...	Woolen and silk piecegoods

आधार—वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी महासंचालनालय, भारत सरकार, कोलकत्ता

Source— Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India, Kolkata

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण

INSTITUTION AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION

2001-02

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of Education (2)	
I	पूर्व-प्राथमिक @	...	44,672	21,06,965	Pre-primary @
II	प्राथमिक	...	66,398	1,17,78,554	Primary
III	माध्यमिक	...	15,703	89,10,736	Secondary
III(A)	कनिष्ठ महाविद्यालये @	...	615	5,73,053	Junior Colleges @
IV	शिक्षकांचे प्रशिक्षण-				Teacher's training—
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रशिक्षण	...	280	17,776	Junior College of education
	(2) आंग्ल भारतीय	...	2	120	Anglo Indian
	(3) चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र	...	25	3,175	Drawing teacher's Certificate
	(4) हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	...	NA	NA	Handi-crafts teacher's Certificate
	एकूण (IV) ...		307	21,071	Total (IV)
			2000-01 #		
V	उच्च शिक्षण -- @				Higher education— @
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	...	134	24,935	University teaching departments
	(2) संशोधन संस्था	...	25	447	Research institutions
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	...	1	3,512	Institutes of national importance
	(4) अभिमत विद्यापीठ संस्था	...	8	5,980	Institutes deemed as Universities
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	...	1,089	8,08,527	Art, Commerce and Science
	(6) कला व शास्त्र	...	*	*	Arts and Science

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(7) कला व वाणिज्य	...	*	*	Arts and Commerce
(8) कला	...	*	*	Arts
(9) शास्त्र	...	*	*	Science
(10) वाणिज्य	...	*	*	Commerce
(11) शास्त्र व वाणिज्य	...	*	*	Science and Commerce
(12) ललित कला	...	12	2,133	Fine arts
(13) वास्तुशास्त्र	...	N.A.	N.A.	Architecture
(14) तंत्र निकेतन	...	N.A.	N.A.	Polytechnic
(15) व्यावसायिक व्यवस्थापन	...	80	13,231	Business management
(16) अभियांत्रिकी	...	N.A.	N.A.	Engineering
(17) विधी (कायदा)	...	61	38,180	Law
(18) तंत्रशास्त्र	...	N.A.	N.A.	Technology
(19) पशुवैद्यकशास्त्र	...	7	1,555	Veterinary Science
(20) वृत्तपत्र व्यवसाय	...	N.A.	N.A.	Journalism
(21) ग्रंथपालनशास्त्र	...	8	452	Library Science
(22) विषमचिकित्सा	...	33	17,260	Allopathy
(23) आयुर्वेद	...	38	8,386	Ayurvedic
(24) दंतवैद्यक	...	13	2,960	Dental
(25) परिचर्या	...	5	631	Nursing
(26) औषधी शास्त्र	...	N.A.	N.A.	Medicine (Pharmacy)
(27) प्राच्य विद्याभ्यास	...	9	140	Oriental
(28) नृत्य व संगीत	...	4	707	Dancing and Music
(29) युनानी	...	3	746	Unani
(30) उपाहारगृह व्यवस्था	...	N.A.	N.A.	Catering
(31) श्रमविज्ञान	...	2	105	Labour
(32) व्यावसायिक मार्गदर्शन	...	N.A.	N.A.	Vocational Guidance
(33) योग	...	11	85	Yoga
(34) समाजशास्त्र	...	46	5,808	Social Science
(35) शेतकीव्यवसाय	...	25	8,122	Agriculture
(36) गृहशास्त्र पदवी	...	8	4,123	Home science (Degree)
(37) शिक्षणशास्त्र पदवी	...	44	13,816	Bachelor of education
(38) शारीरिक शिक्षण (पदवी)	...	97	15,769	Physical education
(39) चित्रपट विद्या व दूरदर्शन	...	1	25	Film Institute and Television
(40) समचिकित्सा	...	38	6,790	Homeopathy
एकूण		1,902	9,84,425	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
VI	व्यावसायिक व विशेष शिक्षण @			<i>Professional and Special Education—</i>
	अ पदवीपूर्व स्तर			a) Pre-Graduate Level
(1)	समचिकित्सा (होमिओपॅथी)	4	192	Homeopathy
(2)	परिचर्या व प्रसविका	91	7,021	Nursing, Midwife
(3)	वाणिज्य	6	310	Commerce
(4)	ललितकला	14	1,028	Fine arts
(5)	गृहशास्त्र पदविका	N.A.	N.A.	Home Science Degree
(6)	ग्रंथपालशास्त्र	N.A.	N.A.	Library Science
(7)	योग	1	470	Yoga
	एकूण	116	9,021	Total
	ब शालेय स्तर			b) School Level
(1)	गृहशास्त्र (शालेय पातळी)	2	120	Home Science (School level)
(2)	नौकानयन	N.A.	N.A.	Marine Engineering
(3)	शेतकीशाळा	39	3,902	Agricultural Schools
(4)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण	2	370	Poultry training
(5)	मानसिकदृष्ट्या अपंग	N.A.	N.A.	Mentally handicapped
(6)	अस्थिव्यंग	N.A.	N.A.	Crippled
(7)	अंध	N.A.	N.A.	Blind
(8)	मूक/बधिर	N.A.	N.A.	Deaf and Dumb
(9)	नृत्य व संगीत	N.A.	N.A.	Music and dancing
(10)	प्राच्यविद्या अभ्यास...	31	3,315	Oriental
(11)	कीर्तन	1	54	Kirtan
(12)	प्रमाणित शाळा	N.A.	N.A.	Certified Schools
	एकूण	75	7,761	Total
	एकूण बंरीज	1,29,828	2,44,34,652	Grand Total

@ अस्थायी/Provisional

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

टिप - अनुक्रमांक V मधील बाब क्रमांक 6 ते 11 ची माहिती बाब क्रमांक 5 मध्ये समाविष्ट आहे

Note- Items No. 6 to 11 of serial No. V are included in item No. 5

आधार — शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source—Directorate to Education, Government of Maharashtra, Pune

15. शिक्षण/EDUCATION

तत्का क्रमांक/TABLE No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण/DISTRICTWISE PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION 2001-02

(शिक्षक व विद्यार्थी संख्या हजारत/No of Pupils & Teachers in thousand)

अ. क्र. Serial No.	जिल्हा (2)	प्राथमिक शिक्षण* Primary Education			माध्यमिक शिक्षण (उच्च माध्यमिक सह) Secondary Education (Including Higher Secondary)			District (2)	
		संस्था Institutions	विद्यार्थी Pupils	शिक्षक Teachers	संस्था Institutions	विद्यार्थी Pupils	शिक्षक Teachers		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	...	2,108	1,040	23	1,263	1,022	30	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	4,410	988	22	891	562	15	Thane
3	रायगड	...	2,753	285	9	356	201	6	Raigad
4	रत्नागिरी	...	2,713	214	8	320	120	4	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	1,505	94	4	195	71	2	Sindhudurg
6	कोकण विभाग	...	13,489	2,620	66	3,025	1,976	56	Konkan Division
7	नाशिक	...	3,342	582	15	721	453	12	Nashik
8	धुळे	...	1,228	202	5	330	194	6	Dhule
9	नंदुरबार	...	1,352	156	4	219	104	3	Nandurbar
10	जळगाव	...	2,113	434	11	586	372	10	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	3,148	472	13	731	440	12	Ahmednagar
12	नाशिक विभाग	...	11,183	1,846	49	2,587	1,562	43	Nashik Division
13	पुणे	...	4,320	777	21	1,059	722	20	Pune
14	सातारा	...	2,647	308	10	566	286	9	Satara
15	सांगली	...	1,845	305	9	526	255	7	Sangli
16	सोलापूर	...	2,857	505	14	675	342	10	Solapur
17	कोल्हापूर	...	2,110	396	11	697	321	10	Kolhapur
18	पुणे विभाग	...	13,779	2,291	66	3,523	1,927	56	Pune Division
19	उर्वरित महाराष्ट्र	...	38,451	6,757	181	9,135	5,466	155	Rest of Maharashtra

तत्का क्रमांक/TABLE No. 15.2 Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
16	औरंगाबाद	...	1,830	465	10	437	248	6	Aurangabad
17	जालना	...	1,299	248	5	206	126	3	Jalna
18	परभणी	...	1,096	249	6	220	116	3	Parbhani
19	हिंगोली	...	808	159	4	132	68	2	Hingoli
20	बीड	...	2,019	342	8	468	227	6	Beed
21	नंदेड	...	2,342	453	10	423	249	7	Nanded
22	उस्मानाबाद	...	1,056	207	5	327	134	4	Osmanabad
23	लातूर	...	1,392	365	8	488	238	6	Latur
24	औरंगाबाद विभाग	...	11,842	2,488	56	2,701	1,406	37	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	1,501	286	7	334	216	5	Buldhana
26	अकोला	...	1,121	197	5	323	172	5	Akola
27	वाशिम	...	831	137	3	212	105	3	Washim
28	अमरावती	...	1,895	319	9	530	259	7	Amravati
29	यवतमाळ	...	2,112	341	8	454	189	5	Yavatmal
30	अमरावती विभाग	...	7,460	1,280	33	1,853	940	25	Amravati Division
31	वर्धा	...	1,055	125	4	239	135	4	Wardha
32	नागपूर	...	2,475	451	13	699	413	12	Nagpur
33	भंडारा	...	887	134	4	257	132	4	Bhandara
34	गोंदिया	...	1,069	161	4	243	122	3	Gondia
35	चंद्रपूर	...	1,768	255	7	368	202	6	Chandrapur
36	गडचिरोली	...	1,391	128	4	208	95	3	Gadchiroli
37	नागपूर विभाग	...	8,645	1,254	37	2,014	1,099	31	Nagpur Division
38	विदर्भ विभाग	...	27,947	5,022	126	6,568	3,445	93	Vidharbha Division
39	महाराष्ट्र राज्य	...	66,398	11,779	307	15,703	8,911	248	Maharashtra State

टीप - प्राथमिक शिक्षणात पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केलेला नाही. Note.—Primary Education does not include pre-primary Education आधार - प्राथमिक शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे Source.—Director of Primary Education Government of Maharashtra, Pune

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व
प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL
TRAINING INSTITUTIONS AND SEATS SANCTIONED IN
MAHARASHTRA STATE
2003-04

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

विभाग	संस्थांची एकूण संख्या Total number of institutions			मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या Number of sanctioned seats			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	55	32	87	10,592	3,436	14,028	Mumbai
नाशिक ..	52	61	113	9,804	11,036	20,840	Nashik
पुणे ..	58	50	108	13,176	5,880	19,056	Pune
औरंगाबाद ..	62	15	77	10,588	2,052	12,640	Aurangabad
अमरावती ..	57	03	60	8,504	636	9,140	Amravati
नागपूर ..	63	38	101	10,252	4,320	14,572	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य ..	347	199	546	63,916	27,360	90,276	Maharashtra State

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source—Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्का क्रमांक/TABLE No. 15.4

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल
RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING
INSTITUTES IN MAHARASHTRA

(जुलै २००४/JULY 2004)

127

विभाग (1)	शासकीय Government		अशासकीय Non-Government		एकूण Total		Division (1)
	बसलेले Appeared (2)	उत्तीर्ण Passed (3)	बसलेले Appeared (4)	उत्तीर्ण Passed (5)	बसलेले Appeared (6)	उत्तीर्ण Passed (7)	
मुंबई	5,054	3,902	1,018	861	6,072	4,763	Mumbai
नाशिक	4,154	3,261	1,283	877	5,437	4,138	Nashik
पुणे	7,597	5,981	2,179	1,810	9,776	7,791	Pune
औरंगाबाद	5,786	4,157	155	81	5,941	4,238	Aurangabad
अमरावती	4,329	2,742	231	116	4,560	2,858	Amravati
नागपूर	6,221	3,960	1,476	895	7,697	4,855	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	32,541	24,003	6,342	4,640	38,883	28,643	Maharashtra State

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

128

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्का क्रमांक/TABLE No. 15.5

महाराष्ट्र राज्यातील शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी
CLASSIFICATION OF APPRENTICE IN MAHARASHTRA

वर्गवारी (1)	2003-04 (2)	Classification (1)
(१) उपलब्ध जागा	.. 64,236	(1) Sanctioned Seats.
(२) नेमलेले उमेदवार (अ ते इ)	.. 44,398	(2) No. of students appointed (a to e)
(अ) अनुसूचित जाती	.. 4,428	(a) Scheduled Castes
(ब) अनुसूचित जमाती	.. 2,782	(b) Scheduled Tribes
(क) अपंग	.. 168	(c) Physically handicapped
(ड) महिला	.. 3,990	(d) Women
(इ) इतर	.. 33,030	(e) Others

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.6

महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा व विद्यार्थी संख्या
SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS IN
MAHARASHTRA STATE
2003-04

विभाग	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळांची संख्या Number of secondary technical schools			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Installed intake capacity of students			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	20	42	62	2,631	3,052	5,683	Mumbai
नाशिक ..	18	45	63	1,478	3,509	4,987	Nashik
पुणे ..	11	108	119	3,352	8,631	11,983	Pune
औरंगाबाद ..	29	16	45	3,720	1,012	4,732	Aurangabad
अमरावती ..	21	18	39	3,120	1,019	4,139	Amravati
नागपूर ..	21	4	25	2,499	197	2,696	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	120	233	353	16,800	17,420	34,220	Maharashtra State

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.7

महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यातील प्रवेशक्षमता
TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES ACCORDING TO TYPE OF SYLLABUS
IN MAHARASHTRA AND THEIR INTAKE CAPACITY
2003-04

अभ्यासक्रम संस्थेचा प्रकार	बाब	शासकीय अशासकीय एकूण Govern- Non- Total ment Govern- ment			Type of Educational Institutions
		(1)	(2)	(3)	
1. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था	347	119	546	Industrial Training Institutes
	प्रवेशक्षमता	62,916	27,360	90,276	Intake capacity
2. औद्योगिक कामगारांसाठी अंशकालीन सायबर्ग संस्था	संस्था	11	...	11	Part time evening classes for industrial workers
	प्रवेशक्षमता	15,561	...	15,561	Intake capacity
3. मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रे	संस्था	47	64	111	Basic training and related instruction centres
	प्रवेशक्षमता	10,518	38,157	48,675	Intake capacity
4. प्रातः व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती	संस्था	8	...	8	Advanced vocational training system
	प्रवेशक्षमता	8,240	...	8,240	Intake capacity
5. +2 स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था (द्विलक्ष्मी)	संस्था	39	134	173	+ 2 Stage vocational institutes
	प्रवेशक्षमता	3,525	6,075	9,600	Intake capacity

6. +२ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेशक्षमता	51	924	975	Instutes Intake capacity	Centrally Sponsored + 2 stage vocational Education Institutes
		3,020	57,420	60,440		
7. माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा/ विद्यालये	.. संस्था प्रवेशक्षमता	120	233	353	Instutes Intake capacity	Technical secondary school/ colleges.
		17,365	18,526	35,891		
8. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था	.. संस्था प्रवेशक्षमता	53	3,860	3,913	Instutes Intake capacity	Institutes for Certificate courses of vocational education.
		3,860	2,94,240	2,98,100		
एकूण .. संस्था प्रवेशक्षमता	676 5,414 6,090	1,25,005	4,41,778	5,66,783	Instutes Intake capacity	Total

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.8

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS TEACHING CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY IN MAHARASHTRA 2003-04

विभाग	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था Institutes of certificate course			विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Intake capacity of students			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	.. 10	563	573	800	59,813	60,613	Mumbai
नाशिक	.. 9	488	497	625	40,729	41,354	Nashik
पुणे	.. 10	676	686	630	40,786	40,416	Pune
औरंगाबाद	.. 5	581	586	430	46,412	46,842	Aurangabad
अमरावती	.. 7	473	480	600	41,448	42,048	Amravati
नागपूर	.. 12	697	709	775	59,052	59,827	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	53	3,478	3,531	3,860	2,94,240	2,98,100	Maharashtra State

आधार — व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तत्का क्रमांक/TABLE No. 16.1

निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणा-यांची जिल्हावार संख्या

DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING VARIOUS FAMILY PLANNING METHODS 2003-04

(संख्या/Numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसबांदी शास्त्रक्रिया Sterilisation	लूप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने Contraceptives users	मुख्यद्वारे गोळ्या बापरणारे Oral pills users	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	...	50,550	60,508	18,420	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	33,203	45,565	34,363	Thane
3	रायगड	...	9,784	3,942	7,025	Raigad
4	रत्नागिरी	...	12,326	12,841	7,935	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	6,341	9,296	5,000	Sindhudurg
6	कोकण विभाग	...	1,12,204	1,32,152	72,743	Konkan Division
7	नाशिक	...	19,326	25,655	116,201	Nashik
8	धुळे	...	6,882	12,494	7,852	Dhule
9	नंदुरबार	...	3,540	5,962	5,664	Nandurbar
10	जळगाव	...	15,663	18,706	13,164	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	23,136	15,301	15,296	Ahmednagar
12	नाशिक विभाग	...	68,547	78,118	58,177	Nashik Division
13	पुणे	...	28,127	32,928	19,009	Pune
14	सातारा	...	7,899	16,575	11,388	Satara
15	सांगली	...	19,495	11,277	14,520	Sangli
16	सोलापूर	...	17,979	3,244	12,435	Solapur
17	काळहपूर	...	31,528	10,141	23,472	Kolhapur
18	पुणे विभाग	...	1,05,028	74,165	80,824	Pune Division
19	उर्वरित महाराष्ट्र	...	2,85,779	2,84,435	2,11,744	Rest of Maharashtra

16	औरंगाबाद	...	14,112	17,019	11,913	Aurangabad
17	जालना	...	7,145	11,446	10,167	Jalna
18	परभणी	...	10,713	8,742	8,263	Parbhani
19	हिंगोली	...	4,007	7,356	3,558	Hingoli
20	बीड	...	12,929	8,897	9,882	Beed
21	नांदेड	...	8,122	16,356	12,063	Nanded
22	उस्मानाबाद	...	6,094	7,798	4,430	Osmanabad
23	लातूर	...	9,966	9,053	7,137	Latur
24	औरंगाबाद विभाग	...	73,088	86,667	67,413	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	...	8,340	15,628	7,746	Buldhana
26	अकोला	...	5,944	6,993	4,810	Akola
27	वाशिम	...	4,466	4,596	3,846	Washim
28	अमरावती	...	17,785	10,512	8,969	Amravati
29	यवतमाळ	...	13,095	10,581	9,760	Yavatmal
30	अमरावती विभाग	...	43,630	48,310	35,131	Amravati Division
31	वर्धा	...	7,093	14,693	5,501	Wardha
32	नागपूर	...	21,151	12,533	10,536	Nagpur
33	भंडारा	...	4,304	4,531	4,192	Bhandara
34	गोंदिया	...	4,969	5,644	5,112	Gondia
35	चंद्रपूर	...	7,693	7,546	7,918	Chandrapur
36	गडचिरोली	...	2,265	9,279	5,064	Gadchiroli
37	नागपूर विभाग	...	47,475	54,226	38,323	Nagpur Division
38	विदर्भ विभाग	...	91,105	1,02,536	73,454	Vidharbha Division
39	महाराष्ट्र राज्य	...	4,49,972	4,73,638	3,52,611	Maharashtra State

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS
 तक्का क्रमांक/TABLE No. 16.2
महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर
BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM IN MAHARASHTRA

वर्ष Year	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकत्र/Combined		
	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1981	30.4 (35.6)	10.6 (13.7)	90 (119)	24.5 (27.0)	7.4 (7.8)	49 (62)	28.5 (33.9)	9.6 (12.5)	79 (110)
1985	29.8 (34.3)	9.4 (13.0)	78 (107)	27.7 (28.1)	6.7 (7.8)	49 (59)	29.0 (32.9)	8.4 (11.8)	68 (97)
1991*	28.0 (30.9)	9.3 (10.6)	69 (87)	22.9 (24.3)	6.2 (7.1)	38 (53)	26.2 (29.5)	8.2 (9.8)	60 (80)
1995*	26.0 (30.0)	8.9 (9.8)	66 (80)	22.4 (22.7)	5.4 (6.6)	34 (48)	24.5 (28.3)	7.5 (9.0)	55 (74)
2000	21.4 (27.6)	8.6 (9.3)	56 (74)	20.4 (20.7)	5.8 (6.3)	33 (44)	21.0 (25.8)	7.5 (8.5)	48 (68)
2001	21.1 (27.1)	8.5 (9.1)	55 (72)	20.2 (20.3)	5.9 (6.3)	28 (42)	20.7 (25.4)	7.5 (8.4)	45 (66)
2003#	20.1 (26.4)	8.2 (8.7)	48 (66)	19.4 (19.8)	5.6 (6.0)	32 (38)	19.9 (24.8)	7.2 (8.0)	42 (60)
2004	19.9 (25.9)	6.8 (8.2)	42 (64)	17.9 (19.0)	5.4 (5.8)	27 (40)	19.1 (24.1)	6.2 (7.5)	36 (58)

टीप/ Note- (१) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार लोकसंख्येमागे आहेत/ Birth and Death rates are per thousand population

(२) बालमृत्यू दर एक हजार जीवित जन्मांमागे आहेत/ Infant mortality rates are per thousand live births

(३) * कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत/ Bracketed figures are for India, excluding Jammu & Kashmir

(४) #कंसातील आकडे भारताकरिता असून नागालँड (ग्रामीण) वगळून/ Bracketed figures are for India, excluding Nagaland (Rural)

आधार — नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक भारत सरकार, नवी दिल्ली/Sample Registration Bulletin, Registrar General, India, New Delhi

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्का क्रमांक/TABLE No. 16.3

महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा

MEDICAL FACILITIES AVAILABLE IN MAHARASHTRA STATE
(सावजनिक आणि सावजनिक सहाय्यित /Public and Public aided)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	क्षयरोग रुग्णालये				संस्थांतील खाटांची संख्या No. of beds in institutions	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा Beds per lakh of population
		रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य पथके (संख्या) Primary Health Units (No.)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	1990	768	1,896	1,672	81	1,977**	1,09,273
2	1995	828	1,404	1,672	167	2,494	88,143
3	1998	843	1,396	1,683	169	2,520	89,575
4	2000	889	1,629	1,768	169	2,520	92,007
5	2001	981	1,629	1,768	169	2,520	1,01,670
6	2002	964	2,081	1,806	174	2,520	92,106
7	2003	945	2,019	1,807	177	2,520	92,472
8	2004	1,028	2,058	1,807	177	2,520	96,464

* * १९८८ पासून चिकित्सालयांचा समावेश करण्यात आला

* * Numbers of clinics have been included since 1988

आधार - आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source - Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या

POLICE STATIONS AND POLICE FORCES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	३१ डिसेंबर २००४ रोजीची संख्या Number as on December 31st 2004 (3)	Item (2)
पोलीस स्टेशने		Police Stations	
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (सब-पोलिसस्टेशन धरून)	937	Number of Police Stations (including Sub-Police Station)
2	चौक्यांची/आउट पोस्टची संख्या	1,777	Number of out-Posts/chowkies
पोलिसांची संख्या		Police Force	
1	पोलीस महासंचालक, अपर पोलीस महा-संचालक, विशेष पोलीस महानिरीक्षक,पोलीस उप महानिरीक्षक, पोलीस आयुक्त.	74	Director General of Police, Addi. Director General of Police, Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police
2	पोलीस उप आयुक्त/पोलीस अधीक्षक	218	Deputy Commissioner of Police, Superintendent of Police
3	सहाय्यक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप अधीक्षक इत्यादी.	671	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police etc
4	पोलीस निरीक्षक	2,752	Police Inspector
5	पोलीस उप निरीक्षक / सहाय्यक पोलीस निरीक्षक	8,626	Police Sub-Inspector / Assistant Police Inspector
6	सहाय्यक पोलीस उपनिरीक्षक (पोलीस हवालदार धरून)	46,874	Assistant Sub-Inspector (including Head Constable)
7	पोलीस शिपाई/पोलीस नाईक	92,749	Police Constable/Police Naik
एकूण		1,51,964	... Total

आधार —पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)

COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE

2004

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्ह्यांचा प्रकार (2)	गुन्ह्यांची संख्या Number of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	.. 4,984	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	.. 1	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	.. 138	Offences relating to currency and bank notes
4	खून	.. 2,675	Murders
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेला)	.. 124	Culpable homicide (not amounting to murder)
6	मादक पदार्थांचा वापर	.. 0	Administering of stupifying drugs
7	माणसांचे अपहरण	.. 1,035	Kidnapping and abduction
8	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	.. 928	Dacoity and preparation of assembly for dacoity
9	चोरी/लूट	.. 2,194	Robbery
10	घरफोडी	.. 13,290	House breaking
11	फसवणूक	.. 4,107	Cheating
12	विश्वासघात	.. 1,329	Breach of trust
13	चो-या--	.. 43,793	Theft of—
	(अ) तांब्याची तार	.. 1,329	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	.. 810	(b) Cattle
	(क) सायकली	.. 952	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	.. 11,291	(d) Motorvehicles and accessories
	(इ) पिस्तुले	.. 16	(e) Firearms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	.. 2	(f) Explosives
	(ग) इतर	.. 29,393	(g) Other
14	इतर गुन्हे	.. 84,665	Other crimes
एकूण		.. 1,59,263	... Total

आधार - पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

18. कारागृहे/PRISONS

तत्का क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS
2003-04

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
१	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या —		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह ..	8	(a) Central Prisons
	(ब) जिल्हा कारागृह ..	26	(b) District Prisons
	(क) तालुका दुय्यम कारागृह ..	172	(c) Taluka Sub-jails
	(ड) पोलीस कोठड्या	(d) Police Lock-ups
	(इ) इतर (खुले कारागृह) ..	4	(e) Others(Open Prisons)
2	३१ मार्च, २००४ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनुसार दीर्घ कैद्यांचे वर्गीकरण		Number of convicts according to length of sentences as on 31st March 2004
	(अ) एक वर्ष व त्याहून कमी ..	1,682	(a) One year and below
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी ..	403	(b) Above one year and not exceeding two years
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी ..	555	(c) Above two years and not exceeding five years
	(ड) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण दहा वर्षांपेक्षा कमी ..	712	(d) Above five years and not exceeding ten years
	(इ) दहा वर्षांपेक्षा अधिक ..	419	(e) Exceeding ten years
	(फ) जन्मठेप ..	4,360	(f) Life sentence
	(ग) मृत्यू दंड ..	20	(g) Sentenced to death
	एकूण * ..	8,151	... Total *

टिप - * एकूण बंदी संख्येमध्ये तालुका दुय्यम कारागृहांची माहिती समाविष्ट नाही

Note- * Information about total convicts in Taluka Sub-jails is not included

आधार - कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Director General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune

19. घरबांधणी/HOUSING

तत्का क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गीकरणे/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE

जनगणना / Population Census, 2001

(हजारंत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नगरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Type of use (2)
1	घरांची यादी करतोवेळी रिकामी आढळलेली घरे-	.. 1,216	1,393	2,609	Census houses vacant at the time of house-listing
2	वापरातील घरे -				Occupied census house used as—
(1)	निवासी घरे	.. 10536	7769	18305	Residence
(2)	निवासासह अन्य उपयोग	.. 312	203	515	Residence-cum-other use
(3)	दुकाने, कार्यालये	.. 435	1021	1456	Shop,office
(4)	शाळा, कॉलेज इ.	.. 145	33	178	School, colleges etc.
(5)	हॉटेल, लॉज, गेस्ट हाऊस इ.	.. 38	50	88	Hotel, lodge, guest house etc.
(6)	रुग्णालय, दवाखाना इ.	.. 30	49	79	Hospital, dispensary etc.
(7)	कारखाने, यंत्रशाळा व तापपुरत्या जागा इ.	.. 78	219	297	Factories, workshops & worksheds etc.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(8) पूजास्थान	..	169	51	220	Place of worship
(9) निवासाव्यतिरिक्त अन्य उपयोग	..	1,450	404	1,854	Other non-residential use
एकूण वापरातील घरे (२)		13,193	9,799	22,993	Total occupied census houses (2)
एकूण (१) + (२)		14,409	11,192	25,601	Grand Total of (1) + (2)

टिप -- (१) 'गणनाघर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग, ज्याला रस्त्यावरून, शिबारातून किंवा सार्वजनिक जिन्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे
(२) आकडे संक्षिप्तता लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
आधार - भारताची जनगणना, २००१, महाराष्ट्र, मालिका २८, खंड एक

Note.—(1) A census house is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as separate unit.
(2) Details may not add up to the totals due to rounding.
Source.—Census of India, 2001 Maharashtra, Series 28, Volume - I.

19. घरवांधणी/HOUSING

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2.

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED

जनगणना / Population Census, 2001

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाढ (2)	ग्रामीण Rural		नगरी Urban		एकूण Total (5)	Item (2)
		(3)	(4)	(4)	(5)		
1	गणना केलेली एकूण कुटुंबे (हजारत)	..	10,993	8,070	19,063	Total number of households (in thousand)	
2	गणना केलेले एकूण लोक (संस्थांतून राहणारे व गृहहीन इत्यादी) (हजारत)	..	55,778	41,101	96,879	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (in thousand)	
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा)-- (अ) वेगळी खोली नसलेले (ब) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे (क) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे (ड) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे (इ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे (फ) पाच खोल्यांत राहणारी कुटुंबे (ग) सहा खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	..	4.90	3.86	4.46	CLASSIFICATION of households (Percentage) (a) No exclusive room (b) Households with one room (c) Households with two rooms (d) Households with three rooms (e) Households with four rooms (f) Households with five rooms (g) Households with Six rooms	
एकूण		100.0	100.0	100.0	100.0	Total	

19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराचे छप्परांसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/
जनगणना/

ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total households	गवत, पाने, लाकूड, बांबू चिखल,इ. Grass, leaves, wood, bamboo, mud,etc.	प्लॅस्टिज, पॉलिथि-न Polythene	जाप-या Tiles	स्लेट Slate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ग्रामीण	1,09,93,623	17,37,783	49,032	46,20,161	34,102
नागरी	80,69,526	1,77,843	94,000	12,94,192	33,028
एकूण	1,90,63,149	19,15,626	1,43,032	59,14,353	67,130

19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराचे भिंतीसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/
जनगणना/

ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total households	गवत, पाने, लाकूड, बांबू,इ. Grass, leaves, wood, bamboo,etc.	प्लॅस्टिज, पॉलिथि-न Polythene	माली, ज च्ची विट Mud, unburnt brick	लाजूड Wood
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ग्रामीण	1,09,93,623	12,20,130	30,510	46,16,123	1,12,871
नागरी	80,69,526	1,69,478	63,092	10,13,403	1,29,023
एकूण	1,90,63,149	13,89,608	93,602	56,29,526	2,41,894

आधार — भारताची जनगणना, २००१

HOUSING

TABLE No. 19.3 (A)

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF ROOF OF HOUSE OCCUPIED
Population Census, 2001

जी.आय. धालु, अॅस्बेस्टॉसचे पत्रे G.I.Metal, Asbestos sheets	विटा Brick	दजड Stone	जॉन्टि ट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान All other materials	Rural Urban Total
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
36,26,154	43,337	22,324	7,08,105	1,52,625	Rural
30,12,662	50,426	10,469	33,22,003	74,903	Urban
66,38,816	93,763	32,793	40,30,108	2,27,528	Total

HOUSING

TABLE No. 19.3 (B)

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF WALLS OF HOUSE OCCUPIED
Population Census, 2001

जी.आय. धालु, अॅस्बेस्टॉसचे पत्रे G.I.Metal, Asbestos sheets	पक्की विट Brick	दजड Stone	जॉन्टि ट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान All other materials	Rural Urban Total
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
68,645	27,86,381	17,23,856	4,03,359	31,748	Rural
3,21,907	50,80,753	1,36,168	11,32,352	23,350	Urban
3,90,552	78,67,134	18,60,024	15,35,711	55,098	Total

Source — Census of India, 2001

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.

बेघर व संस्थांत रहाणारे लोक

HOUSELESS AND INSTITUTIONAL POPULATION

जनगणना/Population Census, 2001

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा	व्यक्तींची संख्या/Number of persons			एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of total population	District
		बेघर Houseless	संस्थांतील Institutional	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई	24,000	73,724	97,724	2.93	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	15,074	59,075	74,149	0.86	Mumbai Suburb
3	ठाणे	51,888	91,246	1,43,134	1.76	Thane
4	रायगड	14,607	22,675	37,282	1.69	Raigad
5	रत्नागिरी	6,294	12,879	19,173	1.13	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	6,172	5,036	11,208	1.29	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	1,18,035	2,64,635	3,82,670	1.54	Konkan Division
7	नाशिक	25,421	94,977	1,20,398	2.41	Nashik
8	धुळे	3,620	29,529	33,149	1.94	Dhule
9	नंदुरबार	4,044	45,172	49,216	3.75	Nandurbar
10	जळगाव	16,879	28,767	45,646	1.24	Jalgaon
11	अहमदनगर	10,494	50,565	61,059	1.51	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	60,458	2,49,010	3,09,468	1.97	Nashik Division
12	पुणे	16,316	98,856	1,15,172	1.59	Pune
13	सातारा	8,843	24,861	33,704	1.20	Satara
14	सांगली	6,402	15,638	22,040	0.85	Sangli
15	सोलापूर	18,112	27,836	45,948	1.19	Salapur
16	कोल्हापूर	7,416	21,044	28,460	0.81	Kolhapur
	पुणे विभाग	57,089	1,88,235	2,45,324	1.23	Pune Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	उर्वरित महाराष्ट्र	2,35,582	7,01,880	9,37,462	1.55	Rest of Maharashtra
17	औरंगाबाद	7,132	24,742	31,874	1.10	Aurangabad
18	जालना	5,525	9,408	14,933	0.93	Jalna
19	परभणी	2,653	9,002	11,655	0.76	Parbhani
20	हिंगोली	1,286	6,405	7,691	0.78	Hingoli
21	बीड	5,811	12,940	18,751	0.87	Beed
22	नांदेड	5,600	25,833	31,433	1.09	Nanded
23	उस्मानाबाद	5,337	12,620	17,957	1.21	Osmanabad
24	लातूर	3,308	18,083	21,391	1.03	Latur
	औरंगाबाद विभाग	36,652	1,19,033	1,55,685	1.00	Aurangabad Division
25	बुलढाणा	5,340	13,834	19,174	0.86	Buldhana
26	अकोला	5,842	9,577	15,419	0.95	Akola
27	वाशिम	2,593	7,559	10,152	1.00	Washim
28	अमरावती	9,904	27,393	37,297	1.43	Amravati
29	यवतमाळ	9,581	31,861	41,442	1.69	Yavatmal
	अमरावती विभाग	33,260	90,224	1,23,484	1.24	Amravati Div.
30	वर्धा	10,434	12,423	22,857	1.85	Wardha
31	नागपूर	8,995	36,605	45,600	1.12	Nagpur
32	भंडारा	2,472	6,569	9,041	0.80	Bhandara
33	गोंदिया	1,914	11,803	13,717	1.14	Gondiya
34	चंद्रपूर	8,139	22,053	30,192	1.46	Chandrapur
35	गडचिरोली	3,476	24,582	28,058	2.89	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	35,430	1,14,035	1,49,465	1.40	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	68,690	2,04,259	2,72,949	1.32	Vidarbha Div.
	महाराष्ट्र राज्य	3,40,924	10,25,172	13,66,096	1.41	Maharashtra State

आधार — भारताची जनगणना २००१,
Source — Census of India, 2001,

**19. घरबांधणी/
तक्ता क्रमांक/
खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या/
जनगणना/
खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे/**

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण Total (3)	वेगळी खोली		
			नसलेले No. exclusive room (4)	१ खोली 1 Room (5)	२ खोल्या 2 Rooms (6)
1	मुंबई ..	6,48,590	45,739	4,43,362	86,184
2	मुंबई उपनगर ..	17,74,332	124,355	11,05,757	3,63,308
3	ठाणे ..	17,00,019	84,262	8,42,631	5,28,648
4	रायगड ..	4,71,628	22,172	1,87,480	1,61,830
5	रत्नागिरी ..	3,66,605	30,875	1,46,770	1,06,206
6	सिंधुदुर्ग ..	1,90,278	10,317	47,757	56,200
	कोकण विभाग ..	51,51,452	317,720	27,73,757	13,02,376
7	नाशिक ..	8,76,758	47,886	4,21,728	2,56,414
8	धुळे ..	3,29,868	25,447	1,62,340	87,984
9	नंदुरबार ..	2,50,526	30,901	1,55,731	42,451
10	जळगाव ..	7,30,063	43,685	3,82,310	2,01,567
11	अहमदनगर ..	7,42,065	37,518	4,26,590	1,81,728
	नाशिक विभाग ..	29,29,280	185,437	15,48,699	7,70,144
12	पुणे ..	14,39,610	76,316	7,00,488	3,76,000
13	सातारा ..	5,46,458	37,474	2,27,301	1,72,040
14	सांगली ..	4,95,189	20,700	1,95,947	1,54,559
15	सोलापूर ..	7,15,075	19,777	3,81,782	2,02,385
16	कोल्हापूर ..	6,90,523	14,087	1,99,834	2,20,110
	पुणे विभाग ..	38,86,855	168,354	17,05,352	11,25,094
	उर्वरित महाराष्ट्र ..	1,19,67,587	671,511	60,27,808	31,97,614

**HOUSING
TABLE No. 19.5.
HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED
Population Census, 2001**

Households occupying					District (2)
३ खोल्या 3 Rooms (7)	४ खोल्या 4 Rooms (8)	५ खोल्या 5 Rooms (9)	६ खोल्या 6 Rooms (10)		
46,805	18,012	4,413	4,075		Mumbai
1,35,745	29,767	6,103	9,297		Mumbai Suburb
1,79,213	42,084	9,880	13,301		Thane
66,682	22,008	5,598	5,858		Raigad
48,219	20,592	6,999	6,944		Ratnagiri
34,205	23,241	9,141	9,417		Sindudurg
5,10,869	1,55,704	42,134	48,892		Konkan Division
98,789	32,893	8,588	10,460		Nashik
36,346	11,057	2,962	3,732		Dhule
14,626	3,729	1,044	2,044		Nandurbar
68,055	21,993	5,371	7,082		Jalgaon
59,273	22,754	6,439	7,763		Ahmadnagar
2,77,089	92,426	24,404	31,081		Nashik Division
1,75,342	71,499	19,166	20,799		Pune
68,364	26,230	7,159	7,890		Satara
71,438	32,280	9,384	10,881		Sangli
62,980	28,864	8,485	10,802		Solapur
1,58,531	63,847	16,217	17,897		Kolhapur
5,36,655	2,22,720	60,411	68,269		Pune Division
13,24,613	4,70,850	1,26,949	1,48,242		Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	तक्ता क्रमांक/
17	औरंगाबाद ..	5,26,155	16,851	2,83,729	1,41,737	
18	जालना ..	3,02,549	9,702	1,80,596	77,790	
19	परभणी ..	2,83,603	3,779	1,36,962	92,848	
20	हिंगोली ..	1,81,035	5,295	86,290	62,246	
21	बीड ..	4,33,108	5,986	2,71,390	1,03,666	
22	नांदेड ..	5,23,539	21,018	2,72,863	1,50,357	
23	उस्मानाबाद ..	2,93,109	5,946	1,40,177	95,715	
24	लातूर ..	3,73,283	5,308	1,56,092	1,30,135	
	औरंगाबाद विभाग ..	29,16,381	73,885	15,28,099	8,54,494	
25	बुलढाणा ..	4,43,878	13,836	2,45,826	1,26,364	
26	अकोला ..	3,13,405	6,927	1,51,623	95,681	
27	वाशिम ..	2,02,634	7,003	94,980	69,976	
28	अमरावती ..	5,13,723	15,789	2,13,400	1,73,780	
29	यवतमाळ ..	5,08,706	13,381	2,11,324	1,86,788	
	अमरावती विभाग ..	19,82,346	56,936	9,17,153	6,52,589	
30	वर्धा ..	2,59,342	8,138	78,373	1,05,262	
31	नागपूर ..	7,90,524	13,601	2,16,054	2,66,724	
32	भंडारा ..	2,39,861	5,216	67,593	88,321	
33	गोंदिया ..	2,49,376	5,448	90,242	86,135	
34	चंद्रपूर ..	4,51,981	9,528	1,40,189	1,79,035	
35	गडचिरोली ..	2,05,751	5,508	58,723	88,063	
	नागपूर विभाग ..	21,96,835	47,439	6,51,174	8,13,540	
	विदर्भ विभाग ..	41,79,181	1,04,375	15,68,327	14,66,129	
	महाराष्ट्र राज्य ..	1,90,63,149	8,49,771	91,24,234	55,18,237	

आधार— भारताची जनगणना २००१, मालिका २८, कुटुंबातील तक्ते, खंड एक

TABLE No. 19.5—Contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
48,985	20,715	6,314	7824	Aurangabad
21,741	7,444	2,453	2,823	Jalna
29,583	12,360	4,186	3,885	Parbhani
17,348	6,123	1,833	1,900	Hingoli
31,357	11,961	3,873	4,875	Beed
45,049	20,135	6,072	8,045	Nanded
29,991	13,109	3,802	4,369	Osmanabad
44,474	22,364	7,061	7,849	Latur
2,68,528	1,14,211	35,594	41,570	Aurangabad Division
36,742	12,505	3,840	4,765	Buldhana
34,486	14,822	4,474	5,392	Akola
19,759	6,882	2,008	2,026	Washim
64,790	26,595	9,757	9,612	Amravati
58,726	23,253	7,745	7,489	Yavatmal
2,14,503	84,057	27,824	29,284	Amravati Division
43,807	14,502	4,823	4,437	Wardha
1,65,536	75,170	25,262	28,177	Nagpur
57,388	13,619	3,838	3,886	Bhandara
46,437	13,710	3,593	3,811	Gondiya
81,328	27,727	7,279	6,895	Chandrapur
37,869	10,130	2,742	2,716	Gadchiroli
4,32,365	1,54,858	47,537	49,922	Nagpur Division
6,46,868	2,38,915	75,361	79,206	Vidharbha Division
22,40,009	8,23,976	2,37,904	2,69,018	Maharashtra State

Source—Census of India. 2001—Series28, Household Tables, Volume - I

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न व खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

अनुक्रमांक	प्रत्यक्ष	प्रत्यक्ष	प्रत्यक्ष		
Serial No.	बाब	Actuals 2001-02	Actuals 2002-03	Actuals 2003-04	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
उत्पन्न		Receipts			
1. एकूण महसुली उत्पन्न (1+2)	5,866.66	6,241.54	6,776.73		Total Revenue receipts(1 to 2)
(1) स्वनिर्मित साधनांकरवी	92.40	186.72	391.71		Self-raised resources
(2) एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	5,774.26	6,054.82	6,385.02		Total Government grants (a+b)
(अ) सांविधिक	5,371.86	5,464.59	5,695.04		(a) Statutory grants
(ब) अभिकरण योजनांसाठी	402.40	590.22	689.98		(b) Agency scheme grants
2. स्वनिर्मित साधनांकरवी (1 ते 4)	92.40	186.72	391.71		Self-raised resources (1 to 4)
(1) जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्यूटीसह)	22.59	35.90	241.33		Local cess on Land revenue (including stamp duty)
(2) शिक्षण	26.19	39.71	39.10		Education
(3) इमारत व दळणवळण	4.95	6.26	6.72		Buildings and communications
(4) इतर	38.67	104.85	104.56		Others
3. एकूण शासकीय अनुदाने (1 ते 4)	5,371.86	5,464.59	5,695.04		Total Government grants (1 to 4)
(1) सहेतुक अनुदान	2,462.07	2,638.65	2,876.79		Purposive grants

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5 — Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(2) आस्थापना अनुदान		1,711.16	1,572.48	1,695.14	Establishment grants
(3) योजना अनुदान		388.23	779.29	538.37	Plan scheme grants
(4) इतर		810.40	474.17	584.74	Others
खर्च		Expenditure			
एकूण महसुली खर्च (1 to 14)		5,841.04	5,791.09	6,124.04	Total Revenue Expenditure (1 to 14)
(1) सामान्य प्रशासन		469.89	471.73	464.69	General Adminishtration
(2) शिक्षण		3,140.67	2,765.68	2,844.98	Education
(3) वैद्यकीय		6.45	6.12	18.65	Medical
(4) सार्वजनिक आरोग्य		368.93	402.59	393.93	Public Health
(5) आयुर्वेद		11.60	13.85	12.25	Ayurved
(6) कृषि		69.52	77.31	60.30	Agirculture
(7) पशुसंवर्धन		66.56	70.55	75.45	Animal Husbandry
(8) इमारती व दळणवळण (सार्वजनिक बांधकाम)		441.61	362.93	403.70	Buildings and Communi-cations (Public Works)
(9) समाजकल्याण		115.93	218.56	237.82	Social Welfare
(10) सामूहिक विकास		194.58	149.84	275.45	Community Develoment
(11) सार्वजनिक आरोग्य अभियांत्रिकी		172.01	179.83	275.79	Public Health Engineering
(12) पाटबंधारे		142.75	143.46	146.36	Irrigation
(13) वने		4.98	4.84	7.02	Forest
(14) इतर		735.54	923.81	907.65	Other

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.6

स्थानिक संस्थांची प्रकारानुसार संख्या

LOCAL BODIES BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था	रोजी /As on 31-3-2004	Local Body
महानगरपालिका	22	Municipal Corporations
नगर परिषदा	222	Municipal Councils
जिल्हा परिषदा	33	Zilla Parishads
पंचायत समित्या	349	Panchayat Samitis
ग्रामपंचायती	27,949 *	Gram Panchayats
कटक मंडळे	7	Cantonment Boards

* नगरपंचायतींच्या समावेशासह/Including Nagar Panchayats

आधार – अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source – Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

21. स्थानिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1.

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा Lok Sabha (2004)	विधानसभा Vidhan Sabha (2004)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats
	(अ) अनुसूचित जातींकरिता राखीव जागा	2	18	(a) Number of seats reserved for scheduled castes
	(ब) अनुसूचित जमातींकरिता राखीव जागा	4	22	(b) Number of seats reserved for scheduled tribes
2	सर्वसाधारण जागा	42	248	Number of general seats
3	उमेदवारांची संख्या			Number of candidates—
	(अ) नामनिर्देशन प्राप्त	617	4,555	(a) Nominated filed
	(ब) ज्यांचा नामनिर्देश नाकारला असे	100	488	(b) Whose nomination was rejected
	(क) उमेदवारी मागे घेणारे	105	1,389	(c) Withdrew
	(ड) निवडणुका लढवणारे	412	2,678	(d) Contested
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected
4	मतदारांची संख्या (हजारात)			Number of electors (inthousand)
	पुरुष	32,789	34,374	Men
	स्त्रिया	30,224	31,592	Women
	एकूण	63,013	65,966	Total
5	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारात)	34,263	41,846	Number of voters who voted (in thousand)
6	ग्राह्य मते (हजारात)	34,253	41,830	Number of valid votes polled (in thousand)
7	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	54	63	Percentage of electors voting

आधार — मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/
तक्ता क्रमांक/
कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक/

अनुक्रमांक केंद्रे	वस्तुंचा गट	भार	जाने.	फेब्रु.	मार्च	एप्रिल	मे
Serial		Weight	Jan.	Feb.	March	April	May
No.			2004	2004	2004	2004	2004
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	मुंबई	अन्न गट	585	585	584	584	589
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	593	594	596	597
2	सोलापूर	अन्न गट	515	518	504	510	508
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	528	530	521	526
3	नागपूर	अन्न गट	469	467	471	473	475
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	509	508	510	512
4	पुणे	अन्न गट	582	578	576	577	583
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	568	564	565	566
5	नाशिक	अन्न गट	492	491	481	489	487
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	543	542	538	542
6	जळगाव	अन्न गट	503	507	498	493	502
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	491	493	487	485
7	नांदेड	अन्न गट	532	534	532	519	537
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	523	524	523	515
8	औरंगाबाद	अन्न गट	545	545	541	546	556
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	554	555	552	556
9	कोल्हापूर	अन्न गट	564	570	562	559	571
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	546	550	545	544
10	अकोला	अन्न गट	510	509	507	506	507
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	516	516	514	514

आधार - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2.

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS

2004

(आधारभूत वर्ष/Base year : 1982 = 100)

जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टें.	ऑक्टो.	नोव्हें.	डिसें.	Item	Centres
June	July	Aug.	Sep.	Oct.	Nov.	Dec.		
2004	2004	2004	2004	2004	2004	2004		
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
593	593	598	596	600	601	595	Food	Mumbai
601	606	610	610	612	613	612	All items	
510	506	514	519	517	517	514	Food	Solapur
526	527	532	534	534	534	534	All items	
478	481	495	498	500	489	480	Food	Nagpur
515	531	539	540	542	537	535	All items	
593	586	598	593	600	595	580	Food	Pune
575	577	583	581	584	582	577	All items	
490	492	496	503	515	509	508	Food	Nashik
547	558	560	565	572	569	571	All items	
516	523	533	535	539	537	528	Food	Jalgaon
498	504	511	514	517	517	516	All items	
541	545	554	553	553	554	550	Food	Nanded
529	532	537	537	538	539	539	All items	
551	552	551	553	559	559	554	Food	Aurangabad
556	557	557	558	562	564	567	All items	
571	576	581	588	594	591	584	Food	Kolhapur
551	556	558	562	570	571	570	All items	
509	514	515	520	527	529	528	Food	Akola
516	519	519	523	527	529	530	All items	

Source—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3.

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL
ITEMS FOR RURAL MAHARASHTRA
2004

(पाया : २००३=१००)
(Base : 2003 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group					Month/ Year
	अन्न Food	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड Clothing	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
भार	52.85	10.67	8.53	25.80	100.00	Weight
जानेवारी, २००४	104	103	101	102	103	January 2004
फेब्रुवारी, २००४	103	102	101	102	102	February 2004
मार्च, २००४	103	102	101	102	102	March 2004
एप्रिल, २००४	103	102	102	102	102	April 2004
मे, २००४	103	101	101	102	102	May 2004
जून, २००४	104	101	102	102	103	June 2004
जुलै, २००४	103	102	102	102	103	July 2004
ऑगस्ट, २००४	105	102	101	102	103	August 2004
सप्टेंबर, २००४	105	102	102	102	104	September 2004
ऑक्टोबर, २००४	105	103	101	102	103	October 2004
नोव्हेंबर, २००४	104	102	102	102	103	November 2004
डिसेंबर, २००४	105	103	102	102	103	December 2004

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra,
Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4.

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL ITEMS FOR
URBAN MAHARASHTRA
2004

(पाया : २००३=१००)
(Base : 2003=100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	इंधन व पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, Tobacco	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing Bedding and Foot wear	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
भार	45.50	1.54	10.28	7.51	34.87	100.00	Weight
जानेवारी, २००४	102	102	100	101	101	101	January 2004
फेब्रुवारी, २००४	102	102	100	101	102	102	February 2004
मार्च, २००४	101	103	100	101	103	102	March 2004
एप्रिल, २००४	102	103	100	101	103	102	April 2004
मे, २००४	104	103	100	102	103	103	May 2004
जून, २००४	105	103	101	102	103	104	June 2004
जुलै, २००४	105	103	103	102	103	104	July 2004
ऑगस्ट, २००४	106	103	103	102	104	105	August 2004
सप्टेंबर, २००४	106	103	103	101	104	104	September 2004
ऑक्टोबर, २००४	107	103	103	101	104	105	October 2004
नोव्हेंबर, २००४	107	103	105	102	105	105	November 2004
डिसेंबर, २००४	105	104	106	102	105	105	December 2004

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

निवडक केंद्रांमधील नागरी श्रमिकेतर कर्मचा-यांकरिता ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR URBAN NON-MANUAL EMPLOYEES
AT SELECTED CENTERS

2004

(आधारभूत वर्ष : १९८४-८५=१००)

(Base year: 1984-85 = 100)

महिना/वर्ष	मुंबई Mumbai	नागपूर Nagpur	पुणे Pune	औरंगाबाद Auranga- bad.	सोलापूर Solapur	Month/Year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
जानेवारी, २००४ ..	420	410	442	487	412	January 2004
फेब्रुवारी, २००४ ..	420	411	442	485	410	February 2004
मार्च, २००४ ..	420	411	443	480	408	March 2004
एप्रिल, २००४ ..	424	413	445	478	409	April 2004
मे, २००४ ..	428	413	447	480	409	May 2004
जून, २००४ ..	431	417	449	481	410	June 2004
जुलै, २००४ ..	433	418	449	485	409	July 2004
ऑगस्ट, २००४ ..	436	423	453	485	412	August 20034
सप्टेंबर, २००४ ..	435	423	453	485	413	September 2004
ऑक्टोबर, २००४ ..	438	424	455	487	412	October 2004
नोव्हेंबर, २००४ ..	437	423	457	490	414	November 2004
डिसेंबर, २००४ ..	435	422	456	488	414	December 2004

आधार - केंद्रीय सांख्यिकीय संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Central Statistical organisation Government of India, New Delhi

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.6

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS IN MAHARASHTRA
2004

(आधारभूत वर्ष : शेती वर्ष १९८६-८७=१००)

(Base : Agricultural year 1986-87=100)

महिना/वर्ष	अन्न गट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	Month /Year
(1)	(2)	(3)	(1)
भार ..	64.86	100.00	Weight
जानेवारी, २००४ ..	346	335	January 2004
फेब्रुवारी, २००४ ..	348	337	February 2004
मार्च, २००४ ..	345	335	March 2004
एप्रिल, २००४ ..	346	336	April 2004
मे, २००४ ..	349	338	May 2004
जून, २००४ ..	353	342	June 2004
जुलै, २००४ ..	355	344	July 2004
ऑगस्ट, २००४ ..	363	349	August 2004
सप्टेंबर, २००४ ..	362	349	September 2004
ऑक्टोबर, २००४ ..	367	354	October 2004
नोव्हेंबर, २००४ ..	362	352	November 2004
डिसेंबर, २००४ ..	356	350	December 2004

आधार - लेबर ब्यूरो, भारत सरकार, सिमला

Source — Labour Bureau, Government of India, Simla

23. रोजगार/EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक/ Table No. 23.1

काम करणा-यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटांनुसार वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK (OTHER THAN CULTIVATION) 2001

(हजारत/In thousand)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	उद्योग गट (2)	मुख्यतः काम करणा-यांची संख्या No. of Main Workers		सीमांतिक काम करणा-यांची संख्या No. of Marginal Workers		एकूण Total (5)	एकूण Total (8)	Industrial division	
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)			(a) Household industry	(b) Other than household industry
1.	कृषि, शिकार, वन संवर्धन, मच्छिमारी	459	131	590	66	65	133	Agriculture, hunting, forestry, fishing,	
2.	खाणकाम व दाडकाम	90	17	107	65	3	10	Mining and quarrying	
3.	वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती (अ) घरगुती उद्योग	482	312	794	72	210	283	Manufacturing & repairs	
	(ब) विंगार घरगुती उद्योग	3799	460	4252	232	141	373	(a) Household industry	
4.	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा	192	8	200	7	*	8	(b) Other than household industry	
5.	बांधकाम	1199	176	1372	192	54	245	Electricity, gas & water supply	
6.	व्यापार आणि वाणिज्य	2721	231	2,953	150	59	209	Construction	
7.	हॉटेल्स व उपाहारगृहे	317	26	343	19	4	22	Wholesale & retail Trade	
8.	परिवहन, साठवण व दळणवळण	1738	73	1810	82	6	87	Hotels & restaurants	
9.	वित्तिय मध्यस्था, स्थान मालमत्ता, भाड्याने देणे व व्यवसाय सेवा, इतर सेवा	875	171	1046	32	9	41	Transport, storage & communication	
10.		2368	1008	3376	114	120	235	Financial intermediation, real renting & business Activities	
								Other services	
	एकूण	14230	2612	16843	973	672	1645	Total	

टीप - *आकडे ५००पेक्षा कमी आहेत / *Figures are below 500

आधार - भारताची जनगणना, २००१

Source - Census of India, 2001

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/ Table No. 23.2

शेती करणा-यांव्यतिरिक्त काम करणा-यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण

OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATORS 1991

(हजारत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	व्यवसाय गट (2)	काम करणा-यांची संख्या No. of Workers			Occupational division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1.	धंदेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम काम करणारे	907	366	1,273	Professional, technical and related workers
2.	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय काम करणारे	449	29	478	Administrative, executive and managerial workers
3.	कारकून व तत्सम काम करणारे	1,266	211	1,477	Clerical and related workers
4.	विक्रेते	1,740	204	1,944	Sales workers
5.	सेवा क्षेत्रातील	891	224	1,115	Service workers
6.	मत्स्यव्यवसाय करणारे, फासे पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे	318	77	395	Fishermen, hunters, Loggers and related workers
7.	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर	5,198	767	5,965	Production and related workers transport, equipment, operators and labourers
8.	अवर्गीकृत	135	53	188	Workers not classified by occupations
	एकूण	10,903	1,932	12,835	Total

आधार - भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग तीन, बी (सहा)

Source - Census of India. 1991, Series-14, Part III, B (vi).

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.3.

रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रासंबंधित माहिती

EMPLOYMENT AND SELF-EMPLOYMENT GUIDANCE CENTRE STATISTICS
2004

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1.	नवीन नोंदणी	8,80,274	Number of registrations
2.	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या	15,120	Number of placements
3.	जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागा	43,382	Number of vacancies notified
4.	पटावरील अर्जदारांची संख्या	41,05,740	Number on live register

टीप - वरील आकड्यात डिक्ज्युअलायझेशन स्कीम (टेक्सटाईल) च्या आकड्यांचा समावेश नाही
Note—The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile)

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई

Source— Directorate of Employment and Self-Employment, Government of Maharashtra, Navi Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4

राज्य शासकीय व निम शासकीय कर्मचारी/ STATE GOVERNMENT AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES
 (१ जुलै २००४ रोजी/As on 1st July 2004)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	कर्मचा-यांची संख्या/No. of Employees				Category (2)
		राज्य शासकीय State Government		निमशासकीय * Semi Government *		
		एकूण Total (3)	स्त्रिया Female (4)	एकूण Total (5)	स्त्रिया Female (6)	
1	(अ) श्रेणी-अ (ब) श्रेणी-ब एकूण (अ+ब)	20,166 66,111 86,277	2,462 14,412 16,874	5,976 43,222 49,198	482 8,136 8,618	(a) Grade-A (b) Grade-B Total (a+b)
2	(क) श्रेणी-क (ड) श्रेणी-ड एकूण (क+ड) एकूण (अ+ब+क+ड)	3,14,372 1,16,424 4,30,769	33,516 16,708 50,224	2,46,922 63,528 3,10,450	78,628 13,338 9,19,966	(c) Grade-C (d) Grade-D Total (c+d) Total (a+b+c+d)
3	इतर (आकस्मिकता निधीतून वेतन मिळणारे, कार्यव्ययी आस्थापनेवरील, अंशकालिक व मानसेवी कर्मचारी) एकूण कर्मचारी	72,505 5,89,578	29,537 96,635	1,41,015 5,00,663	1,14,651 2,15,235	Other (paid from contingencies, work charged personnel, part time and honorary) Total staff

कर्मचारी गणना/EMPLOYEES CENSUS, 2004

अनुक्रमांक Serial No.	वित्तलब्धी समूह Employment Range	शासकीय कर्मचारी State Employees	जिल्हा परिषद Zilla Parishad	नगर परिषद Nagar Parishad	*निमशासकीय कर्मचारी *Semi Government Employees
1	2550 Fixed	62	6	0	0
2	2500 - 3200	48,516	16,183	20,005	36,188
3	2610 - 4000	67,715	15,518	10,337	25,855
4	2650 - 4000	726	393	33	426
5	2750 - 4400	5,082	146	345	491
6	3050 - 4590	1,08,971	10,326	5,333	15,659
7	3200 - 4900	10,728	1,724	472	2,196
8	4000 - 6000	1,22,950	41,685	5,290	46,975
9	4500 - 7000	40,317	1,16,202	3,933	1,20,135
10	5000 - 8000	25,508	56,664	3,822	60,486
11	5500 - 9000	40,068	30,165	1,245	31,510
12	6500 - 10500	20,176	10,298	845	11,143
13	7450 - 11500	4,921	57	34	91
14	7500 - 12000	932	395	55	450
15	8000 - 13500	14,381	5,408	98	5,506
16	10000 - 15200	2,933	234	15	249
17	10650 - 15850	1,272	188	2	190
18	12000 - 16500	903	13	1	14
19	14300 - 18300	167	10	0	10
20	15100 - 18300	34	1	0	1
21	16400 - 20000	158	0	1	1
22	16400 - 20900	137	0	0	0
23	18400 - 22400	106	0	0	0
24	22400 - 24500	55	0	0	0
25	26000 Fixed	9	0	0	0
26	Other	2,207	15	104	119
27	No Pay Scale	70,296	1,36,370	4,496	1,40,866
28	As per Fourth pay commission	248	191	1,911	2,102
एकूण-Total		5,89,578	4,42,186	58,477	5,00,663

*जिल्हा परिषद व नगर परिषद कर्मचा-यांची माहिती

*Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Economic and statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(मार्च २००४/March 2004)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	रोजगार (हजारात) Employment (in thousand.) (3)	District (2)
1	वृहन्मुंबई	676	Brihan Mumbai
2	ठाणे	107	Thane
3	रायगड	36	Raigad
4	रत्नागिरी	31	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	18	Sindhudurg
कोकण विभाग		868	Konkan Division
6	नाशिक	97	Nashik
7	धुळे	28	Dhule
8	नंदुरबार	7	Nandurbar
9	जळगाव	80	Jalgaon
10	अहमदनगर	52	Ahmednagar
नाशिक विभाग		263	Nashik Division.
11	पुणे	193	Pune
12	सातारा	40	Satara
13	सांगली	36	Sangli
14	सोलापूर	64	Solapur
15	कोल्हापूर	50	Kolhapur
पुणे विभाग		383	Pune Division
उर्वरित महाराष्ट्र		1,513	Rest of Maharashtra
16	औरंगाबाद	50	Aurangabad
17	जालना	18	Jalana
18	परभणी	22	Parbhani
19	हिंगोली	3	Hingoli
20	बीड	37	Beed
21	नांदेड	39	Nanded

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6 --contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
22	उस्मानाबाद	..	25 Osmanabad
23	लातूर	..	26 Latur
	औरंगाबाद विभाग	..	220 Aurangabad Division
24	बुलढाणा	..	30 Buldhana
25	अकोला	..	30 Akola
26	वाशिम	..	6 Washim
27	अमरावती	..	46 Amravati
28	यवतमाळ	..	38 Yavatmal
	अमरावती विभाग	..	150 Amravati Division
29	वर्धा	..	23 Wardha
30	नागपूर	..	163 Nagpur
31	भंडारा	..	22 Bhandara
32	गोंदिया	..	6 Gondiya
33	चंद्रपूर	..	56 Chandrapur
34	गडचिरोली	..	19 Gadchiroli
	नागपूर विभाग	..	289 Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	..	439 Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	..	2,172 Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	..	407 Central Government
	राज्य सरकारी	..	489 State Government
	निम केंद्र सरकारी	..	387 Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	..	234 Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	..	654 Local Bodies

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई

Source— Directorate of Employment and Self-Employment, Government of Maharashtra, Navi Mumbai

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT IN THE ESTABLISHMENTS REGISTERED UNDER SHOPS AND
COMMERCIAL ESTABLISHMENT ACT

अनुक्रमांक Serial NO.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		2003	2004	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	अधिनियम लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या	No. of local bodies to which the Act is applicable
1	दुकाने			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	2,72,794	2,78,286	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	5,92,788	6,02,698	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था			<i>Commercial Establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	2,85,605	3,01,697	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	15,49,502	16,19,936	(b) Persons employed
3	हॉटेल इत्यादी			<i>Hotels etc—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	58,973	60,096	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	2,68,737	2,78,067	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे			<i>Theatres—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,555	1,605	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	6,907	10,767	(b) Persons employed
	एकूण			Total
	(अ) संस्थांची संख्या	6,18,927	6,41,684	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	24,17,934	25,11,468	(b) Persons employed
	(क) कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	10,55,785	11,14,691	(c) Establishments having no employees

टीप - वरील माहिती १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायद्याखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थासंबंधीची आहे

Note—The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948

आधार - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

24. छापखाने व प्रकाशने /PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके

PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS
2003-04

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	तपशील Particulars (3)	Item (2)
1	छापखान्यांची संख्या	... 1,461	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे	... 5,076	Newspapers—
	(अ) दैनिके	... 677	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवडयातून दोनदा व तीनदा निघणारी धरुन)	2,123	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weekies)
	(क) पाक्षिके	246	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके (द्वैमासिके धरुन)	1,015	(d) Monthlies (including bi-monthlies).
	(इ) त्रैमासिके (चौमासिके धरुन) ...	303	(e) Quarterlies (including four monthlies)
	(फ) वार्षिके (षण्मासिके धरुन) ...	126	(f) Annuals (including six monthlies)
3	पुस्तके	... 652	Books

टीप - आकडे अस्थायी आहेत

Note—Figures are provisional

आधार - अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Mumbai

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.1

25. वार्षिक योजना
तक्ता क्रमांक
महाराष्ट्राची नववी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व
NINTH FIVE YEAR PLAN—YEARWISE AND
(रुपये कोटीत/

अनु क्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष / उप-शीर्ष	मान्य नियत व्यय दहावी पंचवार्षिक योजना (२००२-२००७) Approved outlay X th Five Year Plan (2002-2007)	नववी पंचवार्षिक योजना १९९७-०२ IX th Five Year Plan 1997-02		वार्षिक योजना २००१-०२ Annual Plan 2001-02	
			मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual expenditure	मान्य नियत व्यय Approved outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	कृषी व संलग्न सेवा	2,698.62	22,47.89	1,486.38	426.19	246.44
2	ग्राम विकास	6,919.72	3,901.95	4,190.88	991.91	1,124.10
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	373.22	236.00	244.69	48.55	35.39
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	6,991.91	13,437.69	16,383.33	2,731.26	4,129.35
5	विद्युत विकास	7,329.41	6,881.79	6,977.79	1,561.66	463.00
6	उद्योग व खनिजे	716.56	1,109.77	474.63	126.48	59.54
7	वाहतूक व दळणवळण	3,417.21	4,183.55	4,331.74	2,606.40	752.92
8	वैज्ञानिक, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	55.25	16.21	14.86	2.75	0.95
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	2,599.51	1,230.95	1,333.20	293.30	256.53
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	15,023.45	10,738.70	8,094.07	2,557.80	1,296.17
11	सामान्य सेवा	440.58	380.50	191.14	50.94	26.83
12	इतर कार्यक्रम	20,066.56	760.00	933.46	313.33	134.87
एकूण		66,632.00	45,125.00	44,656.17	11,710.56	8,526.08

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

ANNUAL PLANS

TABLE No. 25.1

उप-क्षेत्र निहाय सुधारित नियत व्यय आणि खर्च

SUB-SECTORWISE OUTLAY AND EXPENDITURE OF MAHARASHTRA

Rs. in crore)

वार्षिक योजना २००२-०३ Annual Plan 2002-03	वार्षिक योजना २००३-०४ Annual Plan 2003-04	Head/Sub-head of Development		
		मान्य नियत व्यय Approved outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure	मान्य नियत व्यय Approved outlay
(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
292.68	178.23	365.25	257.49	Agriculture and allied services
111.38	1,186.15	1088.17	1426.69	Rural development
68.70	48.57	54.46	37.43	Special area development programme
349.13	551.36	537.55	2070.61	Irrigation and flood control
347.33	2,747.68	414.73	1334.94	Power development
34.36	25.53	48.56	15.19	Industry and minerals
732.85	790.22	1298.66	1120.64	Transport and communications
1.51	1.47	2.70	2.99	Science, technology & environment
310.41	301.41	442.18	283.95	General economic services
2,188.73	1,423.50	2824.24	1457.79	Social and community service
29.66	27.76	43.35	25.36	General services
7,095.26	256.78	4932.65	154.60	Other programmes
11,562.00	7,538.66	12052.50	8187.68	Total

Source — Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.1

चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न (निव्वळ)

STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES (NET)

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	2002-03*		2003-04*		
(1)	चालू किंमती नुसार At current prices (1993-94)	१९९३-९४ च्या स्थिर किंमतीनुसार At constant prices (1993-94)	चालू किंमती नुसार At current prices (1993-94)	१९९३-९४ च्या स्थिर किंमतीनुसार At constant prices (1993-94)	(1)
1. उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	Income (Rs. in crore)—				
(अ) कृषि, वन उद्योग मत्स्योद्योग आणि खानेपत्ती	40,040	25,265	39,754	23,793	(A) Agriculture forestry, fisheries, mining & quarrying
(ब) कारखाने, बांधकाम, वीज, गॅस आणि पाणी पुरवठा	63,562	38,593	73,431	42,794	(B) Manufacturing, construction, electricity, gas and water supply
(क) परिवहन, साठवण व दळणवळण, व्यापार, हॉटेल व उपाहारगृहे	60,044	40,894	69,913	47,894	(C) Transport, storage and communication trade, hotels and restaurants
(ड) बँका व विमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घराची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	1,02,789	51,624	1,07,312	54,295	(D) Banking and insur- ance, real estate and ownership of dwellings, business, services, public administration & other services
एकूण	2,66,435	1,56,376	2,90,410	1,68,776	.. Total
2. दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपयांमध्ये)	26,858	15,764	28,848	16,765	Per capita State Income (in Rs.)

*अस्थायी/Provisional

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 28.1

28. संकीर्ण
तक्ता क्रमांक
नियंत्रित बाजारपेठा
३० सप्टेंबर २००४ रोजी/

अनुक्रमांक	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे
Serial No.	(1)	(2)
(1)	(2)	(3)
1	बृहन्मुंबई	.. मुंबई
2	ठाणे	.. मुरबाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई, उल्हासनगर, डहाणू
3	रायगड	.. कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खालापूर, महाड, अलिबाग,माणगाव, मुरुड
4	रत्नागिरी	.. रत्नागिरी
5	सिंधुदुर्ग	.. सिंधुदुर्ग
6	नाशिक	.. घोटी -बु., लासलगाव, मालेगाव, नांदगाव, सिन्नर, सटाणा, येवला,नाशिक, कळवण, चांदवड, मनमाड, दिंडोरी, पिंपळगाव (बसवंत),सुरगणा,देवळा
7	धुळे	.. धुळे, दोंडाईचा, शिरपुर, साक्री
8	नंदुरबार	.. नंदुरबार, नवापूर, शहादा, तळोदे, अक्कलकुवा ,धडगांव
9	जळगाव	.. जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, चाळीसगाव, चोपडा, बोदवड, पाचोरा, रावेर, भुसावळ, यावल
10	अहमदनगर	.. अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव पाथर्डी, जामखेड, श्रीगोंदा, नेवासा, पारनेर, कर्जत,अकोले, राहता
11	पुणे	.. बारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिरुर, इंदापूर, जुन्नर, दौंड, मंचर, तळेगाव-दाभाडे, मुळशी
12	सातारा	.. कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, वडूज, पाटण, लोणंद, दहीवडी, वाई, जावळी
13	सांगली	.. सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, विटा, आटपाडी, पलूस
14	सोलापूर	.. सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कुर्डुवाडी, अक्कलकोट, बारशी, अकलूज, पंढरपूर, मंगळवेढा, सांगोला
15	कोल्हापूर	.. कोल्हापूर, गडहिंगलज, जयसिंगपूर, वडगावपेठ
16	औरंगाबाद	.. औरंगाबाद, वैजापूर, लासुर स्टेशन, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, गंगापूर, सोयगाव, फुलंब्री, खुलताबाद
17	जालना	.. जालना, अंबड (वडीगोद्री), भोरकदन, मंठा, परतूर, आष्टी, धनसावंगी (कुंभारपिंपळगाव)

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28.1

REGULATED MARKETS

As on 30th September 2004

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
BrihanMumbai	.. Mumbai
Thane	.. Murbad,Shahapur,Bhiwandi,Palghar,Kalyan,Vasai,Ulhasnagar.Dahanu
Raigad	.. Karjat,Panvel,Pen,Roha,Khalapur,Mahad,Alibag,Mangaon,Murud
Ratnagiri	.. Ratnagiri
Sindhudurg	.. Sindhudurg
Nashik	.. Ghoti-Bk, Lasalgaon, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana,Yevla, Nashik, Kalwan, Chandwad, Manmad, Dindori, Pimpalgaon (Basvant), Surgana, Dewala
Dhule	.. Dhule, Dondaicha, Shirpur, Sakri
Nandurbar	.. Nandurbar, Nawapur, Shahada,Taloda, Akkalkuwa, Dhadgaon
Jalgaon	.. Janner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Busawal, Yawal
Ahmadnagar	.. Ahmednagar,Kopergaon,Shrirampur,Rahuri,Sagamner,Shevgaon, Patherdi,Jamkhed,Shrogonda,Nevasa,Parner,Karjat,Akole,Rahata
Pune	.. Baramati, Khed, Nira, Bhor, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade, Mulashi
Satara	.. Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi, Wai, Jawali
Sangli	.. Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi, Palus
Solapur	.. Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akluj, Pandhrpur, Mangalvedha, Sangola
Kolhapur	.. Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon (Peth)
Aurangabad	.. Aurangabad, Vaijapur, Lasur Station, Paithan, Kannad, Sillod,Gangapur, Soyegaon, Phulambri, Khultabad
Jalana	.. Jalna, Ambad (Vadigodri), Bhokardan, Mantha, Partur, Asti, Dhansawangi (Khumbharpimplegaon)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे (3)
18	परभणी	परभणी, मानवत, सेलू, गंगाखेड, पूर्णा, जिंतूर, पाथरी,ताडकळस, पालम, सोनपेठ
19	हिंगोली	हिंगोली, आखाडा-बाळापूर, बसमत, कळमनुरी, सेनगांव, जवळा बाजार
20	बीड	बीड, अंबेजोगाई, किल्लेघारूर, गोवराई, मांजलगाव, परळी वैजनाथ, कडा, पाटोदा, केज
21	नांदेड	नांदेड, मुदखेड, उमरी, धर्माबाद, भोकर, किनवट, हदगाव, लोहा, देगलूर, मुखेड, कुंडलवाडी, नायगाव, कंधार, हिमायतनगर, हनेगाव, कुंटूर, माहूर, इस्लापूर, विलोली
22	उस्मानाबाद	कळंब, उस्मानाबाद, मुरुम, परांडा, भूम, तुळजापूर, उमरगा, लोहारा, वाशी
23	लातूर	लातूर, उदगीर, निलंगा, अहमदपूर, औसा, चाकूर, औराद (शहारती), रेनापूर, शिरूर-अनंतपाळ
24	बुलढाणा	मलकापूर, नांदुरा, शेगाव, खामगाव, जळगाव-जामोद, देऊळगाव राजा, बुलढाणा, चिखली, मेहकर, लोणार, संग्रामपूर, मोताळा, सिंदखेड राजा
25	अकोला	अकोला, अकोट, तेल्हारा, मुर्तिजापूर, बाळापूर, पातूर, बार्शी-टाकळी,
26	वाशिम	कारंजा, मालेगाव, मंगरुळपीर, मनोरा, रिसोड, वाशिम
27	अमरावती	अमरावती, धामणगाव रेल्वे, दर्यापूर, अंजनगाव-सुर्जी, अचलपूर, वरुड, मोर्शी, धारणी, चांदूर बाजार, चांदूर रेल्वे, तिवसा, नांदगाव-खांडेश्वर
28	यवतमाळ	यवतमाळ, घाटंजी, पांढरकवडा, दारव्हा, वणी, दिग्रस, बोरीअरब, उमरखेड, पुसद, राळेगाव, महागाव, मारेगाव, नेरपरसोपंत, कळंब, बाभुळगाव, आर्णी, झरीजामणी
29	वर्धा	वर्धा, सिंदी, पुलगाव, आर्वी, हिंगणघाट, आष्टी, समुद्रपूर
30	नागपूर	काटोल, भिवापूर, नरखेड, सावनेर, रामटेक, उमरेड, कळमेश्वर, नागपूर, मांडळ, पारशिवनी
31	भंडारा	भंडारा, लाखनी, पवनी, तुमसर, लाखांदूर
32	गोंदिया	गोंदिया, तिरोडा, आमगाव, अर्जुनी-मोर्गांव, गोरगांव
33	चंद्रपूर	चंद्रपूर, वरोरा, मूल, ब्रह्मपुरी, सिंदेवाही, नागभिड, राजुरा, चिमूर, गोंडपिपरी, भद्रावती, सावली, कोरपना
34	गडचिरोली	गडचिरोली, आरमोरी, अहेरी, चामोर्शी

आधार - पणन उप संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

District (2)	Names of regulated markets (3)
Parabhani	Parbhani, Manwat, Sailu, Gangakhed, Purna, Jintur Pathri, Tadkalas, Palam, Sonpeth
Hingoli	Hingoli, Akhada-Balapur, Basmath, Kalamnuri, Sengaon, Javla market
Beed	Beed, Ambejogai, Kilk Dharur, Georai, Manjalegaon, Parli-Vajinath, Kada, Patoda, Kej
Nanded	Nanded, Mudkhed, Umuri, Dharmabad, Bhokar, Kinwat, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon, Kandhar, Himayatanager, Hanegaon, Kuntur, Mahoor, Islapur, Biloli
Osmanabad	Kalamb, Osmanabad, Murum, Paranda, Bhoom, Tuljapur, Umrge, Lohara, Vashi
Latur	Latur, Udgir, Nilanga, Ahmedpur, AUSA, Chakur, Aurad (Shaharati), Renapur, Shirur, Anantpal
Buldana	Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod, Deulgaon-Raja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur, Mutala, Buldana, Sindakhad-Raja
Akola	Akola, Akot, Telhara, Murtijapur, Balapur, Patur, Barshi-Taklai
Washim	Karanja, Malegaon, Mangrulpir, Manora, Risod, Washim
Amravati	Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Surji, Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway, Tiwsa, Nandgaon, Khandeshar
Yavatmal	Yavatmal, Chatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wani, Digras, Bori-Arab, Umardhed, Pusad, Relegon, Mangaon, Maregaon, Nerparsopant-Kalamb, Babhulgaon, Arni, Jharijamni
Wardha	Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti, Samudrapur
Nagpur	Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Umred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhal, Parshivani
Bhandara	Bhandara, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakhandur
Gondia	Gondia, Tirora, Amgaon, Arjuni-Margaon, Goregaon
Chandrapur	Chandrapur, Warora, Mul, Brahmapuri, Sindewahi, Nagbhir, Rajura, Chimur, Gondpipri, Bhadravahi, Savli, Korpana
Gadchiroli	Gadchiroli, Armori, Aheri, Chamorshi

Source—Deputy Director of Marketing, Maharashtra State, Pune

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2

महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती

INSURANCE IN MAHARASHTRA

बाब (1)	परिमाण (2)	2002-03 (3)	2003-04 (4)	Unit (2)	Item (1)
1) आयुर्विमा					<i>Life Insurance</i>
पॉलिसी विम्याची रक्कम	संख्या कोटी रुपयात	2746205 25,872.30	3182872 28,903.86	Number Rs. in crore	Policies Sum Assured
2) साधारण विमा					<i>General Insurance</i>
भारतीय साधारण विमा मंडळ व तिच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उत्तरविलेल्या विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम	कोटी रुपयात	N.A.	N.A.	Rs. in crore	Gross direct premium written in Maharashtra by General Insurance Corp- oration of India and its subsi- diary companies

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

आधार— १) भारतीय आयुर्विमा महामंडळ

Source— 1) Life Insurance Corporation of India

२) भारतीय साधारण विमा महामंडळ

2) General Insurance Corporation of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या

NUMBER OF HOTELS IN MAHARASHTRA APPROVED

BY THE TOURISM DEPARTMENT

2003-04

(संख्या/Number)

ठिकाण (1)	पंचतारांकित (डिलक्स) 5 Star deluxe (2)	पंच तारांकित 5 Star (3)	चार तारांकित 4 Star (4)	तीन तारांकित 3 Star (5)	दोन तारांकित 2 Star (6)	एक तारांकित 1 Star (7)	Place (1)
मुंबई	16	6	11	28	42	9	Mumbai
पुणे	1	5	6	6	11	17	Pune
औरंगाबाद	..	3	2	2	Aurangabad
नागपूर	2	4	2	Nagpur
अहमदनगर	1	1	Ahmadnagar
कराड	1	1	..	Karad
कोल्हापूर	1	2	..	Kolhapur
माथेरान	3	3	..	Matheran
नाशिक	..	1	..	5	5	2	Nashik
ठाणे	3	2	Thane
एकूण	17	15	17	46	73	35	Total

आधार — पर्यटक कार्यालय, भारत सरकार, मुंबई

Source—Department of Tourist, Government of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक

FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT MUMBAI BY AIR

अनुक्रमांक Serial No. (1)	नागरिकत्वाचा देश (2)	परदेशी पर्यटकांची संख्या No. of foreign tourists				Country of Nationality (2)
		2001 (3)	2002 (4)	2003 (5)	2004 (6)	
1	उत्तर अमेरिका	153731	158599	172652	662004	North America
2	दक्षिण व मध्य अमेरिका	5321	3541	6388	20768	South & Central America
	एकूण अमेरिका खंड	159052	162140	179040	682772	Total America
3	पश्चिम युरोप	239443	235941	2543390	1128297	Western Europe
4	पूर्व युरोप	7734	8734	5359	82426	Eastern Europe
	एकूण युरोप खंड	247177	244675	259749	1210723	Total Europe
	एकूण आफ्रिका खंड	63432	60783	64320	115493	Total Africa
5	पश्चिम आशिया	58144	53858	53663	122808	West Asia
6	दक्षिण आशिया	41672	20181	24675	790698	South Asia
7	दक्षिण पूर्व आशिया	22256	23297	25001	209110	South-East Asia
8	पूर्व आशिया	27789	22863	23178	201627	East Asia
	एकूण आशिया खंड	149861	120199	126517	1324243	Total Asia
	एकूण ऑस्ट्रेलिया खंड	20827	19149	20087	100944	Total Australia
9	राष्ट्रीयता नसलेले	9393	1119	5338	1434	Stateless
10	इतर	2245	---	3029	14471	Other
	एकूण	651987	608065	658080	3450080	Grand Total

टीप /Note- वरील आकडे हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटकांच्या टक्केवारीवर आधारित असल्याने बेरजा जुळतीलच असे नाही. / Totals may not add-up as the figures are derived from the percentage of Foreign Tourists Disembarking at Mumbai by Air

आधार - भारत पर्यटक आकडे, भारत सरकार

Source —India Tourist Statistics, Government of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5

महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कूड) तेलाचे उत्पादन

Production of Crude Oil in Maharashtra state

('००० टनांत/Tonnes)

वर्ष/ Year (1)	मुंबई हाय किनारा/ Off shore Mumbai High (2)			
1977-78	2,074
1980-81	4,985
1983-84	17,392
1984-85	20,136
1985-86	20,823
1988-89	21,112
1989-90	21,716
1990-91	21,191
1992-93	15,746
1993-94	15,375
1994-95	20,226
1995-96	22,665
1996-97	20,183
1997-98	19,863
1998-99	18,286
1999-00	16,727
2000-01	16,629
2001-02	16,073
2002-03	17,559
2003-04*	17,677

* अस्थायी/Provisional

आधार— अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली
Source— Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6

महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर

RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS IN
MAHARASHTRA STATE

वर्ष/Year (1)	मुंबई हाय किनारा/Off shore Mumbai High		
	साठे (अब्ज घन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres) (2)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घनमीटर) Gross production (Million Cu. Metres) (3)	वापर (दशलक्ष घनमीटर) Utilisation (Million Cu. Metres) (4)
1980-81 ...	329.04	673	307
1984-85 ...	368.55	4,408	2,515
1985-86 ...	377.69	5,180	3,067
1988-89 ...	440.47	9,731	6,944
1989-90 ...	457.36	13,087	8,585
1990-91 ...	483.50	14,082	10,035
1991-92 ...	479.77	14,394	11,378
1992-93 ...	465.13	13,352	12,453
1993-94 ...	454.56	13,356	12,472
1994-95 ...	406.47	14,138	13,150
1995-96 ...	377.17	16,579	15,966
1996-97 ...	413.75	16,794	15,975
1997-98 ...	398.34	18,102	17,226
1998-99 ...	368.53	17,514	16,769
1999-00 ...	368.53	17,775	17,058
2000-01 ...	461.05	18,465	17,705
2001-02 ...	461.55	18,426	17,548
2002-03 ...	435.54	18,373	17,643
2003-04 * ...	526.51	17,806	17,236

* अस्थायी/Provisional

आधार — अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Statistics, Government of India, New Delhi

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7

द्रवीकृत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक
LPG DOMESTIC CUSTOMERS IN MAHARASHTRA

		(हजारत/In thousand)			
अनु क्रमांक (1)	कंपनीचे नाव (2)	ग्राहकांची संख्या No. of Customers			Name of company (2)
		1st April 2002 (3)	1st April 2003 (4)	1st April 2004 (5)	
1.	भारतीय तेल महामंडळ मर्यादित	701	867	998	Indian Oil Corporation Limited
2.	हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	3,870	4,154	4,581	Hindustan Petroleum Corporation Limited
3.	भारत पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	4,019	4,332	4,777	Bharat Petroleum Corporation Limited
4.	आईबीपी कंपनी लि.	0	9	12	IBP Co. Ltd.
एकूण		8,590	9,362	10,368	Total

आधार — अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली
Source — Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi

29. निवडक निर्देशकांचा कल
तक्ता क्रमांक/
शेती/
(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनात आहेत/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1985-86 (6)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्रकानुसार)	30,758	30,766	30,758	30,758
2	पेरणी केलेले निव्वळ क्षेत्र	17,878	17,668	18,299	18,223
3	लागवडीखालील स्थूल क्षेत्र	18,823	18,737	19,642	20,569
4	ओलिताखालील स्थूल क्षेत्र	1,220	1,570	2,415	2,420
5	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन				
	(अ) तांदूळ				
	(१) क्षेत्र	1,300	1,352	1,459	1,536
	(२) उत्पादन	1,369	1,662	2,315	2,160
	(ब) गहू				
	(१) क्षेत्र	907	812	1,063	888
	(२) उत्पादन	401	440	886	652
	(क) ज्वारी				
	(१) क्षेत्र	6,284	5,703	6,469	6,628
	(२) उत्पादन	4,224	1,557	4,409	3,918
	(ड) बाजरी				
	(१) क्षेत्र	1,635	2,039	1,534	1,717
	(२) उत्पादन	489	824	697	420

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thous and M. tonnes)

1990-91 (7)	1995-96 (8)	2001-02* (9)	2002-03* (10)	2003-04* (11)	Item (2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area (according to village papers)
18,565	17,980	17,631	17,579	17,432	Net area sown
21,859	21,327	22,405	22,368	22,190	Gross cropped area
3,319	3,287	3,667	3,668	3,636	Gross area irrigated
					Area and production of principal crops—
					(a) Rice—
1,597	1,517	1,514	1,523	1,535	(i) Area
2,345	2,563	2,651	1,854	2,839	(ii) Production
					(b) Wheat—
867	702	776	760	665	(i) Area
909	898	1,077	984	778	(ii) Production
					(c) Jowar—
6,300	5,557	5,137	4,804	4,440	(i) Area
5,929	4,982	3,910	3,882	2,888	(ii) Production
					(d) Bajri—
1,940	1,665	1,399	1,547	1,325	(i) Area
1,115	965	831	1,146	896	(ii) Production

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्याचे उत्पादन - पुढे चालू					
(ई) सर्व तृणधान्ये (इतर तृणधान्ये धरून)					
(१) क्षेत्र	..	10,606	10,320	10,976	11,209
(२) उत्पादन	..	6,755	4,737	8,647	7,554
(फ) सर्व कडधान्ये					
(१) क्षेत्र	..	2,349	2,566	2,715	2,840
(२) उत्पादन	..	989	677	825	1,156
(ग) ऊस					
(१) क्षेत्र	..	155	204	319	355
(२) उत्पादन (कांड्यात)	..	10,404	14,433	23,706	23,268
(घ) कापूस					
(१) क्षेत्र	..	2,500	2,750	2,550	2,709
(२) उत्पादन(गासड्या)	..	288	82	208	338
(छ) भुईमूग					
(१) क्षेत्र	..	1,083	904	695	670
(२) उत्पादन	..	800	586	451	491
(ज) तंबाखू					
(१) क्षेत्र	..	25	12	12	10
(२) उत्पादन	..	12	5	8	8
शेती उत्पादनाचे निर्देशांक (१९७९-८२=१००)					
(१) अन्नधान्ये	..	N.A.	N.A.	N.A.	88.4
(२) अन्नधान्येतर	..	N.A.	N.A.	N.A.	103.7
(३) सर्व पिके	..	N.A.	N.A.	N.A.	95.7

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
Area and Production of Principal Crops—Contd.					
(e) All cereals (including other cereals)					
11,136	9,970	9,411	9,232	8,568	(i) Area
10,740	10,007	9,305	8,773	8,367	(ii) Production
(f) All pulses—					
3,257	3,305	3,388	3,547	3,436	(i) Area
1,441	1,661	1,880	2,047	1,955	(ii) Production
(g) Sugarcane—					
536	580	578	573	526	(i) Area
38,154	46,656	45,140	42,617	26,982	(ii) Production (cane)
(h) Cotton—					
2,721	3,065	3,105	2,800	2,762	(i) Area
319	476	457	441	308	(ii) Production (lint)
(i) Groundnut—					
864	511	429	419	390	(i) Area
979	576	492	450	453	(ii) Production
(j) Tobacco—					
8	9	6	7	6	(i) Area
8	14	7	9	7	(ii) Production
Index number of agricultural production (1979-82=100)					
120.4	119.4	118.8	116.8	109.9	(i) Foodgrains
154.5	167.9	153.4	145.2	115.7	(ii) Non-foodgrains
136.5	142.4	135.2	130.5	112.7	(iii) All commodities

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
पशुधन व कुक्कुट/

अनुक्रमांक	प्रकार	1961	1966	1972	1978
Serial No. (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	गाई-बैल				
	तीन वर्षावरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329
	तीन वर्षावरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781
	वासरे ..	4,194	3,645	3,912	4,108
	एकूण - गाई-बैल ..	15,328	14,729	14,705	15,218
2	म्हशी- रेडे				
	तीन वर्षावरील रेडे ..	353	340	308	325
	तीन वर्षावरील म्हशी ..	1,639	1,135	1,871	2,148
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425
	एकूण - म्हशी-रेडे ..	3,087	3,042	3,301	3,899
3	मेंढरे ..	2,093	2,205	2,128	2,636
4	शेळया ..	5,181	5,121	5,911	7,563
5	घोडे, शिंगरे ..	105	101	58	48
6	इतर जनावरे ..	360	352	317	326
	एकूण - जनावरे ..	26,048	25,449	26,361	29,642
7	कोंबडया, बदके वगैरे ..	10,577	9,902	12,217	18,751

TRENDS IN SELECTED INDICATORS
TABLE No. 29.2
LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारत/In thousand)					
1982	1987	1992	1997	2003	Category
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Cattle--
6,687	6,690	6,955	6989	6,367	Males over 3 years
5,247	5,739	5,847	5886	5,005	Females over 3 years
4,228	4,555	4,639	5196	4,661	Young stock
16,162	16,983	17,441	18,071	16,033	Total Cattle
					Buffaloes--
351	356	337	315	270	Males over 3 years
2,307	2,816	3,224	3,609	3,652	Females over years
1,313	1,583	1,887	2,149	2,180	Young stock
3,972	4,755	5,447	6,073	6,145	Total buffaloes
2,671	2,873	3,074	3,368	3,094	Sheep
7,705	9,195	9,941	11,434	10,684	Goats
49	43	40	42	40	Horses and ponies
340	447	449	650	508	Other livestock
30,919	34,255	36,393	39,638	36,504	Total livestock
19,844	24,839	32,187	35,392	37,968	Poultry

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
उद्योग आणि खाणकाम/

अनुक्रमांक						
Serial						
No.	बाब	1960	1970	1980	1990	1995
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	चालू कारखान्यांची संख्या	.. 8,010	9,803	15,170	23,410	27,438
2	कामगारांची दैनिक सरासरी उपस्थिती (हजाराला)	.. 746	952	1,177	1,163	1,259
3	औद्योगिक उत्पादन -					
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि.ग्रॅम)	.. 242	227	249	238	258
	(२) सुती कापड (लाख मीटर)	.. 16,747	14,411	12,603	8,552	6,493
4	खनिज उत्पादन -					
	(१) कोळसा (हजार मे. टन)	.. 788	1,771	5,300	16,030	22,701
	(२) कच्चे मॅंगनीज (हजार मे. टन)	.. 187	216	223	262	323

TRENDS IN SELECTED INDICATORS
TABLE No. 29.3
INDUSTRY AND MINING

अनुक्रमांक							
Serial							
No.	बाब	2000	2001	2002	2003	2004	Item
(1)	(2)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	चालू कारखान्यांची संख्या	29,562	28,324	28,707	28,816	29,256	Number of working factories
2	कामगारांची दैनिक सरासरी उपस्थिती (हजाराला)	1,231	1,201	1,182	1,172	1,193	Average daily number of workers (In thousand)
3	औद्योगिक उत्पादन -						
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि.ग्रॅम)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Industrial production— (i) Cotton yarn (million kg.)
	(२) सुती कापड (लाख मीटर)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	(ii) Cotton cloth (Lakh mt.)
4	खनिज उत्पादन -						
	(१) कोळसा (हजार मे. टन)	27,698	28,754	30,830	31,359	32,912	Mineral production— (i) Coal (Thousand tonnes)
	(२) कच्चे मॅंगनीज (हजार मे. टन)	353	363	395	396	453	(ii) Manganese Ore (Th.tonne)

तक्ता क्रमांक/
वीज/

TABLE No. 29.4
ELECTRICITY

अनुक्रमांक											
Serial No.											
No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	1995-96	2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॉट)	.. 759	2,119	4,298	8,876	10,039	12,959	12,963	12,963	12,903	Installed capacity (Thousand kw.)
2	विजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॉट तास)	.. 3,268	9,134	18,751	37,311	51,326	62,317	64,138	64,740	66,991	Electricity generated (Million kwh.)
3	विजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॉट तास)										
	(अ) एकूण	.. 2,720	7,650	14,034	30,775	45,571	47,289	46,338	49,945	52,233	Consumption (Million kwh.) (a) Total
	(ब) उद्योगांकरिता	.. 1,853	5,312	8,130	14,706	18,053	18,363	17,435	18,156	19,806	(b) Industrial
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून वीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षाअखेरची)	.. 853	20,112	27,914	39,413	39,413	40,703	40,748	40,687	N.A.	Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at (the end of each year)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
सहकार/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1990-91 (6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या	31,565	42,603	60,747	1,04,620
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारात)	4,191	8,581	14,783	26,903
3	खेळते भांडवल (कोटी रुपये)	291	1,490	5,210	2,4283
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी व बहुउद्देशीय संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये)	43	133	250	800

टीप - वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपन्या इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे)

TRENDS IN SELECTED INDICATORS
TABLE No. 29.5
CO-OPERATION

Item (2)	1995-96 (7)	2000-01 (8)	2001-02 (9)	2002-03 (10)	2003-04 (11)
Societies (No.)	1,39,089	1,58,016	1,65,789	1,73,402	1,78,854
Members (In thousand)	35,770	43,022	43,904	47,588	45,101
Working capital (Crore Rs.)	50,439	1,34,440	1,49,697	1,72,864	1,70,466
Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.)	1,510	3,734	4,036	3,825	4,050

Note - The above figures relate to all types of societies (including supervising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक Serial	बाब	1960	1970	1980	1985	1990
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि.मीटर)	37,757	62,703	1,38,613	1,51,671	1,72,859
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)					
	(अ) मोटारी	45,328	1,08,679	2,13,700	2,82,972	4,04,240
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने	89,127	2,57,539	7,25,352	13,45,048	24,30,615

तक्ता क्रमांक/
शिक्षण/

बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक शिक्षण -	..			
(पूर्व-प्राथमिक व्यतिरिक्त)	..			
(१) संस्था (संख्या)	.. 34,594	45,143	51,045	57,744
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 4,178	6,229	8,392	10,424
(३) शिक्षक (हजारात)	.. 113	185	222	268
माध्यमिक शिक्षण -	..			
(१) संस्था (संख्या)	.. 2,468	5,339	6,119	9,992
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 858	1,936	3,309	5,794
(३) शिक्षक (हजारात)	.. 35	77	114	182

E - अंदाजित / Estimated

TRENDS IN SELECTED INDICATORS
TABLE No. 29.6
TRANSPORT AND COMMUNICATION

1995	2001	2002	2003	2004	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,84,165	2,16,946	2,22,600	2,24,940	2,26,992	Length of roads as on 31st March of each year (kilometers)
					Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year)
					(a) Motor cars
4,81,408	9,01,278	9,74,123	10,65,035	11,62,978	(b) All types of vehicles
36,21,331	66,07,054	71,91,175	79,29,040	87,25,151	

TABLE No. 29.7
EDUCATION

1996-97	2000-01	2001-02	2002-03(E)	2003-04(E)	Item
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
					Primary education—
					(Excluding pre-primary)
62,342	65,960	66,398	67,062	67,291	(1) Institutions (No.)
11,717	11,857	11,779	11,837	11,689	(2) Students (In thousand)
302	313	307	315	322	(3) Teachers (In thousand)
					Secondary education—
13,646	15,389	15,703	16,917	17,985	(1) Institutions (No.)
7,615	9,267	8,911	9,864	10,122	(2) Students (In thousand)
229	255	248	267	273	(3) Teachers (In thousand)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	मूलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ति दिवाबत्ती व वंगण पक्का माल Fuel, power, light and lubricants Manufactured products	उत्पादित उत्पादित All Commo- dities	सर्व वस्तू All Commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	भार/Weight @ —	(32.295)	(10.663)	(57.042)	(100.000)
1	1982-83	106.7	106.5	103.5	104.9
2	1985-86	125.7	129.8	124.5	125.4
3	1988-89	160.1	151.2	151.5	154.3
4	1991-92	218.3	199.0	203.4	207.8
5	1992-93	234.6	227.1	225.6	228.7
6	1993-94	250.9	262.4	243.2	247.8
	भार /Weight *—	(22.025)	(14.226)	(63.749)	(100.000)
7	1994-95	115.8	108.9	112.3	112.6
8	1995-96	125.3	114.5	121.9	121.6
9	1996-97	135.8	126.4	124.4	127.2
10	1998-99	156.2	148.5	133.6	140.7
11	1999-00	158.0	162.0	137.2	145.3
12	2000-01	162.5	208.1	141.7	155.7
13	2001-02	168.4	226.7	144.3	161.3
14	2002-03	174.0	239.2	148.1	166.8
15	2003-04	181.5	254.5	156.4	175.9

@ आधारभूत वर्ष/Base year : 1981-82=100) * आधारभूत वर्ष/Base year : 1993-94=100

आधार — आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Office of the Economic Advisor, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.9

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

अनुक्रमांक	केंद्र	बाब	भार	1971-72	1981-82	1991-92
Serial No.	(2)	(3)	Weight	(5)	(6)	(7)
1	मुंबई	.. अन्न	59.9	204	508	255
	(कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	190	460	234
2	सोलापूर	.. अन्न	59.9	214	544	242
	(कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	198	499	234
3	नागपूर	.. अन्न	53.08	210	505	229
	(कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	192	469	230
4	पुणे	.. अन्न	50.60	189	490	251
	(कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	176	432	226
5	नाशिक	.. अन्न	52.9	247
	(कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	236
6	जळगाव	.. अन्न	55.98	203	530	247
	(कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	188	472	228
7	नांदेड	.. अन्न	60.26	210	579	238
	(कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	198	523	234
8	औरंगाबाद	.. अन्न	53.65	201	548	247
	(कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	190	496	227
9	कोल्हापूर	.. अन्न	55.64	249
	(कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	230
10	अकोला	.. अन्न	62.30	237
	(कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	229

@ आधारभूत वर्ष/ Base year : 1982=100

**पायाभूत वर्ष १९८२ मधील निर्देशांक पायाभूत वर्ष १९६०/१९६१ मध्ये रुपांतरित करण्यासाठी वापरावयाचा गुणक

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

				**जोडणारा		
2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	गुणक	Item	Centre
(8)	(9)	(10)	(11)	Linking factor	(3)	(2)
541	556	562	583	5.44	Food	Mumbai
512	536	565	588	5.12	General Index	(Calendar year 1960=100)
451	454	466	491	5.37	Food	Solapur
466	477	490	509	5.03	General Index	(Calendar year 1960=100)
439	448	460	471	5.24	Food	Nagpur
469	487	496	507	4.99	General Index	(Calendar year 1960=100)
513	523	548	580	4.86	Food	Pune
501	519	534	561	4.53	General Index	(Calendar year 1961=100)
461	474	474	487	...	Food	Nashik
477	503	517	537	...	General Index	(Calendar year 1982=100)
477	489	493	507	5.12	Food	Jalgaon
449	464	474	490	4.78	General Index	(Calendar year 1961=100)
469	475	495	510	5.51	Food	Nanded
466	474	494	508	5.01	General Index	(Calendar year 1961=100)
483	493	507	531	5.63	Food	Aurangabad
479	502	523	542	5.18	General Index	(Calendar year 1961=100)
489	509	539	553	...	Food	Kolhapur
466	488	517	535	...	General Index	(Calendar year 1982=100)
466	488	497	505	...	Food	Akola
459	479	490	507	...	General Index	(Calendar year 1982=100)

Linking factor for converting index number with base 1982 into with base 1960/1961.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
राज्य उत्पन्न (सुधारित मालिका)/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1993-94 (3)	1995-96 (4)	1998-99 (5)
1	राज्याचे चालू किंमतीनुसार उत्पन्न			
(अ)	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	1,01,767	1,40,730	1,86,364
(ब)	राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	138.3	183.1
(क)	दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपयांत)	12,183	16,152	20,143
(ड)	दरडोई राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	132.6	165.3
2	राज्याचे स्थिर (१९९३-९४) किंमतीनुसार उत्पन्न			
(अ)	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	1,01,767	1,15,188	1,31,368
(ब)	राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	113.2	129.1
(क)	दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)	12,183	13,221	14,199
(ड)	दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)	100	108.5	116.5

* अस्थायी/Provisional

टीप — दरडोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करताना वर्षमध्य लोकसंख्येचे आकडे वापरण्यात आले आहेत

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

STATE INCOME (REVISED SERIES)

1999-2000* (6)	2000-01* (7)	2001-02* (8)	2002-03* (9)	2003-04* (10)	Item (2)
					I Net State Domestic Product at current prices—
2,16,674	2,10,267	2,35,117	2,66,435	2,90,410	(a) State income (Rs. in crore)
212.9	206.6	231.0	261.8	285.4	(b) Index No. of State income (Base : 1993-94=100)
22,978	21,891	24,044	26,858	28,848	(c) Per capita State income (in Rs.)
188.6	179.1	197.4	220.5	236.8	(d) Index No. of per capita State income (Base : 1993-94=100)
					II Net State Domestic product at constant (1993-94) prices—
1,43,863	1,36,712	1,43,314	1,56,376	1,68,776	(a) State income (Rs. in crore)
141.4	134.3	140.8	153.7	165.8	(b) Index No. of State income (Base : 1993-94=100)
15,257	14,233	14,656	15,764	16,765	(c) Per capita income (In Rs.)
125.2	116.8	120.3	129.4	137.6	(d) Index No. of Per capita income (Base : 1993-94=100)

Note—While calculating per capita income mid-year population has been used

रुपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लांबी/LENGTH

फूट		सेंटीमीटर (तंतोतंत)	मीटर		वार
1 Foot	=	30.48 Centimetres (Exact)	1 Metre	=	1.09361 Yard
वार		मीटर (तंतोतंत)	किलोमीटर		मैल
1 Yard	=	0.9144 Metre(Exact)	1 Kilometre	=	0.62137 Mile
मैल		किलोमीटर (तंतोतंत)			
1 Mile	=	1.609344 Kilometres (Exact)			

2. क्षेत्रफळ/AREA

चौ. फूट		चौ. डेसीमीटर	हेक्टर		एकर
1 Square foot	=	9.2903 Square decimetres	1 Hectare	=	2.47105 Acres
एकर		हेक्टर	चौ. किलोमीटर		चौ.मैल
1 Acre	=	0.404686 Hectare	1 Sq. Kilometre	=	0.386101 Square mile
चौ. मैल		चौ. किलोमीटर			
1 Square mile	=	2.58999 Square Kilometres			

3. वजन/WEIGHT

किलोग्रॅम		पौंड		शेर
1 Kilogram	=	2.20462 Pounds	=	1.07169 Seers
पौंड		किलोग्रॅम		मेट्रिक टन
1 Pound	=	0.4535924 Kilogram	1 Ton	= 1.01605 Metric Tonnes
मेट्रिक टन		टन		मण
1 tonne	=	0.98420 Ton	=	26.7923 Maunds

4. धारकता/CAPACITY

गॅलन (इंपिरियल)		लिटर्स		लिटर
गॅलन				
1 gallon (Imp.)	=	4.54596 Litres	1 Litre	= 0.219976 (इंपिरियल) Gallon (Imp.)
गॅलन (U.S.)		लिटर्स		गॅलन (इंपिरियल)
1 Gallon (U.S.)	=	3.78533 Litres	=	0.83268 Gallon (Imp.)

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी	किलोमीटर		मीटर
Length	1 Kilometre	= 1,000	Metres.
	मीटर		मिलीमीटर
	1 metre	= 1,000	millimetres.
क्षेत्रफळ	चौ.किलोमीटर		हेक्टर
Area	1 sq.kilometre	= 100	hectares.
	हेक्टर		चौ.मीटर
	1 hectare	=10,000	sq. metres.
वजन	टन		किलोग्रॅम
Weight	1 tonne	= 1,000	kilograms
	किलोग्रॅम		ग्रॅम
	1 kilogram	= 1,000	grams.
			क्विंटल
			10 Quintals

GOVERNMENT CENTRAL PRESS, MUMBAI
